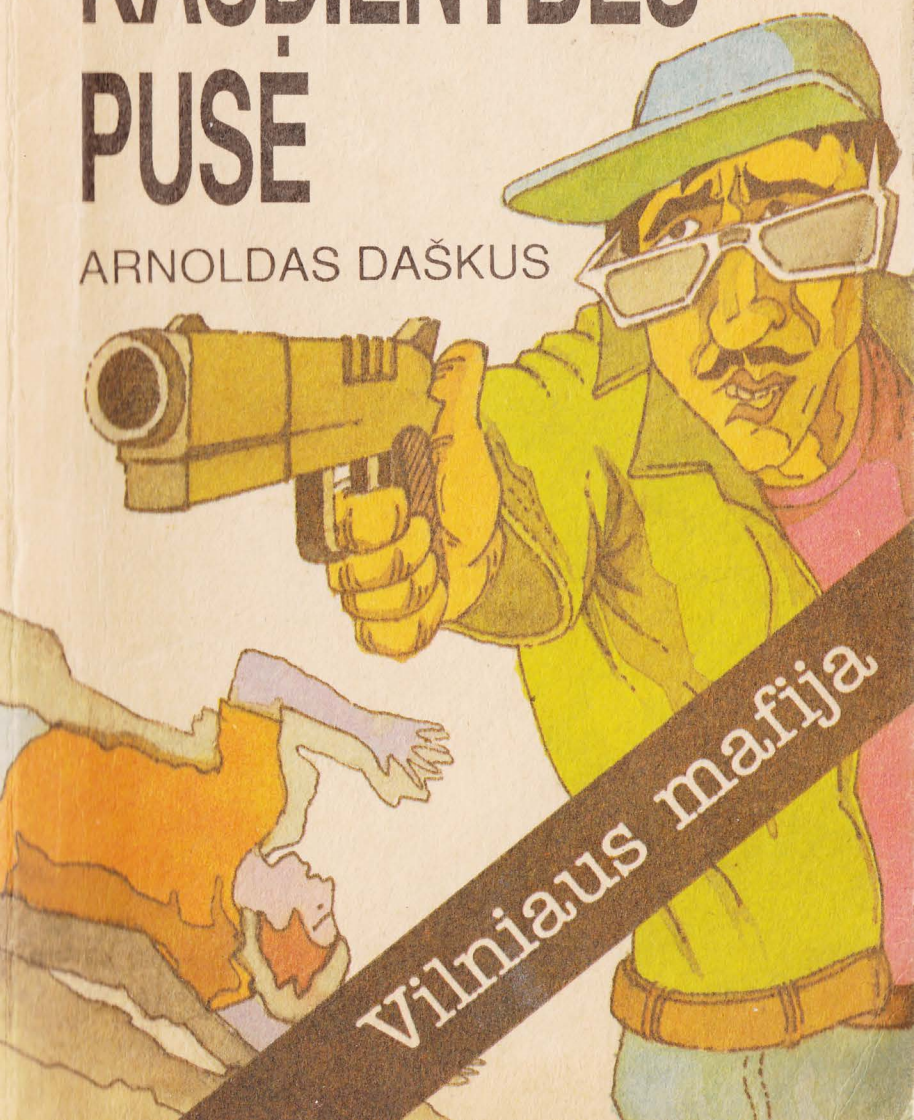

ISVIRKŠCIOJI KASDIENYBĖS PUŠĖ

ARNOLDAS DAŠKUS

vilniaus mafija

ARNOLDAS DAŠKUS
ISVIRKŠČIOJI
KASDIENYBĖS
PUŠĖ

Vilniaus mafija

Detektyvinis romanas

VILNIUS
VYTURYS
1993

UDK 888.2-1
Da 371

•

1.

Darbo valandos lėčiausiai slenka į pabaigą, o jei penktadienis, visai nebežinai, kaip iškentėti laiko tarpą, likusį iki pusės šešių.

— Dėmesio! Lygiai dešimt minučių iki pabaigos. Atsiverčiame teminius planus, tušinukus — į rankas, akinius — ant nosies galo. Artėja Didysis Patikrinimas!

Mamerto Bundzos kolega, paskelbęs savo didžiąją prognozę, palenkė plinkančią galvą virš stalo, ant kurio kėpsojo šūsniš suliniuotų lapų. Tai ir buvo garsusis teminis planas — kontoros darbų sąrašas. Pagrindinis ir vienintelis Mamerto Bundzos darbas buvo nuolat jį tikrinti, koreguoti, kaitalioti. Darbai vijo vienas kitą kaleidoskopiniu greičiu, užsakovai čia išnykdavo, čia vėl atsirasdavo, dažnai tie patys, tik pakeitę pavadinimą.

— Neįtikėtina, bet viskas gyvenime surikiuota, surežisuota, turi savo logiką ir geležinę tvarką, — vapėjo Bundza, palinkęs prie popierių. — Visiškai nebepakenčiama ta amžina tvarka ir nuobodybė. Visada viskas vyksta taip, kaip yra numatyta, ir mudu, mielas kolega, bejėgiai ką nors pakeisti. Iki pensijos sėdėsime prie savo rejestrų, drebėsime artėjant darbo pabaigai, stengsimės atrodyti tokie, kokie ir esame, — užguiti, įbauginti, nuolankūs.

Mamerto kolega nieko neatsakė, tik dar karščiau įniko į popierius. Skrebėjimas, sklindantis nuo jo stalo, tik patvirtino Bundzos žodžius. Nieko jų gyvenime nebegalėjo įvykti, visa kartojosi diena iš dienos, metai iš metų, ir tas kartojimasis savo galinga jėga laikė prikaustęs juos prie stalų, neleisdamas pakilti, apsidairyti, o juo labiau bandyti ką nors keisti. Kad tik kaip nors sulaukus pensijos, o tada — dingti iš akiračio, kaip dingdavo sulaukę to amžiaus jų bendradarbiai. O išėjimas pensijon prilygo perėjimui į nebūtį, niekas nebesidomėdavo tais, ku-

rie išėję. Bet Mamertas Bundza ir jo kolega buvo dar pačiame brandume, ir svarbiausias jų tikslas — išsilaikyti. Išsilaikyti savo kėdėje, įsikibus stalo, prisidengus popieriais, bet kuria kaina išsilaikyti — bedarbystės šešėlis jau klaidžiojo po įstaigas, ir šito jie labiausiai bijojo.

Paskutiniųjų dešimties darbo minučių principas įgijo lemiamą reikšmę, atėjus naujam viršininkui Osvaldui Kielai. Tai jo dabar laukė palinkę prie popierių pavaldiniai, ir neapsiriko. Duryš atsivėrė negirdimai, vien skersvėjo pūstelėjimas išdavė jas atsivėrus, ir prie stalo išdygo viršininkas. Jis stovėjo pakreipęs apvalią trumpai kirptą galvą — ežiuku styrantys plaukai tik pabrėžė jos apvalumą — ir įdėmiai stebėjo savo darbuotojus. Kielos veidas buvo lygiai toks pat apvalus kaip ir galva, ir akių stiklai taip pat buvo apvalūs. Vaikščiojo jis — kaip kamuolys riedėjo, ir kalbėjo lygiai taip pat — žodžiai nelyg biliardo rutuliai ritosi, apvalūs, solidūs, bet užtekėjo mažiausio pavaldinių neapdairumo, ir tie žodžiai virsdavo švininiais.

— Gerbiamieji, atleiskite, kad trukdau, tiesiog norėjau sužinoti, ar įtraukėte į rejestrus šios dienos užsakovą. Matote, Mamertai, jie pageidavo, kad užsakymą atliktume greičiau, nei mes galėjome pasiūlyti, ir kiekviena diena brangi. Pats suprantate, savaitgalis prieš akis, o tai — kaip tik tos dienos, kurias jie tikisi laimėti, ir mes negalime nepaisyti šio jų kaprizo. Dabar kiekvienas užsakovas gerbtinas, už skvernų reikia stvarstyti, šypsotis iki ausų, nors ta šypsena labiau į verksmingą prašymą panaši.

Ir iš tikro Osvaldas Kiela šypsojosi, lyg rūgštų obuolį kąsdamas. Savo pasakęs, jis apžvelgė kambarį, apsuko ir išėjo atsisveikinęs. Vyrai pakėlė nuo popierių galvas, susižvalgė ir neskubėdami susitvarkė stalus. Darbo laikas baigėsi.

— Gero savaitgalio, — linktelėjo Mamertui kolega ir išbėgo.

— Sėkmės, — atsakė Mamertas ir užrakinęs kambarį pakabino raktą spintelėje virš budėtojo galvos.

Taigi jis laisvas, gali eiti namo. Pagaliau atsikvėps. Šeštadienį ilgai miegos, atsikėlęs parsineš laikraščius iš

pašto dėžutės; pusryčiams kava, du skystai virti kiaušiniai, paskui — žmonos plepėjimas, plaukiantis pro ausis, galbūt rytinis seansas, kai kino teatro salė dar neprikvėpuota, šeštadienio pietūs didžiajame kambaryje, ant stalo, padengto balta staltiese, ne taip kaip kasdien — virtuvėje; pavakare išvažiuos į sodą, ten pernaktuos, nors ankšta namelyje, na ir sėkmadienis sode — pats laikas serbentus skinti, juodieji jau prisirpę, o gal ir raudonieji; vakare grįš namo, perrinks uogas ir jau migdamas užuos verdamos uogienės kvapą — žmona niekada neatideda to darbo kitai dienai, nors jai bepigū, jau nebedrba, į tarnybą vaikščioti nebereikia, o jam, Mamertui Bundzai, dar geras dešimtmetis iki pensijos... Na, bet viskas dar tik prieš akis, ir jis atvėrė duris į gatvę.

Tvokstelėjo karščio banga. Mamertas nejučia pakėlė ranką prie kaktos, nusibraukė prakaito lašus. Kambaryje vis dėlto vėšiau, pagalvojo jis, ir žengė laiptais žemyn, ant cementinio šaligatvio. Tvyksčiojo automobilių stiklai, užė varikliai, mašinos lėkė trūkčiodamos prie šviesoforų, ir atrodė, trūksta menko trombo, kad užsikimštų arterija, ir eismas sustotų. Gatve lygiai taip pat trūkčiojo pėstieji, čia praretėdami, čia vėl glausdamiesi į grupeles. Mamertas prasmuko tarp dviejų besijuokiančių jaunų moterų ir aukšto vyriškio, mosikuojančio portfeliu, ir nuplaukė dešiniąją šaligatvio pusę.

Jis ėjo prisimerkęs, taip spigino saulė į akis, ir jautė, kad pažeme, nelyginant vandens srovės, vinguriuoja įkaitusio oro, automobilių išmetamų dujų liežuvėliai. Jie kilo į viršų, lyžčiojo kelius, ir Mamertas nejučia ėmė aukščiau kelti kojas, lyg brisdamas. Jis nė kiek nenustebo pajutęs, kaip kažkas suėmė jo kairiąją ranką, lyg norėtų pervesti jį per balą.

Mamertas žvilgtelėjo viena akimi nepasukdamas galvos — pažįstamas, kaimynas, bendradarbis? Ties jo petimi vėjas draikė geltonus plaukus. Šalia jo buvo jauna mergina. Viskas aišku, apsiriko.

— Kuo galėčiau būti naudingas? — Mamertas bandė išnirti iš nuovargio miglos; jis su apgailestavimu žvelgė į jauną lygų veidą, švytinčias akis — kontaktas turėjo būti labai trumpas, ji tuoj paleis jo ranką ir išnyks minio-

je, sumurmėjusi neaiškų atsiprašymą ar net pasipiktinusi savo apsirikimu.

— Eikite tiesiai, nesidairykite. Galite su manim šnekėtis, palenkite galvą ir žiūrėkite man į veidą, štai taip. Paieškokite kairiąja ranka švarko kišenėje, ten turėtų būti monetų. Radęs penkiolika kapeikų, užsukite į telefono būdelę. Aš eisiu su jumis kartu. Nesistebėkite, jums būtina paskambinti žmonai.

Ji ėjo greta ir kalbėjo, o Mamertas jautė, kaip pirštai spaudžia jo ranką virš alkūnės. Aitrūs kvepalai kuteno nosį, ir Mamertui jų kvapas buvo malonus. Todėl jis ir nesiryžo ištraukti rankos, todėl ir neatstūmė moters, nors aiškiai matė, kad ji kuoktelėjusi.

— Žmonai paskambinti? O kuo čia jūs dėtą? Gal jai pareikšti, kad šalia manęs — žavi šviesiaplaukė?

Mamertas kalbėjo, o jo ranka, užčiuopusi kišenėje monetą, ištraukė vieną jų.

— Vadinkite mane Sabina. Žinau, nėra mandagu pirmai prisistatyti, bet sąlygos verčia. Štai telefono būdelė, aš einu pirmoji, damos visada praleidžiamos į priekį, o jūs nukelkite telefono ragelį. Prašom surinkti numerį.

Jie stovėjo visai greta vienas kito, Mamertas iš arti matė smulkius prakaito lašelius ant jos kaktos, jautė ne tik kvėpalų — prancūziškų — kvapą, bet ir jos kūno šilumą. Stovėjo jie stiklinėje telefono būdelėje nelyginant akvariume, šaligatviu plaukė minia, pro atviras Centrinio knygyno duris siuvo vaikai, moterys tempė nešulius, vaikinais dryžuotais treningais svaidė ne tik žvilgsnius, bet ir replikas merginoms, prie įėjimo į „Vaikų pasaulį“, atskirto nuo gatvės dryžuotais metaliniais atatvarais, šurmuliavo prekijai, po laikrodžiu, kabančiu ant stulpo, mindžikavo jaunuolis su gėlių puokšte, o čia pat, tuoj už telefono būdelės durų, stoviniavo keli vyrukai, kažką aiškindamiesi, šūkčiodami, taksi aikštelėje kantriai lūkuria vo eilutė, ten stabtelėjo lengvasis automobilis užtamais tais stiklais.

— Įmeskite monetą. Dabar neskubėdamas rinkite numerį. — Sabina padėjo ranką jam ant peties. Ji šypsosi, ir Mamertas stebėjosi, iš arti matydamas jos stambius baltus dantis — lygius kaip reklamoje. Jis klausia

ėmė rinkti numerį. — Gerai. Dabar pridėkite ragelį prie ausies ir, išgirdęs balsą, tuoj pat imkite kalbėti. Ką norite! Svarbu, kad pasakytumėt tiesą — šiandien vėluosite, smarkiai vėluosite į namus, o galbūt visai negrįšite. Tai pasakęs, nepulките nieko aiškinti, nereikia, padėkite ragelį, ir tai bus viskas.

— Bet ką tai reiškia? Kodėl aš turiu kalbėti ir apskritai, kokią turite teisę... — Mamertas staiga lyg pabudo, suprato, kokioje keistoje situacijoje atsidūrė. Jis papurtė galvą ir staiga užsičiaupė — ragelyje pasigirdo žmonos balsas.

— Alio?

— Čia aš...

— Iš kur skambini?

— Pakeliui, iš telefono automato.

— Kas atsitiko?

— Kas čia atsitiks... Norėjau tik pasakyti, kad nelauktum, truputį vėluosiu, — pasakė Mamertas, įkvėpė oro ir sustingo užčiaupęs burną. Jis uždengė ragelį delnu ir pasisuko į Sabiną, kuri nei šį, nei tą kalbėjo:

— ...nieko negaliu padėti. Ar suprantate, nebeturiu jokios išeities, privalau į jus kreiptis. Kitaip negaliu, mano laikas jau baigiasi, kartoju, pasakykite Brunui, praneškite jam...

— Kokiam Brunui? — išpūtė akis Mamertas, tuoj pat atitraukė delną nuo ragelio ir vėl išgirdo žmonos balsą:

— Alio, alio! Kas ten su tavim, kas ten kalba, Mamertai, tu gali man paaiškinti?

— Gretimoje kabinoje. Pati žinai, stiklai išdaužyti!..

Mamertas vėl pridengė ragelio membraną ir išsprogino akis — Sabina kibosi jam į ranką, jos akys degė, tiesiog lipo iš orbitų — atrodė, pati siela veržiasi ištrūkti iš kūno. Ji buvo nepaprastai graži, pulsuojanti, tokia artima, ir ji buvo šalia jo, Mamerto Bundzos, neįtikėtina!

Jos žodžiai sklido tarsi kieno kito sakomi ir kriste krito kaip į uždara kasetę su lėtai besisukančiais diskais. Ar užsifikuos jie slenkančioje atminties juostoje, o gal prisiminime liks vien šis spinduliuojantis veidas, kiaurai smelkiantis akių žvilgsnis — kaip videojuosta be garso įrašo, kurį ištrynė kaip tik šis spinduliuojantis, intensy-

vus, reikalaujantis suprasti, įsidėmėti ir atsiminti akių žvilgsnis?

— ...antroje eilėje, ketvirta iš krašto, vienas du keturi aštuoni, kartoju, vienas du keturi aštuoni, geležinkelio stotyje, ir niekas daugiau neturi to žinoti, tai svarbu, labai svarbu...

— ...Mamertai, tu su kažkuo šnekiesi! Vėl grįši pagėręs, žiūrėk, perspėju tave, jei vėl su savo draugeliais susitikinėsi...

— Aš nesiruošiu gerti! Patikėk manim, tai nesusipratimas.

— ...svarbiau už gyvybę ir labai pavojinga. Žinau, man laiko liko labai nedaug. Klausykite, būtina perspėti Strazdą, jog tai, ką jam siūlo, yra pražūtinga, tai spąstai, jį įvilios, ir viskas žlugus...

— Aš nepažįstu jokio Strazdo! — sušuko jai Mamertas.

— Mamertai, paskutinį sykį primenu, negrįši — savė kaltink, girdžiu, girdžiu balsus...

— ...paskambinkite telefonu šeši du trys keturi nulis penki, atsilieps Brunas, tada galėsite būti saugus...

— Mamertai, girdi dar? Valgis garuoja ant stalo, šaldytuve alaus butelis aprasojęs...

— Alus — puiku, bet kodėl aš turiu, ak, velnias, susipainiojau, ko jums reikia, prašom nešdintis...

Iš automobilio tamsiais stiklais, matė Mamertas, išlipo trys jauni vyrukai, švilpiniuodami prasiskverbė pro žmones, apstojo telefono būdelę, apsidairė ir atidarė duris.

— Atsiprašome, gal jau galėtumėt užbaigti? Mums reikia skubiai paskambinti, — kimiu balsu riktelėjo storulis languotais marškiniais. Jis pasuko galvą, ir saulė, atsimušusi į tamsių jo akinių metalinius rėmelius, spygtelėjo Mamertui į akis.

— Tuoju, — sutrikęs atsiliepė jam Bundza ir pajuto, kad Sabina neramiai sujudo, pakėlė ranką ir nuspaudė ragelio svirtį — pasigirdo pypsėjimas.

Tuo pat metu kažkas prislopintai driokstelėjo, suburzgė pravažiuojantis automobilis. Apstoję būdelę vyrai sujudo sukruto, pradėjo keistis vietomis. Storulis įsispraudė pro telefono būdelės duris.

Sabina pasviro ir įsikniaubė veidu Mamertui į krūtinę, staiga suglebo ir pradėjo smukti.

— Padėkite, matote, kad moteris alpsta. Šitokia tvankuma tose kabinose! Į automobilį prašom, pasėdės prie atviro lango, atsigaus, — bėrė storulis, nustvėręs Sabina už rankos, o Mamertas apkabino ją per pečius.

Storulis ėmė trauktis atbulas, o Mamertas vis laikė apkabinęs moterį, kuri visai suglebo. Mamertas prispaudė ją prie krūtinės ir ėmė nešte nešti link atvirų automobilio durelių.

Storulis atbulas klestelėjo ant sėdynės, ėmė slinktis gilyn ir ištiesęs rankas paėmė Sabina už kojų, sulenkė per kelius ir įtraukė pro automobilio dureles.

— Vargšėlė, neatlaikė, — kažkas ištare minioje.

— Toks karštis, — atsiduso viena iš spoksančių moterų, laižydama ledus.

— Jokio vėjelio, — pasitaisė šiaudinę skrybėlę mergina plačiu klostuotu sijonu.

Zmonės ėmė skirstytis. Mamertas nejučia įsėdo į automobilį ir laikė apkabinęs slenkančią ant grindų Sabina. Storulis pritūrėjo ją iš kito šono. Vairuotojas įšoko į savo vietą, greta jo atsisėdo kitas vaikinai. Automobilis pajudėjo, apsuko ratą aikštelėje priešais Centrinį knygyną ir pasileido gatve žemyn, upės link. Pro šalį didingai pralingavo troleibusas. Ant jo šonų užrašai didelėmis raidėmis kvietė dirbti į monolitines statybas.

Jau pravažiavus Operos teatrą, sankryžoje prie tilto Mamertas atsikvošėjo. Jis pažvelgė sau į krūtinę ir išvydo tamsią dėmę ant marškinių. Sabinos galva, atversta ant atlošo, kretėjo sulig kiekviena asfalto duobe. Jos akys buvo atmerkotos, o palaidinukė ištepta. Tamsi dėmė įgavo Mamerto akyse tikrąją, raudoną, spalvą — tokią pat kaip ir ant jo marškinių.

— Ji negyva, — garsiai ištare Mamertas ir pats nusistebėjo, koks ramus jo balsas.

— Teisingai, — pritarė storulis languotais marškiniais ir pažvelgė Mamertui į veidą, persilenkęs per Sabina. — Perspėju, nedarykite kvailysčių. Antraip kita kulka įsmigs jums į galvą.

Mamertas Bundza pajuto į sprandą įremtą kietą metalinį daiktą. Paskersavęs pamatė pistoletą sugniaužtame storulio delne. Ranką jis laikė ant atlošo ir šiek tiek priturėjo svyruojančią Sabinos galvą.

— Jūs nužudėte Sabina. Už ką? Ir kodėl mane įtraukėte į automobilį? Ką visa tai reiškia, kur mane vežate?

Tada atsisuko šalia vairuotojo sėdėjęs vyrukas — tamsaus gymio, šviesių akių.

— Klausimus užduodame čia tik mes, gerbiamasis, — pabrėžė jis. — Patarčiau atsiminti šitai. Atsakykite, ką jums pasakė Sabina?

— Ji liepė, kad paskambinčiau savo žmonai.

— Nesąmonė.

— Tikra tiesa.

— Ką liepė jai pasakyti? — paklausė vairuotojas, iki šiol tylėjęs ir dirbęs savo darbą. Atrodo, jis buvo svarbiausias iš visos trijulės — plačiapetis, lygaus, švariai nuskusto veido, trumpai kirpta galva, tamsiais akiniais.

— Kalbėk, — bakstelėjo pistoleto vamzdžiu storulis.

— Ji užsipuolė mane, kad užtruksiu, vėl negrišiu namo laiku. Bandė sužinoti, kas greta manęs... — sutrikęs Mamertas aiškino žmonos, o ne Sabinos žodžius.

— Vadinasi, ne pirmą kartą su Sabina susitinkate? — Vairuotojas žvilgtelėjo į veidrodėlį, nusiėmė akinius. Mažos jo akių lėliukės lyg ylos smigo Mamertui į veidą. Mamertas Bundza, nepaisant karščio, pašiurpo, per nugarą nuvinguriavo šalto prakaito srovelė.

— Tyli? — Pistoletu vamzdis grasinamai sukrutėjo.

— Robertai, atsargiai! — Juodaplaukis melsvomis akimis atsisukęs nusišypsojo per petį, ir Mamertą nuo tos šypsenos tik dar didesnis nerimas apėmė — šypsnyys buvo keistas, nežinia ką žadantis.

— Pirštas pats prašo spustelėti, — atsiliepė pavadin-tasis Robertu, svajingai žvelgdamas kiaurai Mamerto galvą.

— Šitai visada spėsi. — Vairuotojo balsas skambėjo įsakmiai. — Mes dar ilgai šnekėsime su juo. Ilgai jis

žmonės dar pasakoš, ką žino. Išsunksime ir tai, ko nežino, net neįtaria žinąs, ir suvoksime tiesą apie Sabiną.

— Ir tik tada, Robertai, galėsi ramia sąžine nuspausti gaiduką, — pajuodėlis taip pat šypsojosi.

Mašinoje stojo tylą. Visi garsai sklido iš išorės; greta ir priešais važiuojantys automobiliai parpė, žlegėjo, asfaltu šiureno padangos, net vėjas, lenkiantis medžių šakas, Mamertui atrodė girdimas, nors taip nebuvo. Tai, kas buvo sakoma ir daroma, tuo metu Mamertui Bundzai nekėlė jokio įspūdžio, atrodė absurdiška, nerealu, tačiau žmonėms automobilyje nutilus, jo smegenų rievėmis pradėjo replioti paralyžiuojanti baimė.

Baimė gali būti labai įvairi. Šalta kaip peilio geležtė. Karšta kaip pistoleto vamzdis. Nuodinga kaip viršininko šypsena. Baimė visada paralyžiuoja. Su baime reikia kovoti valios pastangomis, kol paralyžius nepasiekė valios centro.

— Aš nekaltas, kad mane užkalbino gatvėje nepažįstama moteris. Sabinos niekada gyvenime nesu matęs ir nežinojau, kad tokia egzistuoja. Tuo labiau nežinau nieko, kas galėtų jus dominti. Visa tai grynas nesusipratimas, ir jūs tą puikiai žinote. Sustabdykite mašiną, aš išlipu ir einu savais keliais, niekam nė žodžio neprasitarsiu apie tai, kas įvyko. Aš nepažįstu jūsų, matau pirmą ir paskutinį kartą. Jei negrįšiu namo laiku, manęs ims ieškoti, o žmonės matė mus kartu, ir tai į gera jums neišeis.

Sie Mamerto žodžiai buvo kova su baime. Bandymas įveikti ją, užmauti jai logikos apynasrį.

Automobilyje niekas neatsiliepė į Mamerto Bundzos monologą, ir jo balsas ėmė silpti silpti, kol visai užlūžo.

Mamertas suprato, kad kalbėdamas jis pats įduoda ginklą priešininkams į rankas. Tai, kad jie nužudė Sabiną, ir tai atliko taip įžūliai, pačiame miesto centre, žmonių tirštelynėje, vidury dienos, ir neatrodė sunerimę, tik liudijo jų ryžtą, gal net profesionalumą. Taip, jie profesionalai, ir tikėtis, jog Bundza gali įkalbėti, kad jį paleistų, naivu. Negana to, juokinga tikinti, kad jis niekam apie juos neprasitars.

Mamerto žvilgsnis nejučia slystelėjo į šoną. Sabinos akys buvo atmerktos, o lūpos suspaustos. Ji žvelgė į au-

tomobilio lubas. Kūnas buvo kaip guminis, slydo Mamertui iš glėbio, ir jis turėjo prilaikyti jį keliais.

Mamertas nepastebėjo, kada automobilis išvažiavo iš miesto. Dabar jie galėjo būti netoli Žaliųjų ežerų, galbūt apie Verkius. Medžių vainikai gaubė išvažinėtą žvyrkelį, kuriame automobilių pasitaikydavo vis rečiau. Galop jie įsuko į miško keliuką ir liko visai vieni. Miškas prarijo automobilį tamsiais stiklais ir žmones jame — kiekvieną su savo baime ir ketinimais.

Medžiai prasiskyrė, ir atsivėrė laukymė. Aukšta tvora aptvertame kieme bėgiojo palaidas vilkinis šuo. Namas buvo medinis, apkaltas lentelėmis, pajuodusiomis nuo drėgmės ir laiko. Vien langinės, neseniai dažytos, švietė baltumu. Už namo plytėjo sodas.

Vairuotojas išlipo, atkėlė vartus. Šuo cypdamas puolė prie kojų, uodega plakė žemę.

— Paimk šunį, Valdai, — paliepė vairuotojas. Šviešiaakis juočkis paėmė šunį už antkaklio ir nuvedęs priėjo prie būdos.

Robertas atidarė dureles ir išlipo kišdamasis pistoletą už diržo.

— Eime, padėsit, — kryptelėjo galvą Mamerto pusėn, apėjo automobilį.

Mamertas išsiropštė iš mašinos, dviese jie ištraukė Sabiną ir paguldė sutremptame kieme.

— Uždenk, — Robertas ištraukė iš bagažinės audeklo gabalą, ir Mamertas įvykdė paliepiimą.

— Eime, — mostelėjo Robertas, ir jie nuėjo į sodą.

Pasirodė juočkis Valdas, per petį persimetęs kastuvus. Vairuotojo arti nebuvo.

— Ar jūs suvokiate, ką darote? Tai nusikaltimas, net jeigu tai darote terorizuojami gaujos vado, — pabėrė Mamertas savo spėliones, kol nėra vairuotojo — svarbiausio asmens šioje kompanijoje. Reikėjo pasinaudoti kiekviena proga įvartyti tarp jų pleištą. Kalbėti pavojinga, bet tylėti gali būti pražūtinga. Duobė kasama, ir jos gali užtekti dviem.

— Dirbk neplepėjęs ir nebandyk juokauti. Juokų nemėgstame. — Valdas įspraudė jam į rankas vieną kastuvą, o kitu pradėjo darbuotis pats.

— Henrikas tuoj sugrįš, skubėkim duobę kasti. Henrikas nemėgsta, kai nabašninkai atmerktomis akimis į jį žiūri. — Robertas stovėjo greta, čiupinėjo pistoleto rankeną ir žiūrėjo Mamertui į veidą. Tačiau Bundzos tai nebejaudino. Jis jau žinojo visų trijų vardus. Matė, kaip jie išsidėstę kieme. Klausėsi kiekvieno šnaresio. Miškas buvo greta, tuojau už tvoros, kurią perskristi galima, net lipti nereikės, o tarp medžių automobiliu jo niekas nepavytų. Ir svarbiausia — jo rankose kastuvas; stačiakampė geležtė švytėjo it nušveistas plienas. Beliko nutaikyti momentą, užliūliuoti jų budrumą, tapti vos ne savu.

— Zemė lengva, biri, kasti nesunku. Viena bėda — kraštas nušliaužti gali, — balsiai samprotavo Mamertas.

— Dirbk nekalbėjęs.

— Kad tas darbas toks... Kuo ta mergina nusidėjo, kuo neįtiko...

— Daug žinosi — greit pasensi.

— Aš ir taip nebejaunas. Visko mačiau, bet kad šitaip...

— Paskui pasišnekėsim.

Valdas vienintelis su juo kalbėjosi, gal kad jie abu kastuvais darbavosi. Robertas dėbčiojo iš viršaus, netardamas nė žodžio. Jis ir buvo pavojingiausias. Jį ir reikėjo sekti, nepražiopsoti akimirkos, kai jis praras budrumą.

— Užteks! — Valdas, atsirėmęs rankomis, iššoko iš duobės. Atkišo kastuvo kotą Mamertui, ir šis taip pat išsirangė į viršų.

Saulė jau lindo už miško — rodės, ir ji nenori matyti, kas bus toliau.

— Eime, atnešim, — mostelėjo ranka Valdas, įsmeigė kastuvą į smėlio krūvą ir pirmas nuėjo prie vartų. Ten, uždengta audeklu iš bagažinės, gulėjo Sabina.

Robertas pasisuko šonu ir vis žvilgčiojo namo link. Ką jis ten matė, Mamertui jau nerūpėjo. Stvėręs kastuvą, jis kirto įžambiai Robertui į galvą. Šis susmuko ant žemės nė neriktelėjęs.

Mamertas dideliais šuoliais — taip, jam atrodė, bus greičiau — pasileido tarp obelių, šokinėdamas per lysves, link sutrešusios medinės tvoros, už kurios tamsavo miškas — laisvė.

Mamertas praplėšė akis, bet nieko neįžvelgė. Tamsa. Jis miegojo? Laikas keltis, į darbą pavėluos — įprastos bundančio žmogaus mintys šmėstelėjo viena po kitos, ir staiga užgriuvo realybė. Ne, jis ne namie, ne savo lovoje ir anaip tol nebuvo užmigęs.

Vienintelis tikras dalykas buvo tamsa. Nieko nesima-tė, ir jis nežinojo, kur esąs. Norėjo prasitrinti akis, mėgi-no kelti rankas, bet pajuto, kad jos užlaužtos už nugaros ir surištos. Riešai buvo priveržti vienas prie kito šiurkščia virve, plaštakas dilgčiojo lyg adatėlėmis. Mamertas pa-krutino pirštus, ir kraujas pradėjo cirkuliuoti nuveržtomis vietomis.

Į kokį pragarą įmaknojavau, kur pakliuvau, kokia ne-sąmonė? Mamertas pamažu prisiminė tai, kas atsitiko, ir vis negalėjo patikėti, kad visa tai atsitiko jam, kaip tik jam, niekada niekur nesikišančiam, nedalyvaujančiam, amžinam įvykių stebėtojui.

Jis gulėjo nejudėdamas, stengdamasis susivokti, kur esąs. Akys pamažu apsirato su tamsa, ir joje ėmė ryš-kėti vos įžvelgiami kontūrai. Ten, kur buvo atsuktas jo veidas, lyg langelis matėsi. Taip, toje sienoje jis įžiūrėjo uždangstytą langą. Atspėti, kas už jo, buvo neįmanoma, lygiai taip pat nebuvo galima suprasti, koks paros metas. Naktis dar nesibaigė, pats sau nutarė Mamertas. Visą kūną maudė, ir jis atsargiai pajudėjo.

Grindys, ant kurių jis gulėjo, buvo šaltos cementinės — vadinasi, jis rūsyje. Tai liudijo ir uždengto langelio aukš-tis ir dydis — jis bolavo palubėje. Neliko jokių abejonių — jis atsidūrė namo rūsyje. Kada ir kas jį čia atnešė, Ma-mertas galėjo tik spėlioti.

Pajudinęs kojas suprato, kad jos nesurištos. Pamažu atsisėdo remdamasis nugara į sieną ir tik tada pajuto, kaip nutirpęs šonas — vadinasi, ne taip trumpai jis čia gulėjo. Sieną buvo vėsi ir po dienos karščio net maloni prisiliesti. Jis stengėsi įsiklausyti į kiekvieną garsą, ku-rie galėjo pasakyti, kas dedasi aplinkui. Kiekvienas jo ju-desys griaudėjo nelyg griaustinis, kvėpavimas šniokštė kaip dumplės. Tai rodė, kad jis yra vienui vienas. Vadi-

nasi, niekas juo nebesidomi? Koks tai galėtų būti ženklas?

Mamerto atmintyje išplaukė Sabina, gulinti ant žolės uždengtu veidu, jos kūnas, pavirtęs kupsteliu po audeklu. Tai buvo tiesa, nuo kurios negalėjo atskirti nei rūšio sienos, nei tamsa. Nutirpusios rankos, skaudantis kūnas, kietos grindys — visa tai nebuvo svarbu, galima tai ir užmiršti. Tačiau užmiršti Sabiną nevalia. Ji buvo raktas suprasti įvykių prasmę.

Kodėl ji užkalbino būtent ji, Mamertą? Ar ji lygiai taip pat galėjo užkalbinti ir visai nepažįstamą praeivį? Bet juk jis ir buvo nepažįstamas. Kur glūdi klaida ir kaip jam dabar elgtis? Viena aišku: pabėgti jam nepasisėkė. Vadinasi, įkalintojams jis reikalingas. Jei jis būtų tik nepageidaujamas liudininkas, — Sabinos mirties, jos palaidojimo vietos — jau gulėtų tam pačiam kape su ja.

Taigi jis vis dėlto gyvas! Matyt, jie nori jį kam nors panaudoti. Mamertas atsirėmė sienos, įsispyrė kojomis į cementines grindis ir atsistojo raivydamasis, nugara trindamas sieną — ačiū Dievui, nebaltinta, išsitėpčiau, pagalvojo jis ir bandė nusišypsoti, bet pajuto perštėjimą. Be visa ko, jam daužė ir veidą? O gal tik susitrenkė krisdamas ant žemės ar metamas ant grindų? Veidrodis praverstų, net labai įdomu būtų žvilgtelėti į savo sugurintą fizionomiją. Norėjo apsičiupinėti veidą, bet rankos buvo surištos. Vaikščioti jis galėjo, ir tai teikė vilčių.

Siena, palei kurią Mamertas atsargiai stypčiojo, buvo gruoblėta ir šalta, o grindys nelygios, jų net grindimis negalima buvo vadinti. Netrukus jis nusliūkino iki tos vietos, kur šviesavo lango keturkampis. Tai iš tikro buvo langas, teisingiau — nedidelis langelis, uždengtas skuduru, greičiausiai maišu, o už jo ryškėjo grotų kryžius.

Pro rėmų plyšius patraukė gaivaus drėgno oro. Jam svaigo galva, virpėjo kojos. Mamertas atsitraukė nuo lango ir, remdamasis petimi į sieną, ėmė sliūkinti palei ją, kol atsirėmė į medinės duris. Jos buvo užrakintos. Mamertas stumtelėjo petimi, įsitikino, kad tvirtai laikosi, ir pasitraukė į šalį.

Sodyboje, jei niekas nepasikeitė, turi būti trys ginkluoti vyrai. Mamertas užmerkė akis, papurtė galvą ir tuo-

jau pat išvydo prieš save juos: Valdą — tamsiaveidį šviesių akių vaikiną, mosuojantį kastuvu, Robertą — storulį, dvokiantį prakaitu iš pažastų ir taikantį jam į galvą pistoleto vamzdžiu, Henriką — badantį jį siaurų akių vyzdžiais nelyg smeigtukais. Henrikas buvo pavojingiausias, tikriausiai jis ir bus smogęs Mamertui — kumščiu, pagaliu ar pistoleto rankena. Mamertas pasipurtė, pilvas sugurgėjo — jis norėjo valgyti. Keista, baimė tik didino alkį.

Jis stovėjo ir žiūrėjo į boluojantį langelio stačiakampį. Tai buvo vienintelė galima išeitis, gal tos grotos nėra labai stipriai įtvirtintos. Tačiau reikėjo visų pirma atsiirti rankas. Mamertas pasimuistė, bet ryšiai neatsilaisvino. Jis stovėjo įsispitrijęs į langą. Gal kaip nors išspausti stiklą, kad nesigirdėtų dūžtančių šukių džeržgesio, ir viena šuke pratrinti virves? Taip, jam reikia aštrios šukės, bet kaipgi pasiekti langelį? Mamertas bandė iškelti koją — nepavyko, tik susvyravo, vos nenuugriuvo. Bandė šoktelėti ir pasiekti langelį kakta, bet trukdė medžiaginė užuolaida. Atsistoti ant galvos ir išmušti kulnu? Ne, neįmanoma.

Mamertas vėl sėdėjo atsirėmęs į sieną ir įsitempęs klausėsi. Name kilo bruzdesys. Kažkas vaikščiojo, trinkėjo durimis, girdėjo grindų lentos. Beprotiška viltis — o gal jį užmirš, išeis, išvažiuos? — įsižiebė širdyje, bet tuoj ir užgeso. Kažkas lipo laiptais žemyn į rūšį. Žvangtelėjo spyna, atšaukiamas skląstis, ir šviesa, kuri ligi tol skverbėsi pro durų apačią, plykstelėjo jam į akis, pasigirdo balsai.

— Tavo draugas dar gyvas! Galva kaip akmeninė, daužyk kumščiu, skaldyk kastuvu — atlaiko. Ne tokia kaip tavo, Robertai, vos vos stuktėlėjo, ir vaikštai apsimuturiavęs.

Tai buvo Henrikas. Tik dabar, apsipratęs su ryškia šviesa, Mamertas galėjo įžiūrėti vadeivos veidą, jo primerkta siauras akis, girdėjo aukštą, valdingą jo balsą ir suprato, kad kaip tik su šiuo žmogum jam reikia susitarti. Tik šitaip jis gali išsisukti. Tačiau kaip tai padaryti?

— Aš patikrinsiu jo makaulės kietumą, Henrikai. Mielai pasinaudočiau tuo pačiu kastuvu, kuriuo jis mane pavaišino. Jei leisi, plikom rankom pribaisiu. — Roberto

galva buvo apmuturiuota balta marle, jos kraštelis buvo parudavęs, ir didelės akys, įsmeigtos į Mamertą, svaidė tokius neapykantus pliūpsnius, kad jis nejučiom atsitraukė ir atsirėmė rūsio sienos.

— Patikėkite, Robertai, nenorėjau jums nieko blogo padaryti. Kastuvu truputį stuktelėjau? Mano vietoj kiekvienas taip būtų pasielgęs, ar ne, ponas Henrikai? Supraskite, žmogus, neaišku dėl ko pagrobtas, kartu su lavonu atvežtas į mišką, neturintis jokio supratimo, ko iš jo norima, visada pasinaudos proga pasprukti. Arkliui aišku.

Mamertas žiūrėjo Henriku į akis, stengėsi kalbėti lygiu, ramiu balsu, ir tai jam, atrodo, pavyko. Henrikas permetė žvilgsniu savo kalinį, grįžo prie sėbro, ir jo veidas susitraukė, lyg citrinos netyčia atsikandus.

— Pasirodo, Mamertas neturi tau jokių pretenzijų, Robertai. Samprotauja jis visai sveikai, netgi racionaliai. O tu man aiškinai, kad su juo susišnekėti neįmanoma, kad būtina su juo susitvarkyti kaip galima greičiau. Geriau tave vertinau, Robertai, daugiau vilčių į tave dėčiau.

— Robertas Markė niekada neatleidžia tam, kuris pakelia prieš jį ranką.

Pirmas smūgis nutvilkė Mamerto žandikaulį, jis tik susvyravo, atsirėmė į sieną, pasuko veidą šonan; kitu smūgiu Robertas sugurino jam nosį, pasipylė kraujas. Akys užtino, nosis išpurto, Mamertas bandė dangstyti petimi, bet smūgiai krito vienas po kito, ir jis parkrito ant grindų, susirietė glausdamas veidą prie žemės, o kojų spyriai taikė jam į galvą, į tarpukojį, į šonkaulius, į krūtinės ląstą.

— Mums jis reikalingas gyvas. Neleisiu, kad tavo emocijos privirtų košės, — pasigirdo Henriko balsas.

— Aš negalėjau susilaikyti. — Tai Robertas.

— Perliek vandeniu!

Balsai sklido iš tamsos, vis stiprėdami, pasiekdami Mamerto sąmonę, versdami jį grįžti į realybę, kur laukė Robertas Markė ir elegantiškasis jo šefas Henrikas. Tačiau kas bus toliau, ko jie nori ir kaip to sieks? Vienintelis dalykas, kurio Mamertas įsikibo kaip išsigelbėjimo

šiaudo, buvo supratimas, kad jis reikalingas jiems gyvas. Tol, kol nepasakys Sabinos ištartų žodžių, bus jiems reikalingas. Tai ir buvo šansas, vienintelė galimybė išlikti. O išsisukinėti Mamertas buvo meistras. Ilgi metai, praleisti kontoroje, sėdėjimas prie niekam nereikalingų popierių, kūrimas regimybės, kad dirbi, bandymas kitus tuo įtikinti išmokė jį burbulų pūtimo meno. Dabar atėjo laikas šiuo menu pasinaudoti, vieną vienintelį kartą pasinaudoti tuo, kas visada atrodė nereikalinga, beprasmiška. Jis jau buvo pasiryžęs viskam, tereikėjo atmerkti akis ir prabilti, bet kiekviena laimėta sekundė buvo tolygi mažam žingsneliui į pergalę.

Nuo šalto vandens Mamertas iš tikro atsikvošėjo, dušas buvo nelauktas, matyt, Robertas subėgiojo, jam be sąmonės gulint, ir gerą kibirą atnešė. Mamertas atsimerkė. Taip ir yra — Robertas stovi išsiskėtęs, apatinė lūpa atvėpusi, šypsena plečia skruostus, o sutvarstyta galva svyruoja.

— Pasilenk, Robertai, negaliu garsiai rėkti, — sušnibždėjo Mamertas.

— Matai, — triumfuodamas atsigręžė į Henriką Robertas Markė. — Sakiau, kas papuola į Roberto Markės rankas, anksčiau ar vėliau giedoti pradeda. Viską jis išklos, ir mes nušluostysim nosį konkurentams.

Henrikas, atidžiai stebėjęs savo draugą, linktelėjo.

— Tegul kalba.

Robertas palenkė galvą prie Mamerto. Didelė balta jo ausis kyšojo iš po tvarsčių, ir Mamertas spjovė į tą suaraitytą kriauklę. Atsikrenkštęs dar kartą spjovė, dabar jau į akis, ir Robertas lėtai pasuko galvą. Negalėdamas patikėti spitrijosi į savo belaisvį, ir tik pajutęs tekant skruostais skreplius su kraujais, sušnypštė:

— Na, gyvate, šito aš tau neatleisiu.

— O aš ir neprašau, — sugargaliavo Mamertas, nors iš tikro jis norėjo tik nusijuokti.

Smūgio Mamertas neatsiminė, tik vėl nugrimzdo į tamsą, ir joje pasijuto saugus. Sąmonės kertele fiksavo, kas aplink dedasi: žingsnius, brazdesį, Henriko ir Roberto pokalbio nuotrupas.

— Užteks, Robertai, paliekam. Valdas pasaugos.

— Taip nieko ir nesužinojom.
— Spėsim. Neaišku, ką Brunas pasakys.
— Sabinos tai nebėra...
— Taigi! Viskas gali keistis, Brunas spręs, kaip toliau elgtis. Važiuojam...

Galop ir balsai, ir žingsniai nutilo, ir Mamertas paniro į tylą. Praplėšęs akis, išvydo kiek šviesesnį langelio keturkampį. Jau švito. Jis buvo vienas, rankos atrištos.

Mamertas pakilo nuo grindų ir priėjo prie langelio. Sodyboje buvo visiškai ramu, nė gyvos dvasios, šuns irgi nesigirdėjo. Keista. Ką visa tai gali reikšti? Ką jie nori iš jo išpešti? Be abejo, tai susiję su Sabina. Jie nežino, ką Sabina spėjo jam pasakyti, tai ir bus svarbiausia. Tol, kol jie šito nežino, Mamertas jiems reikalingas — vadinasi, saugus.

Sabina iškilo jo akyse visai ne ta, kuri gulėjo ant žolės, pridengta audeklo gabalu, o kita — besišypsanti, laikanti jo ranką per alkūnę, kalbanti jam ramiu, švelniu balsu. O ką ji sakė, ar jis ką nors prisimena? Juk šitai be galo svarbu. Sabinos lūpos krutėjo be jokio garso, ir Mamertas Bundza negalėtų pakartoti žodžių. Jis ir dabar jaučia aitroką jos kvėpalų aromata, jo akyse ji stovi gyvesnė nei tada aikštėje...

Sprogimas buvo toks netikėtas, kad Mamertas pirmiausia pajuto šaltas cementines grindis ir skausmą nugaroje. Paskui įsistebeilijo į langelį, kuris staiga jo akyse pažiro tūkstančiais šukių, o ausis apkurtino trenksmas, sukrėtęs namą, rūšį, jo pamatus. Sienos atsilaikė, bet lubos supleišėjo, nukrito keli tinko gabalai, ir netrukus pasigirdo keistas traškesys.

Mamertas įsiklausė ir tik užuodęs degėsių kvapą suprato, kad tai traška medinės namo sienos ugnyje. Pro sandariai uždarytas duris jau veržėsi dūmai, pro langą traukė skersvėjis, nuplėštas užuolaidos skuduras plevėsavo ant vienos vinies, o pro langelį matėsi apšviestas kiemas. Mamertas pašoko nuo grindų ir puolė prie durų, ėmė daužyti jas kojomis ir garsiai šaukti, tačiau durys — nė krust.

Tada šoko prie langelio. Taip ir yra — grotos išklibusios, ir panaudojus taburetės kojas kaip svertą, ga-

lima bus jas išversti. Paspaudus kartą kitą, armatūros strypai iškrito su mūro gabalais. Mamertas pasilypėjo ant taburetės ir iškišo galvą pro langelį.

— Lįsk, lįsk! Nedidelis malonumas būtų kapstytis žarijose ir traukti apdegusį lavoną iš griuvėsių! Tik prašyčiau nešokinėti — kai pasitrauksime nuo gaisravietės, vėl ramiai surišime rankutes, o jei reikės, ir kojas.

Virš galvos siautė gaisro liepsnos, priešais švytėjo smaragdinė pieva, už jos tamsavo pušynas, o priešais stovėjo išsižergęs Valdas, ir Mamertui tiesiai į veidą žvelgė pistoleto vamzdžio juoda akis.

4.

Mamertui nebuvo kada su juo diskutuoti. Dūmai jau skverbėsi iš rūsio, troškino, žiežirbos skraidė palei veidą, o virš galvos piktai užė liepsnos. Namas tratėjo, svyravo, braškėjo visomis sąsparamis.

Valdas traukėsi ataturstas, Mamertas šliaužė pilvu, remdamasis rankomis į žemę. Pagaliau jis atsistojo keturiomis, atsisukęs pažvelgė į langelio kiaurymę, pats negalėdamas patikėti, kaip išsispraudė pro tokią siaurą angą. Iš rūsio tumulais virto dūmai.

— Na, stok ir — žengte marš. Prašau be fokusų, jei kas, tuojau šaunu! — Valdas laikė pistoletą taip suspaukęs, kad net krumpliai balo. Šitai Mamertas matė ryškiai, kaip televizoriaus ekrane, tačiau tai nebuvo filmo scena, ir jam beliko paklusti reikalavimui.

Atsistojus Mamertui ėmė suktis galva. Oras, užplūkęs plaučius, svaigino, karštis vijosi įkandin, o žiežirbos, skrendančios nuo degančio namo, suko apie galvą, tūpė į plaukus.

Mamertas Bundza praėjo pro Valdą ir nužingsniavo per kiemą. Kiek atokiau, prie vartų, stovėjo automobilis, už tvoros plytėjo sodas. Ten jis vieną kartą jau bėgo, o dabar kol kas ne laikas, jis jautėsi esąs taikiklyje, tiesiog fiziškai jautė išpieštus ant savęs taikinio ratus su skaičiais, o kur gali būti nupieštas dešimtukas tam, kuris dabar laiko pistoletą, jis negalėjo pasakyti.

Valdas lėtai pajudėjo įkandin savo taikinio. Jis žengė pirmąjį žingsnį, tačiau sumetė, kad taip eiti nesaugu.

— Rankas ant sprando, pirštus sunert! — sukomandavo Valdas.

Mamertas klusniai sustojo ir sunėrė rankas už galvos.

Jie vėl pajudėjo: priekyje — Mamertas Bundza ant sprando sunertom rankom, paišinas, išsipešusiais marškiniais, mėlynių išmargintu veidu, o per kelis žingsnius už jo — azijietiško veido Valdas. Už jų liko pleškantis namas.

Užtelėjo vėjo gūsis, sukibirkščiavo, į viršų šovė dūmų ir ugnies stulpas, ir staiga stogas įsmuko, į šonus išvirto degančios sėamos, ėmė riedėti sienų rąstai. Mamertas šoktelėjo į priekį, išgirdo riksmą ir sustojo, karščio banga perliejo jį nuo galvos iki kojų, ir jis atsisuko.

Valdas gulėjo ant žemės, prislėgtas rūkstančio sienų. Jo veidas buvo atsuktas į Mamertą, o akys žvelgė kažkur į šoną. Atgniaužtoje saujoje pistoleto nebuvo. Pistoletas gulėjo už gero pusmetrio, ir Mamertas žengė žingsnį, pasilenkė ir paėmė šiltą ginklą. Apžiūrėjęs įsikišo į kišenę. Dabar jis buvo laisvas ir saugus, galėjo ramiai eiti miško keleliu iki plento, ten sėsti į autobusą ir išvažiuoti. Ir niekas niekada nesužinotų, kad jis buvo čia.

O Henrikas su Robertu Marke, radę apdegusį Valdo lavoną, galėtų palaikyti jį Mamertu. Taip, jie galėtų šitaip manyti, tiesa, neilgai, bet jis laimėtų laiko. O laikas tapo svarbus. Nuo tos akimirkos, kai jis išlindo pro rūšio langelį, laikas pradėjo lėkti pašėlusiu greičiu. Mamertas nerimavo, širdis šokinėjo krūtinėje. Jis negali gaišti, pašvaistę pastebės žmonės, iškvies gaisrininkus, be to, gali tuoj pat pasirodyti ir Henrikas su Robertu. Ginklas yra geras daiktas, tačiau juo reikia mokėti naudotis, ir Mamertas žinojo, kad susitikęs kitą ginkluotą vyrą, negalėtų jam prilygti. Visą gyvenimą vienintelis jo ginklas buvo skaitytuvai ir tušinukas.

Karštis tvoskė dar stipriau, liepsnos liežuviai šoktelėjo į viršų, rungtyniaudami su tekančios saulės spinduliais. Mamertas pasilenkė prie Valdo ir susidūrė su atmerkto jo akių žvilgsniu. Jis buvo gyvas, negana to, jis šnibždėjo Mamertui:

— Nepalik manęs. Nuritink šitą rąstą. Viską atiduosiu, viską papasakosiu... išvaduok mane iš šito pragaro.

Iš tiesų tai, kas vyko jam už nugaros, panėšėjo į pragarą. Liepsnos artėjo prie kojų, ir Valdas rietė jas po savim; traškėjo nuodėguliai, blykčiojo liepsnos liežuviai. Senas namas dejavo išlaisvindamas paskutines įkalintas dvasias, paskutines paslaptis, leisdamas joms kilti į viršų su karšto oro sūkuriais.

Mamertas mėgino nuritinti rąstigalį, bet pamatė, kad tai ne jo jėgoms, tada stvėrė lentą, pakišo ją po rūkstančiu sienojumi ir truputį pakėlė. Valdas, remdamasis alkūnėmis ir keliais, iššliaužė, Mamertas paleido lentą ir, čiupęs Valdą už alkūnių, nutempė šalin. Valdas šliaužė keturiomis, ir jie traukėsi tolyn nuo baisiosios laužavietės, murmančios ir nepatenkintos, kad grobis išslysta. Vos jiems atitolus, ugnis siūbtelėjo su nauja jėga, ir netrukus rąstas, po kuriuo pirma gulėjo Valdas, virto raudona įkaitusia anglimi. Sutrątėję griuvo paskutiniai grebėstai, užversdami jų grumdymosi vietą.

Mamertas stovėjo atsirėmęs automobilio, Valdas gulėjo ant žemės. Jie abu žiopčiodami, gaudydami orą žiūrėjo į tai, kas visai neseniai buvo puikus namas, ir abu atrodė laimingi, išvengę pražūties.

Mamertas atsikvošėjo pirmas. Jis išsitraukė iš kišenės pistoletą, patikrino apkabą.

— Manęs bijoti nereikia. Esu skolingas gyvybę, — ištarė Valdas. Jis gulėjo ant žolės, pasirėmęs rankomis.

— Ką gali žinoti, — Mamertas patraukė nuleistuko skliautėlį ir nuleido saugiklį. Jis dar prisiminė karo mokslus Šiaurės miestelyje — kaip atsargos karininkas, ne kartą ten buvo buvęs. Makarovo pistoletas jam ne naujiena.

— Nieko daugiau nėra. Henrikas su Robertu dingo dar rytą.

— Bet automobilis juk čia? Kuo jie išvažiavo?

— Už miško yra autobusų stotelė.

— O kodėl paliko automobilį?

— Prisibijojo galimo antpuolio. Mums ant kulnų lipa Kunigas su savo žmonėmis.

— Kas tas Kunigas?

— Tik taip vadina. Sako, yra mokėsis kunigų seminarijoje.

— O kas jūs tokie? Kaip aš papuoliau į jūsų akiratį?

Dabar jie pasikeitė vaidmenimis. Dabar jau Mamertas Bundza tardė gaujos narį. Pistoletas jo rankoje teikė stiprybės, pasitikėjimo. Mamertas niekada nemanė, kad galios jausmas, kurį suteikia ginklas, yra toks svaiginantis.

— Aš pats maža ką žinau. Neseniai prie Henriko pri-tapau, iš kalėjimo grįžęs. Pusantrų metų atsėdėjau. Vi-sus darbus jam dirbu: čia kokį krovinį nuvežk, čia nosį kam nors suknežink, čia ką nors pamokyk, kad drausmės laikytųsi.

— Kartu su Robertu Marke?

— O! Robertas Markė — figūra!

— Tačiau kas, po velnių, įvyko? Kaip kilo šitas gais-ras?

Jie abu žvelgė vienas į kitą. Paišini, nuvargę, išsipe-šiojusiais marškiniais.

— Aš miegojau kambaryje ir nieko negirdėjau iki pat sprogo. — Valdas prisimerkė, lyg stengdamasis vėl įsijausti į sapną, kurį tuo metu sapnavo. — Galėjo sprogti dujų balionas gretimame rūsyje, arba benzino statinė sandėliuke.

Jie atsisuko į degėsių krūvą. Namo likučiai rūko kaip rūkė, kėpsojo atsikišusios į visus šonus apdegusios gre-bėstų nuolaužos, pro kurias lyg pro šonkaulius matėsi pul-suojanti ugninė gaisro širdis. Sandėliukas, stovėjęs ato-kiau, buvo sveikas.

— Namą kas nors padegė, — konstatavo Mamertas.

— Susprogdino. Bet kaip?

— Svarbiausia ne kaip, o kas?

Mamertas Bundza laukė atsakymo. Jis įbedė žvilgsnį Valdui į akis ir išvydo tai, ko nesitikėjo — baimę. Taip, Valdas tik dabar pajuto, kad jį pradeda krėsti drugys, kurio vardą žino kiekvienas — baimė dėl savo gyvybės.

— Jie norėjo mums padaryti galą, — iškošė Valdas pro sukąstus dantis. Jis visas drebėjo ir neramiai skersa-vo į šonus.

— Kas jie? Kunigas? — Mamertas visomis išgalėmis stengėsi nepasiduoti svetimai baimei.

Gežančio gaisro apšviesti, jie stovėjo prie balto automobilio, krūpčiojo išgirdę staigesnį spragtelėjimą, griūvant suanglėjusiems sienojams, ir vis negalėjo apsispręsti. Buvo aišku, kad reikia bėgti, bet kiekvienas veiksmas, kurio jie imtųsi, reiškė ir žingsnį į nežinomybę.

— Jie įsitikinę, kad mudu sudegėme, — ištarė Valdas. Jo lūpos drebjėjo.

— Jie žinojo, kad aš rūsyje. Bet tavęs ten nebuvo su manim.

— Kunigo žmonės norėjo sudeginti visų pirma Henriką.

— Tačiau jie turėjo pastebėti, kada išvažiavo Robertas su Henriku.

— Manau, kad tai buvo bomba su laikrodžiu. Jie galėjo pakišti ją gerokai anksčiau, kai mes dar buvome mieste.

Abu nutilo, baugščiai apsidairė. Reikėjo kuo skubiau dingti, čia tapo labai pavojinga. Čia galėjo atvykti gaisrininkai, iškviesti sunerimusią aplinkinių kaimų gyventojų, bet kurią akimirką galėjo pasirodyti ir policijos mašinos su baltais ir juodais dryžiais. Valdas sunerimęs pažvelgė į pistoletą Mamerto rankoje.

— Važiuojam, — kryptelėjo galva Mamertas.

— Aš vairuosiu, — Valdas šoko į automobilį.

Mamertas įsiriogolino pro užpakalines dureles, ginklą pasidėjo ant kelių. Valdas išsitraukė iš kišenės raktelius ir užvedė variklį.

Automobilis pritūpė ant visų keturių, šoktelėjo ir išnėrė pro vartus. Mamertas palinko į priekį, kakta atsitrenkė į priekinės sėdynės atlošą ir pajuto, kad automobilio užpakaliniai ratai pakilo į viršų ir vėl nusileido, bet toliau neberiedėjo. Variklis užgeso, Valdas nuspaudė sankabą ir užgulė stabdžius. Staiga sudrebo automobilio langai, užpakalinis stiklas pažiūro į druzgus, ir tą pačią akimirką jie išgirdo sprogimą. Abu atsigręžė sodybos pusėn.

Liepsnojo naujas gaisras — dabar jau degė ūkinis pastatas. Stogo nebebuvo, vien didelė skylė, pro kurią ka-

muoliais virto rausvi dūmai, genami pasiutusių ugnies liežuvių.

— Sprogo benzino bakai, — sudejavo Valdas. Jo veidas buvo papilkėjęs, balsas drebėjo. — Nedaug trūko, ir mes patys būtume išskridę į orą.

— Arba sprogo nauja bomba, kurios laikrodys truputį pavėlavo. Sovietiniais mechanizmais niekada negalima pasitikėti, — atrėžė Mamertas. Jis negalėjo atitraukti žvilgsnio nuo žolės prie vartų. Paskui prisivertęs atsisuko į Valdą ir ramiu balsu tarė:

— Važiuojam.

5.

Automobilis vėl pajudėjo, įsuko į miško keliuką ir nuriudėjo šokinėdamas per pušų šaknis, išraizgiusias gruntkelį kaip gyslos rankas. Mamertas suko galvą, ar sakyti Valdui apie tai, ką jis spėjo pamatyti ant žolės, prie vartų.

Suns gerklė buvo perpjauta, matėsi gili žaizda, snukis pražiotas, aštrūs dantys iššiepti, galva laikėsi tik ant odos likučių. Visas kūnas buvo ištemptas — sakytum ruošiasi nunerti kailį, uodega ir stambios kojos išsikėtojusios į visas šalis. Prieiti prie vilkšunio galėjo tik gerai jam pažįstamas žmogus. Jokių kovos garsų jie negirdėjo, Valdas būtų apie tai ką nors sakęs.

Kažkas papjovė šunį tada, kai visi jie dar miegojo, kai dar nebuvo užsidegęs namas. Tačiau Henrikas ir Robertas nebūtų išvykdami palikę atkeltus vartus ir papjautą vilkšunį. Laikas dar labiau susiaurėjo, liko tik tas trumpas tarpas, kai Robertas su Henriku jau buvo išvažiavę, o Valdas su Mamertu dar neatsikėlę. Kaip tik tada sodybą bus aplankę nežinomi žmonės (gal vienas?): papjovė šunį, padėjo sprogmenis ir pasišalino.

Tačiau kodėl jie to nepadarė tada, kai Robertas su Henriku dar buvo čia? Panašu, kad jie norėjo likviduoti kaip tik Valdą ir Mamertą. Kunigo žmonės — o padegti galėjo tik jie — norėjo nutildyti Mamertą amžinai. Infor-

macija, kurią jam suteikė Sabina, matyt, labai svarbi. Taigi medžiojamas ne kas kitas, o jis, Mamertas Bundza.

— Pasislinkite arčiau krašto, — įspėjo Valdas. Mamertas krūptelėjo, jis buvo visai nugrimzdęs į savo mintis, ir apsidairė.

Automobilis vis dar riedėjo per mišką, kelelis jau darėsi platesnis, jie važiavo Žaliųjų ežerų link.

— Arčiau kurio?

— Nesvarbu, man reikia matyti, kas dedasi užnugary.

Mamertas neskubėdamas pasislinko vairuotojui už nugaros ir atsisukęs žvilgtelėjo pro iškultą langą. Jis nenorėjo paleisti iš akių Valdo, ypač ėmė nepasitikėti juo po to, kai pamatė šunį perpjauta gerkle.

Kelelis raitėsi kaip raitėsis, nieko jame nebuvo matyti, ir Mamertas vėl atsisuko į vairuotoją. Jų akys susitiko atgalinio vaizdo veidrodėlyje.

— Posūkyje pamatysite, — tyliai ištarė Valdas.

— Ką? — Mamertas vėl atsisuko į išmuštą langą.

Ir iš tikro, kai jie pravažiavo posūkį, Mamertas išvydo baltą dėmę tarp žalių pušų ir krūmų. Jiems įkandin važiavo automobilis, vis pradingstantis iš akių, čia per posūkius, čia už medžių.

— Manote, jis gali būti mums pavojingas? — paklausė Mamertas.

— Po antrojo sprogimo pats nežinau, ką ir galvoti, — trūktelėjo pečiais Valdas. — Pirmąjį dar galima laikyti atsitiktinumu — dujų balionai, trumpi sujungimai, ką gali žinoti, bet du atsitiktinukai iš eilės jau virsta dėsniu.

— Spausk! — riktelėjo Bundza, posūkyje pastebėjęs blykstelėjus baltosios mašinos stiklus. Ji sparčiai artėjo.

— Kunigas! — Valdas pamatė žmones artėjančiame automobilyje.

Persekiojanti mašina lipo vos ne ant kulnų, bet pasi-vyti, o juo labiau aplenkti nebuvo paprasta — kelelis siauras, vingiuotas. Valdas staiga suktelėjo į šoną, ir persekiotojai pralėkė pro šalį.

Balto automobilio stiklai buvo užtamsinti, ir Mamertas matė tik žmonių siluetus.

— Dabar svarbiausia iššokti į plentą. Mieste jie mažes nesulaikys, o miške gali visko būti, — paaiškino Valdas.

Netrukus miškas išretėjo, prasidėjo laukas, vos keliomis pušelėmis nusagstytas, galop liko tik krūmokšniai palei kelio griovius. Plentą jie pasiekė visai netikėtai, Valdas staigiai pasuko vairą, ir jie iššoko iš žvyro keliuko į asfaltą, priešais atsivėrė juoda vinguriuojanti juosta. Mamertas kuo toliau, tuo labiau rimo, ir pavojus jam tikrai ėmė atrodyti pramanytas, nors širdies kertelėje krutėjo žvėriukas, mintantis jo paties krauju, tai jis ir kuždėjo tyliai tyliai: „Visa tai nėra juk sapnas, prisimink Sabiną“.

— Nesuprantu, kodėl jie neatvažiavo į sodybą, o lūkuriavo miške, — lyg pats sau tarė Valdas.

— Gal pamatė gaisro pašvaistę ir suprato, kad darbas jau padarytas? — suabejojo Mamertas.

— Taip, matyt, buvo įsitikinę, kad namo griuvėsiuose likę tik lavonai, ir kažko laukė.

— Jie laukė Roberto Markės su Henriku, — padėjo tašką Mamertas.

— Būtent. — Valdas kažko dairėsi į šalis.

Kelkraštyje jie pamatė kitą automobilį — seną „Volgą“, perdažytą ne kartą ir ne du. Joje sėdėjo du žmonės. Vienas jų pasuko galvą, ir Mamertas atpažino Henriką. Taip, prie vairo sėdėjo kaip tik jis, Henrikas, o greta matėsi stambi Roberto Markės figūra. Dabar negalima leisti Valdui sustoti, vienas prieš tris jis būtų bejėgis.

Mamertas nuleido saugiklį ir prikišo pistoleto vamzdį Valdui prie sprando:

— Spausk kiek gali, o jei bandysi atkreipti jų dėmesį, šausiu be perspėjimo.

Mamertas matė, kaip sukrutėjo Valdo nugaros raumėnys, ir puikiai žinojo, kad šis galvą įmanytų jam nusukti, bet turėjo paklusti.

— Nepatariu man trukdyti, nes jeigu paleisiu vairą, ir pats ištikši su visu automobiliu.

Ir iš tiesų Valdas lėkė kaip patrakęs. Greitis buvo jo ginklas. Taigi jiedu laikė vienas kitą už gerklės, ir vargu ar kuris galėjo išeiti nugalėtojas.

— Mus seka, — tarė atsisukęs per petį Mamertas.

Senoji „Volga“ lipo jiems ant kulnų, nepaisant to, kad Valdas „Žigulius“ spaudė kiek galėdamas.

— Jų variklis lenktyninis, — sumurmėjo Valdas.

Atstumas tarp mašinų pastebimai trumpėjo, ir netrukus jos turėjo atsidurti greta.

— Jei negali pabėgti, bandyk sukiotis keliukais. Atmink, jie nepaglostys, kad paleidai mane iš rūsio, — priminė Mamertas.

Šis argumentas nebuvo iš stipriausių, bet pistoleto vamzdis, spūstelėtas Valdui į sprandą, pavertė jį net labai įtaigiu. Automobilis čiuožtelėjo į dešinę, pasuko į artimiausią skersgatvį — Mamertas net nepastebėjo, kaip jie įvažiavo į miestą ir nuvinguriavo tarp retų medžių, paskui iššoko į platesnę gatvę ir nurūko, stengdamiesi pasprukti nuo persekiotojų.

Mamertas viena akim stebėjo krūpčiojančias Valdo rankas, o kita sekė čia pasirodantį, čia vėl pradingstantį automobilį, kuris juos persekiojo.

— Jie žino, kur tu važiuoji, jie puikiai išmano tavo triukus!

— Ne kartą tais keliais drauge važinėjome, — pasiteisino Valdas.

— Sugalvok ką nors naujo, — pareikalavo Mamertas Bundza.

O Valdą vijo kulkos baimė — negali žinoti, ką iškrės diletantas, laikantis drebantį pirštą ant gaiduko. Bet koks atsitiktinumas, net mašinos krestelėjimas gali baigtis mirtinu šūviu. Šito Valdas labiausiai ir bijojo.

Priešais juos išniro baltas „Opelis“. Dabar Mamertas jau nieko nebegalėjo nei padaryti, nei patarti — viskas Valdo rankose. Ir čia Valdas pademonstravo, ką moka. Jis žinojo, kad „Opelyje“ sėdi ne diletantai, jis puikiai žinojo jų galimybes.

Valdo „Žiguliai“ kniūstelėjo ant vieno šono, ratai prisiplojo prie kelio dangos ir, kaip iš timpos pamėtėtas, jis šoktelėjo ant šaligatvio, prasilenkė su „Opeliu“, kuris, rodos, taikė kaip tik į dešinįjį sparną. Mamertas pamatė veidus, kurie atrodė tik baltos dėmės užtamsintų stiklų fone. Valdo vairuojamas automobilis nėrė šaligatviu tarp

medžių, vėl išsoko ant asfalto ir žaibiškai nurėžė kampą sukdamas kairėn.

Kelias priekyje buvo laisvas, tačiau iš šoninės gatvės išsoko grėsmingai didėjanti sena „Volga“. Mamertas stuktelėjo pistoleto vamzdžiu Valdui į sprandą, ir tas vėl pademonstravo meistrišką triuką. Dabar jau trys automobiliai lėkė vienas paskui kitą — „Žiguliai“, „Volga“ ir „Opelis“. Jie sukiojosi siauromis gatvelėmis, per stebuklą išvengdami susidūrimo, didžiuliu greičiu išlėkdavo į platesnį plentą, vėl grįždavo atgal, ir Mamertui visai susisuko galva, jis net nebesusivokė, koks čia miesto rajonas — Jeruzalė ar Žvėrynas; bet tai nebuvo labai svarbu, jam tik rūpėjo, kaip išsigelbėjus. Mamertas vėl bakstelėjo Valdui į sprandą:

- Stok, metam mašiną ir bėgam per daržus!
- Nieko nebus! — atrėžė Valdas.
- Stok, nes šausiu!
- Ištėkšiu į artimiausią stulpą!

Mamertui beliko pasikliauti Valdo meistriškumu ir jo paties nenoru patekti į vieno ar kito persekiotojo nagus.

— Radaras! — sušvokštė Valdas ir staiga sumažino greitį.

Dabar automobilis vos vilkosi ir, žvilgtelėjęs į prietaisų skydą, Mamertas nustebęs pamatė, kad rodyklė neviršija šešiasdešimties. Valdo pakaušis nulinko, jis rūpestingai laikė vairą rankose, važiavo netrūkčiodamas, nesukiodamas į šalis. Priekyje pasimatė išlindusios iš už krūmo policijos mašinos nosis, šalia — taburetė, o ant jos — atsukęs savo vienintelę kiklopišką akį — stovėjo radaras. Policininkas žiūrėjo ne į pravažiuojančius, o į prietaisų skalę.

Štai kur išsigelbėjimas! Viltis, rusenusi Mamerto krūtinėje, įsižiebė kaitria liepsna. Vieninteliai žmonės, kurie galėjo jį išgelbėti, buvo jauni vyrukai žalsvai pilkomis uniformomis. Jie buvo ginkluoti, ir ne tik lazdomis. Tačiau Valdas kaip tyčia čiuožė pro juos, nè nemanydamas nusižengti eismo taisyklėms. Reikia priversti jį suklysti, reikia bet kokia kaina atkreipti policininkų dėmesį, priversti juos stabdyti mašiną.

— Stok! — Mamertas persilenkė ir bandė ranka pasiekti signalą vairo ratelyje.

— Nekvailiokite! — Valdas atmušė jo ranką. Jų „Žiguliai“ prisigretino prie policijos mašinos, bet policininkas vis tebežvelgė į prietaiso skalę. Joje jis negalėjo matyti Mamerto baimės ir nevilties.

Mamertas pažvelgė pro išmuštą užpakalinį langą. Taip ir yra — baltasis „Opelis“ slinko jiems iš paskos, irgi sulėtinęs greitį, ir atstumas tarp mašinų nemažėjo. Tačiau iš už kampo, iš skersinės gatvės, pamažu iškišo nosį, tarsi šuo apuostė orą, ir staigiai liuoktelėjo į plentą senutė „Volga“. Dabar jau visos trys mašinos, išsirikiavusios kaip parade, važiavo pro postą, ir policininkas net nenujautė, kas vyksta gatvėje. Policijos mašinoje sėdėjo ant-rasis patrulis ir nuobodžiaudamas kramtė sumuštinį, užsigerdamas kažkuo iš termosio. Sprendimas Mamertui šovė į galvą netikėtai, ir delsti nebuvo laiko.

Mamertas iškišo pro langą pistoletą ir nesitaikydamas nuspaudė gaiduką. Driokstelėjo šūvis. Negarsus, lyg iš automobilio dujų išmetamojo vamzdžio. Tačiau efektas buvo stulbinantis: radaras staiga šoktelėjo ant taburetės, blykstelėjo stiklą šukės saulėje ir pažiuro ant asfalto. Policininkas pagaliau atplėšė žvilgsnį nuo prietaiso skalės, pažvelgė į radaro likučius ir įsmeigė akis į nuvažiuojančio automobilio langą, kuriame bolavo platus Mamerto veidas.

Automobilyje sėdėjęs policininkas sustingo išsižiojęs, paskui nurijo nesukramtytą kąsnį ir lėtai užkimšo termosą. Greta automobilio stovėjęs pareigūnas šoko prie vairo, trūktelėjo mašiną į priekį. Dabar jau trys automobiliai persekiojo Mamertą ir Valdą.

— Ū-ū-ū-ū! Beprotis! — išspaudė Valdas ir visas susikaupė tik vairuoti, tik lėkti beprotiškose lenktynėse, kuriose, žinojo, sprendžiamas jo paties likimas.

„Žiguliai“ ir policijos automobilis kaukdami, žviegdami per posūkius lėkė vienas paskui kitą, o jiems įkandin — tiesa, per pagarbų atstumą — sekė baltas „Opelis“ ir pilka „Volga“. Automobiliai sukosi kaip karuselėje, ir atrodė, visai nedaug trūksta, kad Valdas paspruktų, atitrūktų ir dingtų iš akių, tačiau paskutiniu momentu kaip

iš žemės išdygdavo policijos juodai margintas „devintukas“, ir vėl reikėdavo sukti į šoną, šokinėti, bandyti nusi-
kratyti persekiotojo, kuris nelyg dantimis kibo, nenorė-
damas paleisti tokio geidžiamo grobio.

Mamertas Bundza susirietė savo kamputyje, spausda-
mas rankoje pistoletą, tapusį vos ne išsigelbėjimo sim-
boliu, keikdamas ir kartu džiaugdamasis savo narsumu,
kuris buvo tolygus beprotybei. Taip, Mamertas Bundza
geiste geidė, kad kuo greičiau tai įvyktų — avarija, areš-
tas, sulaikymas — kas tik nori, kad tik pasibaigtų gau-
dynės, kurių baigtį spėlioti buvo nejauku.

— Nepaims jie manęs, aš ne iš kelmo spirtas, žinau,
kaip su vairu elgtis. Nei Kunigo, nei Roberto, nei tuo la-
biau mentų nebijau, — išdainavo Valdas. Ekstazėje jis
elgėsi kaip girtas, o gal tai ir buvo apsvaigimas, tik ne
nuo alkoholio, o nuo rizikos, pavojaus. Valdas buvo ap-
sigimęs rizikantas.

— Stok, po velnių! — suriko Mamertas jam į nuga-
rą, bet Valdas neklausė, tik žaibiškai manipuliavo ranko-
mis, kojomis, visais įmanomais automobilio valdymo sver-
tais. Tai buvo jo stichija, jo triumfas.

Mamertas atsisuko ir pažvelgė pro iškultą langą. Vė-
jas sūkuriavo, plaikstė jo plaukus, ir pro juos, kaip pro
kokią užuolaidą, Bundza išvydo pavojingai priartėjusį
policijos „devintuką“. Jo vairuotojas buvo užgulęs vai-
rą, o kitas policininkas išlindęs pro langą laikė pistoletą.

Mamertas susmuko ant sėdynės, ir tuo metu nuaidėjo
šūvis.

— Svoločiai, šaudo, — nustebęs Valdas grįžtelėjo at-
gal, ir tuo metu driokstelėjo kitas šūvis.

Valdo vairuojamas automobilis staiga susimėtė, išlėkė
į priešingą eismo juostą, jį smarkiai užmetė į šoną, ne-
išlaikė ant ratų ir apvirto, ėmė suktis vilkelio, įsirėžė į
šlaitą kitoje gatvės pusėje ir sustojo.

Mamertą Bundzą išgelbėjo tai, kad jis spėjo nukristi
ant sėdynės, o paskui — ant grindų. Viskas vyko taip
žaibiškai, kad jis nespėjo sekti, tik fiksavo viską kaip au-
tomatas, matė tik tai, kas buvo jam prieš akis — au-
tomobilio grindis, prineštas purvo, sėdynės atramą. Visa
kita liko kažkur toli, tačiau vidinis balsas jį ragino grei-

čiau keltis, ropštis lauk, ir jis pradėjo krapštytis iš sugurinto automobilio. Priekinėje sėdynėje Valdo nesimatė. Mamertas įsmeigė akis į didžiulę kraujo dėmę ant sutrūkusio priekinio stiklo ir sulenktą vairą. Atviros durelės leido spėti, kad Valdas bus iškritęs lauk.

Policijos automobilis prašvilpė pro šalį, stabelėjo ir, įjungęs atbulinį bėgį, atlėkė kaukdamas perkaitintu varikliu. Policininkai sustojo prie sudaužyto automobilio ir akimirką jį stebėjo. Kitoje gatvės pusėje sustojo dar pora automobilių, pro langus spitrijosi smalsuoliai.

Mamertas išsirangė pro sulankstytas dureles ir atsitūpė už mašinos nuolaužų. Jis buvo apkvaitęs, bet pasiruošęs visokiems netikėtumams. Valdas gulėjo greta, jo galva buvo virtusi vientisa kraujo ir sutraiškytų kaulų mase, jis nejudėjo ir nekvėpavo. Mamertas pažvelgė į plentą: „Opelis“ ir „Volga“ stovėjo atokiau, ir niekas iš jų nelipo. Iš sustojusio automobilio iššoko abu policininkai su pistoletais ir pasileido prie Mamerto. Tai buvo žmonės, kuriems jis taip norėjo pasiduoti, žmonės, kurie jį išgelbėjo, kuriais jis tikėjo. Pagaliau baigėsi jo košmaras, pagaliau jis tapo saugus.

Mamertas nusišypsojo pats sau ir lėtai pakilo. Policininkai vis artėjo, tiesiog augo jo akyse, ir pistoletai jų atkištose rankose grėsmingai sukiojo savo uodžiančius snukučius, tarsi ieškodami nematomo priešo, ir tik po akimirkos Mamertas suprato, kad priešą jie rado — tai jį, Mamertą.

— Aš čia, aš toks laimingas! — suriko jis, pakėlė ranką, bet pribėgęs policininkas numušė ją pistoleto rankena. Tuoju pat užlaužęs rankas, pareigūnas vienu kelio smūgiu sulenkė Mamertą dvilinką, o kita ranka trenkė į dantis ir parmušė ant žemės.

— Aš ne... — bandė išstenėti Mamertas spjaudydamas kraujuotom putom, bet niekas jo nesiklausė. Dabar jis gulėjo ant žemės užsuktom rankom, primygtas suvarstyto bato, o kitas policininkas ištraukė iš jo sugniaužtos saujos pistoletą.

Tik dabar Mamertas suprato, kad visą tą laiką, kai jis slėpėsi už suknežinto automobilio, kai paskui išlindo

su pistoletu rankoje, buvo viliojantis taikinyš policininkams, tad dabar turi tik dėkoti Dievui, kad jo paprasčiausiai nepašovė. Šis suvokimas buvo trumpalaikis, blykstelėjo nelyg vielutė perdegančioje lempoje ir užgeso.

6.

Praėjo gal keliolika sekundžių, ir Mamertas persimainė, teisingiau — pasikeitė jo regėjimo rakursas, jis ėmė viską matyti truputį kitaip nei anksčiau. Jis staiga nustojo buvęs veikiančiu asmeniu, o pasijuto virtęs stebėtoju, ir kiekvienas žmogus, kiekviena detalė prieš akis atsivėrusioje scenoje jam rodėsi įdomi, keista ir netikra, jis niekaip negalėjo suvesti galų, įtraukti savęs į veiksmą.

Atokiau tebestovėjo senutė „Volga“, žmonių joje visai nesimatė. Gal jie žioplinėja šitame būrelyje, susispietusiame prie sudaužytos mašinos? Prie pat kelio siūravo pušys, ir Mamertas miglotai atpažino Nemenčinės plentą. Kada jie čia atsidūrė, juk ką tik buvo prie Žaliųjų ežerų? Baltas „Opelis“ stovėjo toje pat vietoje, o iš jo išlipę vyrai dabar uždarinėjo dureles.

Mamertas spėjo išskirti iš jų aukštą, kaulėto veido vaikiną atsikišusiomis ausimis, kuris užsidėjo akinius tamsiais stiklais. Kitas, lygiai toks pat aukštas, laikė plačiai išskėstas rankas, lyg jam trukdytų jas nuleisti apvalūs bicepsai. Trečiasis vyriškis, rusvaplaukis, pailgo veido, buhalterišku švarkeliu, net su antrankoviais, sėdėjo prasisvėręs dureles ir įbedęs akis stebeilijosi į Mamertą. Bunda pajuto šį žvilgsnį, ir nejaukus šiurpuliukas nubėgo per nugarą.

Policijos „devintukas“ stovėjo pravertomis duralėmis, ir jo tamsioje gerklėje Mamertas įžvelgė storą policininką, nusimetusį kepurę ant sėdynės, viena ranka besiglostantį styrančius šviesius ūsus, o kita siekiantį kažkokio tamsaus daikto, kurio paskirties Mamertas nežinojo, ir tik po kurio laiko susivokė, kad tas daiktas panašus į mikrofoną, koks būna prie buitinių magnetofonų.

Klaidžiojantis Mamerto žvilgsnis sustojo prie greta stypsančio jauno policininko. Įtempęs raumenis jis stukse-

no lazda sau į šlaunį, akivaizdžiai trokšdamas ją sušnioti — pademonstruoti savo galią ir valdžią. Šiam jaunam policininkui, matyt, tai pirmoji gaudynių akcija, ir dabar jis neatplėšdamas akių stebėjo žmogų, gulintį po kojomis, žmogų, kurį jis ką tik parbloškė, atėmė ginklą, nuspyrė į šalį ir net nespėjo pakelti nuo žemės, nors to reikalavo jo išeiti mokslai, bet jis dar nebuvo spėjęs atvėsti, visa jam atrodė kaip scena iš amerikoniško filmo, jis buvo kaip tik tas stiprusis, visus įveikiantis teisuolis, ir poza, kuria jis stovėjo, — išsižergęs kuo plačiausiai — rodė jo galybę.

Mamertas nukreipė akis į šoną ir nustebo — jo pistoletas, išmuštas iš rankų, tebegulėjo ten, kur nukritęs. Tačiau tai nebebuvo svarbu, jis pagaliau išlaisvintas, policija išplėšė jį iš grobikų, kurie nežinia koku tikslu jį terorizavo, nežinia už ką kankino, grasė ir galop sunaikinti bandė. Dabar viskas baigėsi, dabar jis galės paaiškinti, iš kur atsirado pistoletas jo rankose, niekas jam negalės nieko prikišti, visa atsiskleis, ir iš palengvėjimo Mamertui vos ašaros neištryško. — taip, dabar jis laisvas.

Tačiau sykiu su atsivėrusiu vaizdu Mamertui lyg kas iš ausų kamščius būtų ištraukęs, jis jau nebestebėjo veiksmų, o tik klausėsi garsų, kurie buvo tokie netikėti ir keisti, kad jis negalėjo suprasti, ką jie reiškia, tik susikaupęs suvedė juos į atpažįstamas matricas ir apsidžiaugė. Taip, iš tikro siūravo pušų viršūnės, jose girdėjosi vėjas, ir tai nekėlė abejonių. Ir paukštuko bruzdesys šakose taip pat buvo atpažįstamas, įsižiūrėjus galima buvo ir jį patį pastebėti, tačiau ne vaizdas, o garsas traukė Mamerto dėmesį. Jis girdėjo ir net suprato žodžius policininko, kuris automobilyje per kelis žingsnius kalbėjo į juodą dėžutę, sugniaužtą kumštyje:

— ...sulaikytas banditas, apšaudęs policijos mašiną. Apieškotas, pagal dokumentus — Mamertas Bundza, gyvenantis Pilies gatvėje, numeris... taip, taip, žinoma. Ant-rasis, vairavęs automobilį, negyvas.

Taip, minima jo, Bundzos, pavardė, bet tie kiti žodžiai taikomi visiškai ne jam, nes jis nėra banditas nei nusikaltėlis, ir jo negalima net lyginti su Valdu, kurio

lavonas guli netoliese. Mamertas kilstelėjo galvą ir nustėjo.

Tai, kas prieš akimirką įstrigo jo sąmonėje, kas buvo tik fragmentas, nejudrus paveikslas, staiga ėmė judėti, ir visa vyko vis didėjančiu greičiu.

Vaikiniai iš „Opelio“ atsidūrė greta, stambiųjų bicepsų šeimininkas staigiai prastraukė striukę ir, stvėręs abiem rankom už trumpo automato vamzdžio, atsistojo išsižergęs. Iš vamzdžio iššoko liepsnos liežuvelis, kurį laiką žybčiojo lyg uosdamas orą ir užgeso. Mamertas išgirdo bumptelint ir spėjo pamatyti, kaip krenta jaunas policininkas, atlikęs turbūt pirmąją ir paskutinę užduotį gyvenime. Jis stuktelėjo pakaušiu į žemę visai greta jo, Mamerto. Antrasis vaikinai, tasai, kaulėto veido, mostelėjo atgalia ranka, ūsuotis policininkas kažką riktelėjo, bet žodžių nebuvo galima suprasti, o iš policijos „devintuko“ vidaus plykstelėjo ugnies kamuolys, ir trenksmas nubloškė smalsuolius ant žemės.

Baltasis „Opelis“ pričiuožė prie pat kelkraščio, atsidūrė jo dūrelės, ir Mamertas išvydo bicepsų kalnus, kurie stvėrė jį ir įkišo į mašiną. Velkamas žeme, Mamertas spėjo nutverti ant žemės gulintį pistoletą ir įsikišti į kišenę. Žiūrovai išsklido į šalis, pasimatė tik bėgančių nugaros.

Senutė „Volga“ stovėjo kiek atokiau, lyg prilipusi prie šaligatvio, ir Mamertas, nepatogiai įspraustas užpakalinėje sėdynėje, matė joje ištįsusį Henriko veidą — jis, pasilenkęs pro įskeltą priekinį stiklą, stebėjo vykstančią sceną. Robertas Markė sėdėjo greta, ir jo plati kaktas spindėjo nuo prakaito, išskyrus tą lopinėlių, kuris buvo užklijuotas pleistru. Galvos tvarsčiai jau buvo nuvynioti.

— Pardon, nenorėjom viso šito triukšmo, bet buvom priversti elgtis ryžtingai, kol nenuvežė tamstos į policiją, — atsisukęs į Mamertą, prabilo išdžiūvęs buhalteris, ir jo balsas skambėjo kaip pamokslas.

— Kunigas, — sušnibždėjo Mamertas.

— Tikrai taip, — atsakė vairuotojas. Automobilis lėkė kaip pasiutęs, ir buvo neaišku, kaip Kunigas sugeba taip jį vairuoti — be skubotumo, be nervingų judesių, kaip vairavo Valdas, amžiną jam atilsį.

— Kodėl jūs taip? — paklausė Mamertas ir tuoj pat suprato, kad naivu klausti, tačiau sustoti neįstengė. — Kur tai matyta? Susprogdinti mašiną, nušauti policininką, pagrobti mane — kam viso to reikia?

— Apie tai ir pasikalbėsime, — atsakė Kunigas. — Susipažinkite: Maksas ir Matas.

Šalia Mamerto sėdėjęs vyriškis nusiėmė akinius ir plačiai nusišypsojo.

— Helou, — pasakė Matas angliškai. Suprask, jog ši kalba jam sava.

— Atleiskite, jei buvo kas ne taip, — atkišo dantis Maksas, ir jo šypsena Mamertui panėšėjo į šuns dantų šiepimą prieš įkandant.

Mamertas Bundza nutilo ir ėmė žvalgytis pro langus, bet negalėjo susigaudyti, kur važiuoja. Tai, kas įvyko po nelemto jo šūvio į policijos mašiną, iki šio bėgimo baltuoju „Opeliu“ atrodė jam taip pat nerealų kaip ir vakarykštis įvykis su Sabina, tik tai, kas vyko vakar, atrodė atsitiktinumas, o tai, kas vyko dabar, įgavo nenumaldomą logiką, ir nuostabus jausmas, kad įvyko klaida, Mamertui išblėso. Jis staiga suprato, kad įsivėlė į vyksmą, kuriame atsirado griežtos logikos taisyklės, kurioms reikia paklusti, ir jis pats jau ima galvoti tokiomis kategorijomis, kuriomis ir į galvą nebūtų atėję vadovautis vakar, o dabar jos tapo priimtinos dėl asmeninio saugumo — jis privalėjo laimėti, vadinasi, išlikti.

Bet ką gi reiškia laimėti? Koks jo vaidmuo šioje sumaištyje? Ir ką jis galėjo daryti dabar lekiančiame automobilyje, kai iš šonų jį spaudžia Maksas ir Matas. Nei jėga, nei ginklu, o juo labiau gudrumu jis negali lygintis su priešininku, nes neturi tokio patyrimo kaip Kunigas, Henrikas ar Robertas Markė.

Mamertas prisiminė Robertą ir nusišypsojo. Nepaisant visko, ir jis gali šį tą padaryti, jo argumentai gali būti veiksmingi, jis nėra visai beginklis, o svarbiausia — jis žino tai, ko jie nežino, — Sabinos ištartus žodžius. Kaip tik tai garantuoja jo saugumą. Kol jis neišdavė Sabinos paslapties, jis saugus.

— Štai ir atvykome, — Kunigas atsisuko, jo šypsena buvo toli gražu nekunigiška. — Manau, kad ne prasčiau

už Henriką priimsim, ir galiu garantuoti, kad ugnies fejerverko nebus nei išleistuvių, nei sutiktuvių proga.

Poniškas rajonas, žalia, vilos tarp pušų, viena kita gatvelė, Neris netoliese teka — taip ir bus, Žvėrynas.

Atsivėrė varteliai, ir Mamertas su palydovais įžengė į plačią veją. Jie užlipo į dviaukštės vilos prieangį. Kunigas mandagiai praleido Mamertą Bundžą priekį.

— Prašom sėstis. Ko pageidausite, „Kamiu“ ar „Armėniško“?

— Ne kiekvienas ir „Armėniško“ yra gėręs, — atsakė Mamertas.

— Patariu kaip tik jo ir paragauti.

Kunigas pasodino svečią į fotelį, o pats priėjo prie bufetėlio, ištraukė butelį ir stikliukus.

— Turbūt stebitės, kodėl čia atsidūrėte? Bet anaip tol ne noras nustebinti ar pritrenkti vertė mus imtis tokių priemonių, kokias tamsta matei. Iš karto galiu pasakyti, nesu brutalias jėgos šalininkas, ir kaip tik todėl vadina mane Kunigu. Suprantu, kad jus domina mano padėtis ir mano galimybės. Jos pakankamai didelės, šituo galėjote įsitikinti. Manau, kad visada geriau yra susitarti. Esame inteligentiški žmonės, matau iš jūsų būdo, elgesio, galop pažįstu jus ne vien iš šios dienos pasimatymo. Žinau, kad turėjote nemalonumų su Henriku, žinau, kad Robertas Markė griežia ant jūsų dantį. Manau, supratote, kad juokauti su šiais vyrukais neverta. Siūlau jums apsaugą — visų pirma nuo Henriko ir Roberto Markės. Suprantama, niekas nieko šiam pasauly dykai neduoda, o apsauga nėra bevertis dalykas. Jūs mane suprantate?

Mamertas smūksėjo odiniame fotelyje susidėjęs rankas ant kelių ir klausėsi šeimininko monologo. Kunigas pripylė stiklelius, stumtelėjo vieną svečiui ir pats įsitaisė priešais lygiai tokiame pat fotelyje.

— Prašom, vaišinkitės ir jauskitės gerbiamas svečias.

— Kieno? — paklausė Mamertas.

— Apie tai — vėliau. Pirmiausia patarčiau būti nuodėdžiam. Žinau, kad jūs išbuvote Henriko naguose kiaurą naktį, žinau, kad jūs susijęs su Sabinos mirtimi. Robertas Markė tik padėjo paslėpti kūną.

— Netiesa!

Mamertui Bundzai šaltas prakaitas išpylė ne tik kaklą, bet ir nugarą. To dar trūko, kad jį imtų kaltinti Sabinos nužudymu! Kur jis įsivėlė?

Kunigas sėdėjo nejudėdamas, tik pakėlė prie lūpų taurelę, ir gėrimo joje gerokai sumažėjo.

— Na, sakykim, tai ne visai tiksliai įvykių interpretacija, tada tebūnie taip: judu su Robertu Marke nugnybote Sabiną, o Henrikas jums padėjo, tačiau faktas lieka faktas: jūs nušovėte Sabiną pistoletu, kuris ir dabar yra jūsų kišenėje. Tai viena. Antra, ir ne mažiau svarbu, yra tai, kad manęs asmeniškai tai visai nedomina, tiesiog konstatuoju įvykį ir pereinu prie tolesnių klausimų. Man domina tik tai, kodėl jūs likvidavote Sabiną. Suprantu, kad nėra paprasta atsakyti į šį klausimą, nėra paprasta prisipažinti ir šito kol kas nereikalauju. Aš tenorėčiau sužinoti paskutinio jūsų pokalbio su Sabina smulkmenas.

— Nemanau, kad tai galėtų ką nors dominti, mūsų pokalbis buvo grynai buitinis. Nepatikėsite, bet skambinau savo žmonai, pasisakiau, kad grįšiu vėliau vakare. Neslepiu, turėjau kai kurių iliuzijų Sabinos atžvilgiu, bet šitai, žinoma, dabar jau nesvarbu. Ryžtingai atmetu bet kokias užuominas, kad tai aš nužudžiau Sabiną.

Mamertas nutilo, pats išsigandęs, ką pasakė. Kaip jis gali įrodyti, kad niekuo dėtas dėl Sabinos mirties, juk tokie liudininkai kaip Robertas Markė — tuščia vieta. Mamertas atsisegė viršutinę marškinių sagą, kvėpavo sunkiai, įsiklausydamas į savo švokštimą.

— Žinoma, galite neigti faktus, kuriuos aš ką tik išdėsciau. Betgi tamsta paskutinis kalbėjotės su Sabina, ir ne vienas žmogus gali paliudyti, kaip, įsiviliojęs ją į telefono būdelę, nušovėte vidury dienos.

— Nėra jokių įrodymų! Tai šmeižtas!

Mamertas jautė, kaip yra varomas į spąstus, ir suvokė, kad reikia protestuoti, nesutikti, rėkti į veidą tam žmogui, kuris sėdi prieš jį susikėlęs koją ant kojos, tam buhalteriškos išvaizdos žmogui, besistengiančiam įkalbėti tai, kuo jis nenusikalto.

— Mūsų technika dar nėra tokia tobula, kokios norėtume, bet Sabinos ir jūsų pokalbis įrašytas gana neblogai, prašau pasiklausyti.

Kunigas pasisuko su visu foteliu ir įjungė ant staliuko stovintį magnetofoną.

Mamertas iš pradžių nieko nesuprato, girdėjo tik gatvės triukšmą, mašinų ūžesį, kurio paprastai negirdėdavo, o paskui pradėjo skirti moters balsą. Neliko jokių abejonių — tai Sabina. Ką ji kalbėjo, tiek jis ir pats galėjo prisiminti, dar daugiau, jos balso tembras atgaivino atmintyje frazes, ištartas paskubomis, lyg ne jam, ir tik dabar įsiklausęs pradėjo suprasti, ką ji iš tikro sakė, o tada jis tik automatiškai atsakinėjo, visai nesistengdamas jos suprasti. Čia pat Mamertas išgirdo ir kitą balsą, vyrišką. Nusistebėjo, kad tai gali būti jis, ir visa, ką jis tada kalbėjo, atgaivino atmintyje kitus jausmus, tai, ko jis tada neišreiškė, tai, ko nedrįso pasakyti. Tai buvo troškimas nusimesti slogų kasdienybės apsiaustą, išversiti jį išvirkščiąja puse, patirti nuotykį, dėl kurio galbūt reikės gailėtis, bet žūtbūt patirti — Mamertas tik dabar tai suprato, klausydamasis įrašo, kaip tik tą akimirką, kai Kunigas paspaudė mygtuką išjungdamas magnetofoną.

— Kodėl sustabdėte? — paklausė Mamertas dar neatsikvošėjęs.

— Apie tai ir kalbėsime, — atsakė Kunigas.

— Aš nieko nenoriu kalbėti, — sumurmėjo Mamertas ir užsimerkė. Kol tyli, tol saugus. Jis tik laukė, kada visa tai baigsis, kada galės pareiti namo, įsikniaubti į pagalvę, užsimerkti, ištrinti visą šių dienų košmarą iš smegenų, kaip ištrinamas įrašas magnetofono juostoje, kaip ištrinamas nevykęs piešinys popieriaus lape. Reikėjo išverti, atlaikyti, o pirmiausia — sužinoti, ko gi iš jo nori Kunigas.

— Suprantu. Bet prašau man padėti. Negrasinu, tuo labiau nevartoju prievartos. Tiesiog prašau kaip žmogaus.

— Ko jūs iš manęs norite?

— Jūs man reikalingas tik tiek, kiek reikalingi atsitiktiniai įvykių stebėtojai, liudininkai. Visa bėda, kad mes nespėjome nei paskui jus, nei paskui Robertą su Henriku. Mums, tiesą sakant, buvo reikalinga Sabina. Dabar nesi-

ruošiu aiškintis, jūs ar kas kitas nužudė Sabina. Policija gali turėti savo nuomonę, mes jai galime arba padėti, arba viską nutylėti, tai mūsų reikalas. Supratote?

— Taip.

— Visa bėda, kad mūsų technika nepakankamai tobula, nekalbu apie japonišką, net amerikietiškos aparatūros stinga, tad įrašą padarėme grynai sovietine aparatūra, ir tą pačią iš KGB išpešėme su dideliais vargais. Trumpai tariant, ji nustojo veikti tuo metu, kai judu su Sabina užsidarėte telefono būdelėje.

— Štai kaip?

— Viena, kas mus domina, tai Sabinos paskutiniai žodžiai. Suprantu, kad jūs galite improvizuoti, pasakyti tai, kas šaus į galvą, ir tuo pelnyti mūsų pasitikėjimą. Turiu iš karto pasakyti, kad esame jūsų valioje, iš karto patikrinti jūsų žodžių teisingumo nepajėgsime, tačiau turime patikimų metodų patikrinti netolimoje ateityje. Taigi kol kas jūs turite pranašumą.

— Nejaugi?

— Ir kaip tik todėl nenoriu nieko iš jūsų pešti per jėgą. Patikėsiu jūsų geranoriškumu, patikėsiu ta versija, kurią man papasakosite, tačiau įspėju, kad visa bus tikrinama, ir patariu sakyti tik tiesą. Labai nuoširdžiai patariu.

— O jeigu tiesa jūsų nepatenkins?

— Taip nebūna.

Kunigas šypsojosi.

Mamertas pajuto, jog valanda, kada jis privalo apsispręsti, išmušė.

— Gerai, aš papasakosiu.

7.

Saulė plieskė tiesiog į viršugalvį, kvėpuoti darėsi vis sunkiau, oras buvo pritvinkęs karščio. Mamertas apsidairė. Atrodo, niekas nepasikeitė, bet prieš pusvalandį jis įėjo pro šiuos vartus kaip kalinys, o dabar jis buvo laisvas, laisvas savo melo kaina.

Taip, Mamertas nepasakė Kunigui tiesos. Teisingiau, jis pasakė ne visą tiesą. Pasakė tik tą jos dalį, kuri nieko nereiškė nei jam pačiam, nei jo priešininkams. Ką gi galėjo dominti jo pokalbis su žmona, kurio taip atidžiai klausėsi Sabina? Kieno koks reikalas, kad Sabina atidžiai klausėsi ir nieko jam nepasakė?

Mamertas išėjo į gatvelę, kuri raitėsi palei Nerį. Taip, tai Žvėrynas, štai ir pėsčiųjų tiltas į Vingio parką, bet ten jis neis. Jam rūpėjo kas kita: ar Kunigas iš tikro teisės žodį.

Jis apsidairė, nežymiai grįžtelėjo, bet nieko įtartino nepastebėjo. Pasukęs į Kęstučio gatvę, sustojo prie skelbimų stulpo ir atidžiai pradėjo studijuoti afišas, pamažu sukdamas ratu. Gyvenimas miesteėjo kaip ejęs, niekas nebuvo pasikeitęs per tą laiką, kai jis, Mamertas Bundza, buvo iškritęs iš jo, visiškai niekieno nepastebėtas. Afišos kvietė į klasikinės muzikos ir roko koncertus, skelbiuiai — į partijų ir partijėlių mitingus, gastroliuojantys cirko artistai žadėjo pralinksminti vaikus ir suaugusius. Gyvenimas buvo visai toks pat, tik Mamertas Bundza nebesijautė esąs jo dalis. Jis, Mamertas Bundza, buvo iškritęs iš to normalaus gyvenimo ir dabar stebėjosi jo normalumu.

Niekas jo neseakė, nebuvo matyti nė vieno įtartino tipo. Stotelėje lūkuriavo moterys, bėgiojo vaikai, čia pat, už tvoros, senutės ravėjo daržus, vyrai remontavo automobilių.

Atšvilpė troleibusas. Mamertas įlipo, paėjęs į priekį ir, prieš pat uždarant duris, skubiai iššoko į lauką. Jis apsidairė, troleibusas nužė, ir niekas jam įkandin neiššoko.

Bundza pasiekė senąjį Žvėryno tiltą, vidury sustojo: Neris tekėjo nusekusi, vanduo buvo purvo spalvos — matyt, aukštupiuose palyta. Dugno nebuvo matyti, iš vandens kyšojo surūdijusios armatūros griaučiai, pakrantėje riogsojo betono luitai — įvykių prie Parlamento liudytojai.

Aikštė prie Parlamento rūmų buvo apytuštė, vienas kitas žmogus stovinėjo prie betono sienos, aprašinėtos lozungais, vienas kitas abejingai žengė pro kryželius, susstatytus ant grindinio. Aikštė buvo plyna, niekur nepa-

sislėpsi, niekur nedingsi — esi visų matomas ir pats visus matai.

Mamertas patraukė Gedimino prospektu. Šiandien šeštadienis, prisiminė jis. Žmonės siuvo pro atviras parduvų duris — žodžiu, pirkėjų buvo, kad tik būtų prekių.

Svarbiausia jam buvo įsilieti į žmonių srautą, ištirpti minioje, tačiau minios nebuvo, tik pavieniui ir grupelėmis vaikštinėjo miestelėnai, nuo karščio išgeibę turistai, vienas kitas atvykėlis. Mamertas užsuko į vieną parduvę, į kitą, pasitrainiojo prie tuščių prekystalių, pavartė laikraščius, žurnalus prie kiosko. Ko ko, o spaudos buvo pakankamai — įvairiausios ir kartu monotoniškai pilkos. Nebuvo jokio požymio, kad jis būtų sekamas, nors Mamertas puikiai tai jautė, tiesiog oda gaudė signalus — jis visą laiką stebimas. Tačiau kas jį stebi, kas seka ir kaip to persekiojimo atsikratyti?

Mamertas Bundza įsėdo į vieną troleibusą, paskui persėdo į kitą, ėjo čia greitai, vos ne tekinas bėgo, čia slinko lėtai, koja už kojos, sustodamas prie vitrinų, ledų kioskų, įsisukdamas į būrelius žmonių prie kino teatrų ir vėl išnerdamas į tas pačias gatves.

Mamertas Bundza suko koncentriškus ratus ir vis neįdrįso priartėti prie vienintelės vietos, kur jį nenumaldomai traukė. Atrodė, kad jis mėgaujasi savo klaidžiojimu, beprasmišku kaip Brauno judesiai, tačiau ir tikslingu kaip lakišių šokis virš žvilgančios upės. Tik toji upė šiuo atveju buvo paslaptinga, nematoma, kaip požeminė srovė, nenumaldomai traukianti savo verpetais, sraunumomis, dugno akmenimis, atkartojanti tai, kas gręžte gręžė jo smegenis, vertė suktis, vyniotis, krūpčioti išvydus netikėtai mestą praeivio žvilgsnį, susikaupti sekant šešėlių žaismą šaligatvyje, bandant įžiūrėti raštą, kuris turėtų kokią nors reikšmę.

— Sušelpkite vargšą, padėkite, dėl Dievo meilės! — Ubagas sėdėjo prie pat sienos, atkišęs ranką, kepurę pasidėjęs šalia, ir maža tebuvo pinigėlių joje, maža ir vilties ubago akyse.

Mamertas įmetė kapeikų ir sustojęs dar grabinėjosi kišenėje. Taip, jis tik dabar pajuto nešiojasis pistoletą, Makarovo sistemos, kurį spėjo įsimesti kišenėn ir buvo

visai užmiršęs, tik dabar, ieškodamas ubagui kapeikų, vėl apčiuopė įšilusį metalą.

Kam tas pistoletas? Gal visai atsikratyti? Mesti per tvorą arba įdėti elgetai į kepurę? Juk už tai jam gali prieštėti kokį nusikaltimą! Antra vertus, turėti ginklą gal ir neblogai, juk žmonės, su kuriais susidūrė, be jokių skrupulų. Gal kaip tik jo išsigelbėjimas ir yra šis pistoletas?

— Atsiprašau, gal galite pasakyti, kaip man patekti į Halės turgų? — paklausė Mamertas stotelėje stovinčius žmones. Jam paaiškino. Mamertui visiškai nereikėjo jokio turgaus, o juo labiau — Halės.

Smėstelėjus policininko uniformai, Mamertas krūptelėjo ir kuo skubiausiai pasuko į šalį. Jis negali kreiptis į policiją pagalbos. Jau tikriausiai paskelbta per radiją, kad tai jis apšaudė policijos mašiną, o paskui dingo iš tos vietos, kur sprogo policijos mašina ir žuvo du policininkai. Taigi ginklas jo kišenėje — gyvas įkaltis.

Be to, ir Kunigas paleisdamas iš savo namų jį perspėjo: Sabina buvo nužudyta kaip tik tokiu ginklu, nėra jokios abejonės, kad dėl jos mirties bus bandoma apkalinti jį.

Jis negali kreiptis į valdžios įstaigas, į pareigūnus — visi tik apsidžiaugtų jo pasirodymu viešumoje, jo įkalčiai nenuginčijami. Ir Kunigas, ir Henrikas pasistengė, kad jis negalėtų bendradarbiauti su valdžia.

— Gal galėčiau padėti? Matau, sunku jums su tuo nešuliu, — Mamertas priėjęs kilstelėjo nuo žemės maišą, kurį moteris stengėsi užsikelti ant pečių.

— Brangusis, nereikia, aš pati, — išsigandusi puolė gelbėti savo maišo moteriškaitė, ir Mamertas paliko ją ramybėje.

Jis ir namo negali eiti, negali net paskambinti žmonai. Kvailystė! Visus duomenis policija turi, žino, kur jis gyvena, ir neabejotinai ten jo laukia. Be to, prie namų, kieme, tarpuvartėje gali tykoti ir Henrikas, o gal net Robertas Markė kerštu degančiomis akimis.

— Leiskite, pone, pabursiu, iš rankos pabursiu, o jei norite, kortomis galiu visą ateitį pasakyti, kas jūsų laukia, tikrą tiesą sužinosite! — Čigonė tiesė jam ranką, kibo į skvernus.

— Sakai, ateitį?

— Tikrą tiesą, niekas manim nenusivylė, tik dešimt rublių!

— Šiais laikais tai kapeikos.

— Aš subankrutuosiu, bet ponui visą ateitį išguldysiu.

— Ačiū, nereikia man jos žinoti.

— Galiu ir praeitį išaiškinti.

— Irgi nereikia.

Mamertas kyštelėjo įkyriai čigonei pinigą, net nepažiūrėjo, koks banknotas, ir įsimaišė į minią. Jis pagaliau buvo minioje, tikroje minioje, šurmuliuojančioje, besitrišančioje, kupinoje tik jai pačiai suprantamo bruzdulio. Tik čia jis galėjo tikėtis to, ko troško, — pasimesti, ištirpti, tapti nematomu. Kaip niekad jam dabar šito reikėjo. Visą gyvenimą sukęs galvą, nesąmoningai bandęs kaip nors išsiskirti, būti kitoks — tai natūralu, kai tave stengiasi sulyginti, priversti galvoti ir elgtis taip kaip kiti — dabar jis matė vienintelę galimybę išlikti tapus tokiu kaip kiti.

Kur jis įsipainiojo, kaip jis įklimpo, kaip galėjo tai atsitikti — šie klausimai jau nebejaudino Mamerto Bundzos, jis jau žinojo, kad tai nagrinėti, grįžti prie išeities taško yra beprasmiška. Jis jau įkliuvo, jau įpainiotas, ir bet kokie bandymai ką nors išsiaiškinti nebeturėjo prasmės, įvykiai klostėsi, nepriklausomai nuo jo norų ir valios. Mamertas Bundza nebeatminė tos akimirkos, kada perėjo ribą, už kurios jis, buvęs auka, tapo dalyviu, norinčiu įminti mįslę, kurią gyvenimas pametė visišškai to nelaukiant, nenorint ir nė iš tolo nesitikint. Jis nebuvo avantiūristas, nuotykių ieškotojas, o jeigu gyvenimas primetė tokį žaidimą, tegu — jis žais.

Turgaus prekystaliai lūžte lūžo nuo daržovių ir vaisių. Tamsiai raudonos vyšnios — nežinia, vietinės ar iš Moldovos, išsirpusios geltonos trešnės virto per pintinių kraštus, žali maži agurkėliai rėkte rėkė, kad jie iš daržo, o ne šiltnaminiai, sproginėjo saldžiųjų žirnelių ankštys, iš jų kyšojo eilutėmis susirikiavę balkšvai žalsvi žirneliai, kaip automato apkaboje šoviniai, pasiruošę kiekvieną akimirką palikti savo lizdą.

Henrikas... Tai jo gauja pirmoji užkabino Mamertą, tai Robertas Markė įpainiojo jį į žaidimą, kurio prasmės jam nepavyksta suvokti. Tai Robertas su Henriku jį persekiojo, kankino, mušė, stengdamiesi išpešti tai, ką Mamertas faktiškai buvo bejėgis duoti. Kas gi tie Henrikas, Robertas, iš kur jie išdygo ir kur pradingo? Per incidentą su policija jie prarado Mamertą, bet kažin, ar jie taip lengvai paleis jį iš savo nagų. Mamertas nusipurtė — jis tiesiog fiziškai juto žvilgsnius, sekančius jį, stebinčius, neleidžiančius pasislėpti.

Eilė prie parduotuvės turgaus pakraštyje vinguriavo trūkčiodama, čia susirangydama, čia vėl išsitiesdama; vienam srautui plūstelėjus lauk, kitam stumiantis pirmyn, žmonės kaip upės nešami šapai plakėsi pirmyn atgal, ir Mamertas, įsisukęs į pat vidurį, pagaliau įsispraudė pro duris. Viduje toji pati minia stumdėsi prie prekystalių, judėjo lygiai taip pat dviem srautais, ir pro galvas, pečius, rankas nebuvo galima veik nieko įžiūrėti, kas išdėliota skurdžiose vitrinose ir ant prekystalių, padengtų trapiu stiklu. Užraktai, spynos, kriauklės, vamzdeliai, dėžutės — daugybė visokiausių niekniekių, kurių niekas nepirko, o tik abejingai plaukė pro šalį, ir buvo aišku, kad to, kas iš tikro reikalinga, čia nėra, ir žmonių srautas plūdo atgal, įtraukdamas Mamertą Bundzą, kuris nieko nenorėjo pirkti, o troško tik vieno — sutapti su tais, kurie ieško, kurie turi tikslą.

Kunigas... Ką Mamertas papasakojo tam sauso veido vyriškiui, tebuvo niekai. Mamertas žinojo, kad Kunigas iš pat pradžių juo nepasitikėjo, o leido pasakoti vien dėl to, kad įsitikintų, kiek Mamertas gali sau leisti. Ir tas trutinėlis tiesos buvo kaip tik įrodymas, kurio Kunigas taip troško, — kad Mamertas nepasakė jam visko, kad Mamertas nepasakė tiesos, ir šito pakako, kad jį paleistų. Taip, dabar aišku, kodėl jis paleistas, kodėl jis naudojasi visiška laisve, eina kur nori, daro ką nori. Šito reikia kaip tik Kunigui — išsiaiškinti, ką toliau darys Mamertas, pasukti, kur jis eis, su kuo kalbės, sužinoti, ką jam pasakė Sabina.

Perėjęs gatvę, Mamertas šmurkštelėjo į siaurą praėjimą tarp namų. Atsigręžęs nužvelgė grįstą važiuojamąją

dalį, išlupinėtus šaligatvius, mašinų eilę, stovinčią priešingoje pusėje, minią, pasirodančią arkos langelyje kaip kadre. Čigonai, lenkai iš miesto apylinkių, įkaušę miestelėnai rausvai mėlynais veidais, moteriškės, apsikarsčiusios krepšiais krepšeliais, inteligentai, nešantys per petį persimetę odinius krepšius, — visi jie plūdo, visiškai nekreipdami dėmesio į Mamertą, į jo slėptuvę. Tuo pačiu skersgatviu, teisingiau, pravažiuavimu tarp namų, sruveno jau menkesne srovele pirkėjai į parduotuvę su iškaba „33 laipteliai“.

Taip, Sabina — visos šios istorijos raktas. Tai ji užkabino Mamertą gatvėje, tai ji užkalbino jį, įviliojo į telefono būdelę, ir kaip tik jos elgesyje slėpėsi tai, ko visi tie žmonės ieško, ką jie bando išpešti iš Mamerto, ir kaip tik jos žodžiai, išsakyti jam, domina persekiotojus. Tačiau kodėl pasirinktas būtent jis, Mamertas Bundza? Nejaugi jis vienas tegali būti interpretatorius, rašto aiškintojas, išminties stulpas, kuris privalo viską atsiminti, viską žinoti ir visiems padėti? Ne, taip negali būti, kažkur slypi klaida, tereikia ją atrasti, ir visas šis košmaras baigsis.

Laipteliai buvo labai statūs, sakytum laiptai į dangų, ir labai siauri, vos tilpo pėda, jų kraštai buvo apkaustyti geležimi ir statyti koją buvo nepatogu, tad žemyn daug kas lipo šonu statydami koją. Laiptų viršuje švytėjo stiklinis reklamos skydas, už jo — skelbimai, spausdinti mašinėle, rašyti ranka, tik prie jų maža kas stojo, dauguma vėrė duris į dešinę, į prekybos salę. Prie pat durų savo prekes buvo išdėstęs knygius, sėdėjo ant taburetės ir pardavinėjo neseniai deficitu tapusią literatūrą, naujausią pornografinę ir nuotykinę, taip pat ir didžiai rimtą, kurios pirmoje gretoje karaliavo Kviklio „Mūsų Lietuva“. Palei sieną prie prekystalio jaunos mergiotės rikiavo medžiagų rietimus, megztinius, čia puikavosi ilgaauliai moteriški batai, tūkstančiais įkainoti puspalčiai, kailinukai, kvepalai, įvairiarūšė kava, žaislai, vaikiški vežimėliai. Tuoj pat už jų, pačiame gale, žvilgėjo užsieninė aparatūra, radijo, televizijos aparatai, videoaparatai, garažų spynos ir baltarusiški virduliai, švilpukai ir kinietiški parkeriai — visa tai skendo minios murmesy, nesiliaujančiam bruzdėjime.

O ir ką jis galėjo prisiminti, ką jis galėjo pasakyti Kunigui, Henriku ar galų gale policijai? Mamerto galvoje sukosi pasakyti žodžiai, bet vis tie patys, nekalti, nereikšmingi, kuriuos jis persakė Kunigui, kurie nieko nereiškė — apie žmoną, apie vėlavimą namo... Ir kodėl jis buvo toks atsargus, toks nerangus, netašytas? Dievulėliau, bet kaipgi kitaip, kaipgi kitaip gali būti, juk visas jo gyvenimas toks — susigūžęs, nuo skambučio iki skambučio, nuo algos iki avanso, nuo žmonos priekaištų iki viršininko barnio. Ir juk tai buvo vienintelis jo nuotykis, vienintelis blykstelėjimas, bet jis negali niekam pasakoti, jis privalo užgniaužti savyje, niekam negali išduoti to, ką pasakė ji, Sabina.

Kaip įvartytas į kampą žvėrelis stovėjo Mamertas Bunda patvory, „33 laiptelių“ kiemo pakrašty, tuoj už dujų baliono, teisingiau, jų būrio, kuris buvo aptvertas mediniu aptvaru; įsispraudęs tarp tų grėsmingų balionų ir aukštos mūrinės tvoros, jis stebėjo virstančius nuo laiptelių į kiemą žmones, stebėjo į kiemą įvažiuojančius ir čia pat stovinčius automobilius, stebėjo beuodegį katiną, kuris slapstėsi po ratais, po susigarankščiavusiais nuo karščio pomidorais (koks idiotas augina pomidorus tokioje vietoje?), ir negalėjo suprasti, kodėl kaip tik čia, visų vėjų pagairėje, kur matomas iš visų pusių ir mažiausiai minios apsuptas, jis staiga lyg fotopopieriuje, pamerktame į ryškalus, išvydo žodžius, atminties juostelėje išsaugotus žodžius... Taip, tik Sabinos žodžiai tegali jį išgelbėti.

Mamertas atsisuko į mūrinę tvorą. Ji buvo aukšta, aptrupėjusios plytos kyšojo lyg dantys senio burnoje. Mamertas įsikibo rankomis į tas atsikišusias plytas, atsispyrė kojomis ir netrukus užsikepurnėjo ant tvoros. Atsisukęs apžvelgė kiemą. Tikėjosi išvysti nustebusius žvilgsnius, išgirsti švilpimą ar garsias replikas, bet niekas jo nematė, žmonėsėjo kaip eję, kas įsistebeilijęs į laiptelius kaustytomis briaunomis, kas į praėjimą tarp namų, vedantį į turgų. Mamertas nusileido kitoje tvoros pusėje ir atsідūrė pusiau uždarame šiukšliname kieme. Pro vartų angą jis išėjo į gatvę, kuria važiavo troleibusai. Žmonių buvo mažiau, jis greitai kilo gatvę į viršų ir netrukus pasiekė aikštę.

Įkaitęs vėjas sūkuriavo dulkes, gainiojo popiergalius. Žmonės valgė picą, apteptą pomidorų padažu, čia pat, skurdaus vagonėlio pavėsyje. Vaikinai gėrė alų tiesiai iš butelių, sukiojosi čigonės margais žemę šluojančiais sijonais, strykčiojo žvirbliai lesiodami numestos bandelės likučius, su jais smarkiai pešėsi pasipūtę karveliai, slankiojo perkarės šuo. Nuolatinis skurdo spektaklis.

„...vienas du keturi aštuoni, kartoju, vienas du keturi aštuoni, geležinkelio stotyje, ir niekas daugiau neturi žinoti, tai svarbu, netgi labai svarbu...“ Sabinos žodžiai lyg karšta geležimi rašė skaitmenis Mamerto sąmonėje. Dabar jis žinojo, ką tai reiškia, ir jis atėjo kaip tik to vykdyti.

8.

Gedimino prospekto ir Jakšto gatvės kampe, pastate su kolonomis (tarp jų galima eiti per lietu nesulyjant, taip pat saulei šviečiant ir nekepančią saulėkaitoje) nuo neatmenamų laikų buvo valdiškos įstaigos. Keičiantis laikams, keitėsi ir šeimininkai. Viršutinis aukštas po paskutinio remonto liko kitoks — stogą statybininkai nukėlė kaip kepurę ir prilipdė dar vieną aukštą, o paskui, stogui grįžus į vietą, kepurės snapelis lyg ant nosies užkrito, ir langeliai po juo tapo vos pastebimi, tuo labiau kad iš prospekto niekas ir nepakelia akių taip aukštai, žmonės labiau į vitrinas spokso, o jei ir užverstų galvą, medžių šakos užstoja, maža ką pamatyti. To ir siekė šios mansardos šeimininkai, kurie niekuomet nepageidavo būti šviesoje, matomi, nors patys kitus regėti mėgo — tai buvo jų gyvenimo pagrindas, jų darbas.

Žmogus, sėdintis prie stalo, išgirdęs beldimą atsisuko į duris ir pakvietė:

— Prašom.

Įėjusysis stabtelėjo:

— Nesutrukdžiau?

— Nusiimkite tamsius akinius, kambaryje jų tikrai nereikia.

Svečias nusišypsojo. Jis, aukštas ir plačiapetis, buvo panašus į Gariūnų turgaus berniukus; įdegęs veidas, pradėjęs apeiti barzdą, slėpė amžių, darė jį panašų į operetinius gangsterius, asmens sargybinius. Tetrūko trum-pavamzdžio automato, kyšančio iš po plataus švarko skverny, ir bėgiojančių akučių, kurios, kai jis nusiėmė akinius, pasirodė romios ir blyškiai melsvos, nė kiek ne-siderinančios su karinga išvaizda, atmestais pečiais ir galingais raumenų kalnais, apie kuriuos ant sprando ga-rankščiavosi languoto šviesaus švarko apykaklė.

— Jei leisite, ir švarką nusimesiu, lauke neįmanomas karštis, išsitroškinti galima.

— Nepakenktų ir geras kolas gurkšnis, — nusišypsojo šeimininkas, pakilo nuo stalo ir, priėjęs prie kampe sto-vinčio šaldytuvo, ištraukė aprasojusius gėrimo butelius.

Tik tada, kai šeimininkas atsisėdo kampe ir šviesa nuo lango ėmė kristi jam į veidą, įėjusysis galėjo geriau jį ap-žiūrėti. Tai buvo pusamžis vyras, kampuočių judesių, kiek pakeltais pečiais. Judesiai buvo greiti ir ryžtingi, o kal-bos maniera nė kiek nesiskyrė nuo judesių — panašu, kad jis įpratęs komanduoti, tik dabar stengiasi būti draugiš-kas ir paslaugus.

Suskambo telefonas, ir šeimininkas pakėlė ragelį.

— Alio? — Jis valandėlę klausėsi, paskui padėjo ra-gelį. — Dabar galime kalbėtis.

— Kontrolinis skambutis? — nusišypsojo svečias.

— Tai suprantama. Dabar klausykite. Tai, ką man pranešė „Centuriono“ vadovai, mane patenkina. Aleksas Dranginis, dvidešimt aštuonerių metų, aukštasis mokslas susijęs tik su kūno kultūra, puikiai mokate užsienio kal-bas — anglų ir vokiečių. Ir tai ne viskas. Rekomendacijose nurodoma, kad esate šaltakraujis, galite imtis užduočių, rei-kaujančių stiprių nervų. Tai — antra. Trečia, darbas, kuriam jus samdome, reikalauja diskrecijos, ir šitai jūsų charakteristikoje kaip tik pabrėžiama, dar daugiau, kaip tik ši jūsų savybė ir lėmė mano pasirinkimą. Neapsigau-kite girdėdamas šiuos žodžius. Kai sakau „mano“, tai nereiškia, kad aš vienintelis viskuo užsiimu, tai reiškia visai ką kita: nors esu organizacijos narys, niekada ne-vengiu asmeninės atsakomybės už veiksmus, kurių imuosi.

Žinau, kad šituo pasižymite ir jūs — tai ir buvo svarbiausias argumentas, nulėmęs pasirinkimą.

Kabineto šeimininkas baigė ilgą monologą, ištraukė stalčių, išėmė cigarečių paketį ir atkišo svečiui. Dranginis papurtė galvą:

— Ačiū, nerūkau.

— Vienas iš nedaugelio malonumų, kuriuos sau leidžiu. Dabar apie save. Laikausi nuomonės, kad samdomas darbuotojas turi žinoti bent minimumą apie savo darbą, to reikia ne tik smalsumui patenkinti, bet ir abipusiam pasitikėjimui sustiprinti. Vadinkite mane tiesiog Strazdu. Taip trumpiau ir paprasčiau. Sito dažniausiai pakanka. Užsiiminėjau gyvenime daug kuo, tarnavau armijoje, dalyvavau operacijose užsienyje. Suprantama, kokia tai armija ir kokias operacijas reikėdavo vykdyti. Esame ginklo draugai, ir laipsnis, kurį užsitarnavome, neturi didelės reikšmės. Ateitis — kitas dalykas. Svarbiausia — jos sulaukti.

Šeimininkas atsilošė kėdėje, išleido dūmų srovę į palubes ir akimirka sėdėjo stebėdamas jų ratilus, besisklaidančius, tirpstančius, ir nesuprasi, ar jam koks malonumas iš to stebėjimo, ar tik proga susikaupti tolesniam pokalbio etapui.

— Dabar — prie reikalo. Gal jums kelia nuostabą, kodėl kviečiu svetimą žmogų, kodėl neišsiverčiu vien su savaisiais? Reikalas labai paprastas — visi jie užimti. O svarbiausia tai, kad oponentai pažįsta maniškius kaip nuluptus. Todėl esu priverstas ieškoti specialistų, kurių niekas nepažįsta. Bent tose sferose, kuriose sukomės iki šiol.

— Kuo jūs užsiimate? — Aleksas Dranginis pagaliau visai atsipalaidavo, atsisėgė marškinių apykaklės sagą ir neskubėdamas atsikimšo butelį. Visa povyza ir elgesiu rodyte rodė, kad tai, ko jis klausia, jam visai nesmalsu, tik šiaip domina, tiek, kiek reikia būsimajam darbui įvertinti. Taip suprato ir Strazdas.

— Eksporto ir importo operacijomis. Apimtis nelabai didelė, o prekės, kuriomis prekiaujame, taip pat nėra didelių gabaritų. Paprasčiau sakant — techninė dokumentacija. Šis žodis maža ką pasako ir gali būti interpre-

tuojuamas kaip nori — tai gali būti ir šampinjonų auginimo technologija, ir atominio ginklo brėžiniai, ir superpatrankos idėja, ir Rubiko kubo lietuviškasis atitikmuo. Žodžiu, esmė neturėtų tamstos dominti, o pavidalai, kuriais ši produkcija pasirodo, gali būti įvairūs — pradedant dešimtimis tonų brėžinių, baigiant paprasčiausia fotojuosta ar net pavieniu kadru, kuriame užfiksuota tai, kas mus domina. Teisingiau — kas domina mūsų užsakovus.

Strazdas kalbėjo lėtai ir įtaigiai, kiekvienas jo žodis buvo gerai apgalvotas, o sakiniai suręsti tezės—antitezės principu, kiekvieną teiginį tuojau pat pagrįsdavo, išryškindamas tai, kas svarbiausia. Bet kilo įspūdis, kad Strazdas nepasako visko iki galo. Ir nenuostabu, nes kaipgi jis gali sakyti tai, ko nereikia žinoti pašaliniam žmogui. O Aleksas Dranginis ir buvo pašalinis žmogus, jam buvo patikima tik tam tikra operacijos dalis, tik tam tikras vaidmuo, kuris gali būti jam pirmas ir paskutinis. Aleksas Dranginis negalėjo, bent kol kas, rodyti didesnio smalsumo, nei to reikalavo užduotis. Tačiau toji užduotis jam iš esmės dar nebuvo atskleista.

— Visa tai įdomu, bet negaliu suprasti, kuo galėčiau būti jums naudingas. Nesu susipažinęs nei su atominė bomba, nei su šampinjonų auginimo technologija, nes grybus renku miškuose. Rubiko kubo nėra pavykę gyvenime nė sykio sudėti, vienintelį dalyką sugebu iš tos srities — tai spręsti kryžiažodžius gulėdamas Palangos pliažė, bet, pabrėžiu, tik per atostogas.

Tai buvo užuomina, jog jis seniai rimto darbo nedirbęs. Dranginis žinojo, kad buvo tikrinamas, ir ne kartą, žinojo, kad jis buvo stebimas gerokai anksčiau, nei buvo pakviestas į šį pastatą.

— Tai, ką turėsite dirbti, jums nesukels jokių sunkumų.

— Nejaugi?

— Suprantu, tai gali pasirodyti keista. Iš tiesų dėl smulkmenų tamstos nejudintume, tačiau iškilo problema, kuri mus pačius glumina. Nepasakyčiau, kad jos nesugebėtume išspręsti be pašaliečių pagalbos, bet šiuo metu kitos išeities neturime. O reikalo esmė tokia: daug saučiau, kad reikiamą tiriamąjį darbą atliktų pašalinis žmo-

gus, nesusijęs su mūsų firma, nepažįstantis jos žmonių ir tuo pačiu nesuinteresuotas nusišypsoti įvykius ar jų padarinius.

— Kas nors atsitiko?

— Šito mes patys dar nežinome, tačiau mums kelia nerimą kai kurie faktai ir norėtume, kad juos išaiškintumėt.

Štai ir išmušė valanda, kai Aleksas Dranginis sužinos tikrąją savo užduotį, sužinos, ko iš jo nori Strazdas. Aleksas pakilo nuo kėdės, priėjo prie lango ir pažvelgė. Apačioje virė miesto gyvenimas, kuris labiau panėšėjo ne į realybę, o į dekoraciją, filmo kadra.

— Esu dalykiškas žmogus. Išdėstykite faktus, jei galite, nubrėžkite veiklos ribas, ir tada bus galima tartis dėl atlyginimo.

— Sąlygas kelsi tamsta, mes nesiderėsime. Kai kalbama apie užduotį, mūsų reikalavimas vienas — ji turi būti atlikta laiku ir gerai, o kainą nusistato pats vykdytojas.

— Nesiderėsite?

— Ne. Ir, turiu pasakyti, niekada nesame pralaimėję.

Strazdas taip pat pakilo nuo kėdės ir priėjo prie lango. Du vyrai stovėjo greta, bet per atstumą vienas nuo kito. Šviesa, krentanti pro langą, apšvietė jų veidus.

— Pradingo viena geriausių mūsų darbuotojų. Netikėtai. Laukėme, kol tikėjomės, kad atsiras, bet ji taip ir nepasirodė. Sabina. Štai jos nuotrauka. — Strazdas atkišo Aleksui nedidelę, bet ryškią nuotrauką.

— Seniai? — paklausė Aleksas tyrinėdamas besišypsiančios šviesiaplaukės moters veidą.

Strazdas įsikišo nuotrauką į piniginę.

— Vakar.

— Galėjo užtrukti su koku draugu, maža kaip atsitinka.

— Ji turėjo pasirodyti, nes privalėjo duoti ataskaitą.

— Ji vykdė užduotį?

— Taip.

Aleksas Dranginis nutilo. Jis puikiai žinojo, kad šeiminkui rūpi jo reakcija, tad juo labiau norėjo išlikti ramus.

— Blogiausia yra tai, kad ji pradingo kaip tik tada, kai buvome visiškai tikri dėl jos saugumo. Atsitiko kažkas, ko mes nebuvome numatę. Pranešėme policijai, bet iš ten jokių žinių. Ogi vakar girdėjosi šūviai, vyko keisti neramumai, nebūdingi mūsų miesto gyvenimui. Manome, kad tai gali būti susiję su Sabinos dingimu.

— Jūs ką nors konkrečiai įtariate?

— Viskas kybo ore. Negana to, į žaidimą įsitraukė kažkokios mums nežinomos jėgos.

Aleksas Dranginis nusteбęs atsisuko į pašnekovą. Tokio atvirumo iš Strazdo jis nelaukė. Ką tai galėtų reikšti — didelį pasitikėjimą, neatsargiai praslydusią informaciją ar provokaciją? Galbūt jis paprasčiausiai vėl yra tikrinamas?

Strazdas žiūrėjo į savo svečią, samdomą darbuotoją, ir taip pat suko galvą: ar galima pasitikėti žmogumi, kurio visai nepažįsta, dar daugiau — kuris atėjo, galima sakyti, iš gatvės, tegu ir rekomenduotas patikimų žmonių, turintis lyg ir nepriekaištingą dosjė, tačiau iš tikro visai nepažįstamas? Ar galima jam atskleisti tai, dėl ko jis pats, Strazdas, nėra visai tikras? Ar jis nesužlugdys visos operacijos? Tačiau kitos išeities Strazdas nematė, ir Sabinos likimas tebuvo pirmasis žingsnis sprendžiant problemą, kuri jį kankino, nedavė ramybės, teisybę sakant, lėmė jo tolesnį likimą. Ir Strazdas ryžosi.

— Mes gavome kasetę. Nežinau, kas ir kaip ją perdavė, kokių tikslu, taip pat negaliu pasakyti, kokias tai gali turėti pasekmes. Žinau tik viena, kad žmonės, kurie dalyvauja šioje operacijoje, turėtų būti susiję tiek su mumis, tiek su mūsų oponentais, ir kaip tik dėl to pakvietėme jus į pagalbą.

Tai paaiškino daug ką, ir Aleksas sutikdamas linktelėjo.

— Prašom parodyti.

Strazdas nuėjo į kambario gilumą, atsisėdo priešais televizoriaus ekraną ir paspaudė videoplejerio mygtuką. Kurį laiką tvyrojo tamsa, pagaliau ekranas nušvito.

— Prisėskite ir atidžiai įsižiūrėkite į Sabiną ir į tą vyrą greta jos.

Aleksas Dranginis įsitaisė Strazdui už nugaros ir ėmė stebėti ekraną.

— Štai jiedu eina gatvę, Sabina kažką jam kalba. Garso nėra, ir tai suprantama, nes jie nenori, kad sužinotume, apie ką kalbama, — komentavo vaizdą Strazdas.

Sabina, įsikibusi vyriškiui į alkūnę, ėjo minioje, žmonės juos vis užstodavo, ir kartkartėmis jie visai pradingdavo, bet vėl netikėtai išnirdavo. Jų pokalbis neatrodė nei dirbtinis, nei priverstinis. Ir Sabina, ir vyriškis elgėsi visiškai natūraliai.

— Galima atkurti pokalbį iš lūpų judesių, reikia pakviesti tos srities specialistus, — tarstelėjo Aleksas.

— Šitai mes padarysime, bet tai gal nėra svarbiausia. Atkreipkite dėmesį į juostoje užfiksuotą laiką — vakar, po darbo valandų, pačioje žmonių tirštynėje, miesto centre, antai „Vaikų pasaulis“. Centrinis knygynas... Jie įeina į telefono būdelę.

Vyriškis su Sabina užsidaro kabinoje. Sabina kažką jam karštai aiškina, o tas nuima telefono ragelį nuo svirtelės, pakelia ranką, suka numerį. Taip jis ir sustingsta. Vaizdas baigiasi.

— Tai ne viskas, — atspėjo Alekso klausimą Strazdas. — Kita atkarpa, atkreipkite dėmesį į datą, jau šios dienos, filmuota iš ryto.

Tas pats vyriškis sukinėjasi turguje, užkalbina pardavėją, išnyra tarp pirkėjų, šnekasi su čigone, dairydamasis vaikštinėja po turgavietę, perėjęs gatvę, pasuka į siaurą praėjimą tarp pastatų, matyti švytinti „33 laiptelių“ parduotuvės reklama. Taip jis ir sustingsta pasisukęs šonu, žvelgdamas per petį, ar kas neseka.

— Manau, tamstai nereikia aiškinti, jog kas nors atsiuntė šias juostas vienu tikslu — užsiundyti mus ant šito žmogaus. Siuntėjų kėslai nežinomi, tai panašu į spąstus. Tačiau mes neturime kitos išeities, veikti reikia greitai ir ryžtingai. Tas žmogus privalo pasakyti, kas atsitiko Sabinai. Nežinau, kas jis toks, taip pat negaliu pasakyti, kokią informaciją jis yra gavęs iš Sabinos, o tai yra svarbiausia. Jis turi likti gyvas tol, kol sužinosite, ką jam pasakė Sabina.

— O paskui?

— Šitai — tik mudviejų reikalas, — atsakė Strazdas. — Tas vyras sukinėjasi Geležinkelio stoties rajone. Įtariu, kad gali išvykti į kitą miestą. Veikti reikia nedelsiant.

— Imuosi, — trumpai tarė Dranginis.

9.

Aleksas Dranginis išėjo iš pastato Jakšto ir Gedimino gatvių kampe ir lėtai patraukė prospektu. Jis jautė, kad yra stebimas, ir nesistengė mėtyti pėdų, dairinėtis ar gūžtis į pečius. Jis buvo profesionalas. Šitai žinojo ir Strazdas, nusamdęs jį dirbti savo firmoje. Tikrinti ir tikrinti kiekvieną žmogų, o juo labiau naują, samdytą, nepaisant geriausių draugų rekomendacijų, yra daugiau nei natūralu. Tai suprato abu — ir Strazdas, ir Dranginis.

Prie „Svajonės“ parduotuvės, Jogailos gatvės ir Gedimino prospekto kampe, kaip paprastai šurmuliavo minia. Dauguma plūdo iš „Svajonės“, anksčiau garsėjusios saldainiais, o dabar apšiurusios ir ištuštėjusiomis lentynomis. Štai čia, aikštelėje priešais „Vaikų pasaulį“, vyriškis su Sabina įėjo į telefono kabiną, ir daugiau apie juos nieko nežinoma. Vyriškis vėliau pastebėtas Geležinkelio stoties rajone, o Sabina dingo kaip į vandenį.

Aleksas įėjo į kabiną. Nukėlė telefono ragelį, įmetė monetą, atsirėmė į stiklą, žvelgdamas į ragelio kriauklę. Vakar vakare šį ragelį laikė žmogus, kurį jis dabar privalo surasti. Aleksas nebuvo ekstrasensas, jis nieko negalėjo pasakyti apie žmogų, laikiusį šį plastiko gabalą. Be to, nuo tol ragelį čiupinėjo ne vienas ir ne du žmonės, ir kiekvienas iš jų paliko savo pėdsaką.

Telefono būdelėje darėsi tvanku, jis surinko savo namų numerį, puikiai žinodamas, kad niekas neatsakys. Už durų jau stovėjo nerimaujantis skambintojas, bet netrukus jis įlindo į gretimą kabiną, iš kurios baigęs pokalbį išėjo nervingo žvilgsnio senis, ilgai ir atkakliai kažką rėkęs į kumštį. Dranginis pakartotinai įmetė į plyšį tą pačią monetą ir vėl klausėsi ilgų, ritmingai pasikartojančių signalų.

Kas gali žinoti, kokių kelių toliau eiti, kas gali žinoti, kokių kelių pasuks jį sekantys žmonės. Iki kokios ribos juo bus pasitikima, iki kokio momento jis bus kontroliuojamas? Reikėjo veikti nedelsiant ir ryžtingai. Galbūt tai pasirodys Strazdui ir įtartina, bet anksčiau ar vėliau jis turės pasprukti nuo savo sargų.

Alekso žvilgsnis nukrypo į žmones, stoviniuojančius taksi stotelėje, plaukiančius pro šalį, einančius per gatvę, perkančius ledus. Prie spaudos kiosko moterys siūlė pirkti gėles, ten pat ant atraminės sienelės parapeto buvo išdėstyti laikraščiai ir knygelės, kuriomis prekiaavo pusamžiai vyriškiai ir vaikai, toliau stotelėje žmonės lūkuriavo troleibuso. Kiekvienas iš jų galėjo būti kaip tik tas, kurio ieško Aleksas, ir kiekvienas iš jų galėjo būti visai niekuo dėtas.

Aleksas atsidusęs pakabino ragelį ant svirties. Išėidamas jis žvilgtelėjo po kojomis, kad neužkliūtų už slenksčio. Kabinos grindys buvo įlaužtos, ant jų mėtėsi nuorūkų, mėlynų šukos išlūžusiais dantimis. Bet ne šukos ir ne nuorūkos patraukė jo dėmesį. Aleksas pasilenkęs ėmė atišinėti batų raištelį.

— Rado vietą batus varstyti — pačiam tarpdury, — piktai sububeno stambi moteriškė, vienoj rankoj spausdama monetą, o kita laikydama produktų prigrūstą krepšį. Kaip tik tas krepšys daugiausia jai ir trukdė įeiti kabinon.

— Pardon, tuojau užleisiu, ponai, — sumurmėjo Aleksas Dranginis, baigė rišti varstuką, patikrino, ar mazgas tvirtas, ir tik tada atsitiesė, užleisdamas vietą bambeklei. Dabar jam aišku: juodos dėmės ant įlaužtų grindų — kraujo pėdsakai, ir ne šios dienos, o vakarykštės.

— Mat koks mandagus, — burbtelėjo storulė, trinkelėjo duris, prispausdama iš krepšio kyšančias vištos kojas, paskui piktai įtraukė jas į būdelę ir užsibarikadavo, prispaudusi krepšį pilvu prie stiklo sienos.

Aleksas neskubėdamas patraukė tolyn palei Centrinį knygyną, prisiartinęs prie akmens sienelės, ant kurios parapeto buvo išdėlioti laikraščiai, išmarginti slaviškais rašmenimis, akis užkliuvo už laikraščio „M trikampis“, ir lietuviškų čia mirgėjo su pusiau arba švelniai pornografiniais piešinukais. Kitoje gatvės pusėje pro atvirą auto-

mobilio langą buvo parduodami loterijos bilietai. Tačiau nei pornografija, nei loterija Alekso nedomino. Jis pasi-
lenkė ties gėlių primerktu kibiru, kurį laikė pasistačiusi
guvi moterėlė.

— Po kiek, ponias, šitos? — Jis pakilojo vieną, kitą
žiedą už kotelių.

Moteriškė pasakė kainą.

— Bet ir vargas tamstai, leipsta gėlės tokiam karšty-
je, — šnekinio ją Aleksas.

— Visa laimė, kad pavėsyje gavau vietą, o štai kitos
saulėje kepa. — Moterėlė buvo ne tik guvi, bet ir šneki.

— Saulėje dar nieko, o štai aš telefono būdelėje pen-
kias minutes šnekėjau, tai visai sušutau. — Aleksas vis
dar rinkosi gėles.

— Teisybę ponas sakai, vakar vieną moterį nualpusią
ištraukė iš tos būdelės, į automobilį vyrai nunešė, — po-
rino gėlių pardavėja.

— Štai šitas rožytes prašau. — Aleksas sumokėjo. In-
formacija visada kainuoja.

— Laimingai ponui, — moterėlė, palydėjusi Aleksą
žvilgsniu, puolė purkšti leipstančias gėlių galvutes.

Aleksas sustojo, pakėlė akis į elektrinį laikrodį, pri-
tvirtintą ant stulpo prie „Vaikų pasaulio“. Po to jis ne-
kantriai žvilgtelėjo į savo rankinį, sutikrino laiką ir vėl
apsidairė.

Ledų kioskas buvo gultas apgultas, eilutė prie ratuoto
namelio vinguriavo nuobodžiai ir ištęstai kaip girtuoklio
daina. Prie staliuko sėdinėjo keletas jaunų vyrų, gurkš-
nojo kolą iš popierinių stiklainių.

Staiga Aleksas nušvito plačia šypsena, žengė keletą
žingsnių į priekį, pastodamas kelią juodaplaukei mote-
riai. Ši pakėlė į jį akis iš po ilgų blakstienų su nuostaba,
tačiau be įtarumo. Tokios moterys tarsi sukurtos nuoty-
kiams, jos visada laukia iš gyvenimo stebuklo ir papras-
tai jo sulaukia.

— Atleiskite, negalėjau susilaikyti, retai pasitaiko su-
tikti tokią gražią moterį. Maniau, kad apskritai jų nebėra,
vien romanuose ir filmuose, bet dabar prisipažįstu kly-
dęs. Jei galite, priimkite kaip dėmesio ženklą šias kuklias
rožytes. Tik tiek, tik tiek, nekviečiu į pasimatymą, nesiū-

lau susitikimo... — Aleksas šypsojosi kiek galėdamas lipšniau, kalbėjo įtaigiai ir tyliai. Jam buvo svarbu, kad negirdėtų pašalinės ausys.

— Aš... nežinau, — suglumusi gūžtelėjo pečiais moteris, bet jos akys suspindo, o rankos išsitiesė į gėles.

— Tikiuosi, kada nors gyvenime mane prisiminsite, ir tai bus geriausias atpildas man, — šnibždėjo jai į ausį Aleksas, atidžiai stebėdamas pro jos petį žmones. Taip ir yra. Vyrukas, stovintis eilėje prie gaivinamųjų gėrimų, pasukęs galvą įdėmiai nužvelgė juodaplaukę moterį. Tik ar šis žvilgsnis nebus atsitiktinis, vyro mestas į gražią moterį? Gal jis niekuo dėtas, tas trisdešimtmetis, rodantis dėmesį? Taip, jam galėtų būti apie trisdešimt. Apvalaus veido, su permatomais ūsiukais, blyškių akių, niekuo neišsiskiriantis iš kitų. Nusišukęs pirštais nerimastingai barškina į prekystalį, lyg skaičiuodamas likusius žingsnius iki išganingojo gėrimo — uf, toks karštis!

Aleksas dar kartą nusišypsojo moteriai ir skubiai pasisukęs nubėgo per gatvę į troleibusų stotelę. Atsistojęs jis stebėjo iš Jogailos gatvės išsukantį penktojo maršruto troleibusą, važiuojantį universalinės parduotuvės ir turgaus kryptimi, — jame visada sausakimša — ir tuo pat metu išvydo blyškių akių vaikina, sustingusį neryžtingame judesyje: iššokęs iš eilės, jis, buvo matyti, negali apsispręsti, ar rinktis moterį, kuriai buvo kažkas pasakyta, o gal ir perduota su gėlių puokšte, ar Aleksą. Kas svarbiau? Aleksas Dranginis nusišypsojo pats sau.

Taip, jaunuolis apsisprendė — pasileido paskui troleibusą, atvira burna gaudydamas karštą orą. Bet tos kelios sekundės, kurias jis uždelsė svarstydamas, kurį rinktis, vos netapo lemtingos. Aleksas išoko pro praviras duris ir ėmė skverbtis pro susigrūdusius žmones, skindamasis kelią pečiais ir alkūnėmis, susilaukdamas atsakomųjų niuksų, keiksmų, bet jis į tai nekreipė dėmesio, tik yrėsi į priekį ir akies kampučiu stebėjo galines duris. Rubuilis su permatomais ūsiukais įsispraudė paskutinis ir lygiai taip pat ėmė irtis į priekį, stengdamasis nepaleisti Alekso iš akių. Taip jiedu ir slinko ilgu troleibuso liemeniu, kaip kirvarpos po žieve, ir kai Aleksas atsidūrė prie priekinių durų, šnipelis vis dar kepurėlėjosi per vidurį.

Durys sušnypštė, susivėrė, ir troleibusas pajudėjo. Aleksas, pasilenkęs prie vairuotojo, paprašė:

— Išleisk, brolau, žmona pasiliko, plaukus man nuraus, — ir numetė pinigą į vairuotojo krepšį, gulintį šaliniais.

Vairuotojas piktai dėbtelejo, bet pristabdė mašiną ir pravėrė duris. Aleksas išsoko ir su pasitenkinimu pamatė, kaip jos vėl užsivėrė, ir troleibusas nuūžė tolyn.

Šviesiaplaukis rubuilis beviltiškai plakėsi troleibuso viduryje ir persilenkęs stebėjo, kuria kryptimi nueis Aleksas, bet Dranginiui tai jau buvo nė motais. Jis neskubėdamas grįžo atgal, į aikštę, ir tik užlindęs už knygyno kampo, pasileido greitais žingsniais, tik ne bėgte. Jis nebuvo tikras, kad liko vienas, be stebėtojo. Šmurkštelėjęs į praėjimą, jis nubėgo per gastronomo kiemą, pasuko dešinėn, paskui dar dešinėn ir sustojo prie stiklo taros supirktuvės. Priėjus jo eilei, staiga apsisukęs pasitraukė šalin, per petį stebėdamas, ar kas jo neseka. Ne, atrodo, jis buvo vienas.

Iš „Pergalės“ kino teatro pasipylė žmonės po pasibaičiusio seanso. Dranginis įsimaišė į minią ir jautėsi visai saugus, nepastebimas. Priėjęs prie gatvės krašto, mostelėjo ranka pravažiuojančiam taksi.

— Į geležinkelio stotį, — pasakė vairuotojui, ir mašina apsisuko gatvėje.

10.

Mamertas Bundza stovėjo po apskurusia liepa nugenėtomis šakomis. Dulkini lapai, kankinami karščio ir parazitų, buvo susisukę į vamzdelius ir sakytum slėpėsi patys savyje. Ir iš tiesų mažai kas čia galėjo jaustis saugiai, o juo labiau jaukiai. Pilki karveliai krauju pasrūvusiomis akimis tūpčiojo aplink išlesiotas bandelių nuograužas, juos apgaudinėjo įžūlūs žvirbliai išpešiotomis plunksnomis, čia pat tykojo beuodegė raina katė, iškišusi savo smailų snukutį ir už šiukšlėse skendinčio konteinerio, kuriame kapstėsi užsikoręs baltas suodinas šuo.

Saligatvio pakraštyje, išilgai troleibusų stovėjimo aikštės, rikiavosi įvairiausi kioskai, metalinės būdos, aplink juos sukiojosi rėksmingi čigonai, vaikinai džinsinėmis striukėmis spjaudė saulėgražų lukštus. Prie gatvės stovintys staliukai buvo apspisti keleivių, jie valgė karštus blynus iš saulėje blykčiojančios folijos lėkštučių, kurias čia pat glamžė ir metė į šiukšlių dėžes arba šalia jų.

Kitoje gatvės pusėje, tokiose pat metalinėse būdose, buvo prekiaujama drabužiais, kojinėmis, auskarais, karoliais, plastikiniais papuošaliukais. Aptvetoje aikštėje rikiavosi ekspreso taksi, mašinos laukė keleivių su storesne pinigine. Prie pat išėjimo iš stoties būriavosi keleiviai, laukiantys taksi, kurie pavežtų juos pigiau nei ekspreso savininkai. Ratu aplink aikštę važiavo išklė, juodus dūmus leidžiantys autobusai ir ilgaūsiai troleibusai, suko ratus lengvieji automobiliai, ieškantys vietos kur sustoti, taikydami įkišti snapą į kiekvieną laisvą vietelę tarp mašinų, stovinčių visu aikštės pakraščiu.

Visi kas gyvas atrodė užsiėmę savais reikalais, kad ir kokie jie atrodytų menki, ir niekas nekreipė dėmesio į Mamertą Bundzą: nei skubantys keleiviai, nei prekeiviai. Niekas iš jų nesidomėjo po medžiu stovinčiu Bundza, bet jis vis tiek nesijautė saugus, mindžikavo nesiryždamas, ar eiti per aikštę, ar likti čia, nes kiekvienoje iš galimybių galėjo slypėti bėda. Bundza nenorėjo prisišaukti nė vienos iš jų, tačiau reikėjo rinktis, reikėjo ryžtis, ir jis išniro iš savojo sustingimo, kaip išnyra sraigė iš kiaukuto, atitrūko nuo apibrozdinto medžio kamieno ir žengė į važiujamąją dalį.

Jis laukė ko nors netikėto, laukė smūgio į šoną, dairėsi atlekiančios mašinos, kuri galėjo jį parblokti, bet ne, viskas ramu. Raumenys kiek atsipalaidavo, ir jis pajuto, kad gali kvėpuoti, staiga radosi oro daugiau, nei tikėjosi, kad galėtų būti šiame įkaitusiame stoties aikštės katile. Jis pats ėmė stebėtis, iš kur tokia baimė, kodėl jis neprisiverčia vykdyti sprendimų, kuriuos jau apsvarstė ir su kuriais susitaikė mintyse. To jis čia ir atvyko.

Mamertas Bundza palaukė, kol prašliaužė pro šalį troleibusas, pralėkė mėlyna „Volga“, ir nužingsniavo kartu su srautu keleivių, linkčiodamas galva į taktą sulig

kiekvieną žingsniu, mąstydamas apie tai, ką dar sugebėjo prisiminti. Sabinos žodžiai, pasakyti paskubomis, jam kalbant telefonu, aikštės užesy, ir tegalėjo jam dabar padėti. Tik tuos žodžius prisiminęs, jis galėtų bandyti ieškoti sprendimo, išeities iš kvailiausios situacijos, kurioje atsidūrė. Tik išsiaiškinęs, ko ji norėjo iš jo, visiškai nepažįstamo žmogaus, jis galėtų nusikratyti pinklių, kurios trukdo jam grįžti į normalų, įprastinį gyvenimą.

Bet ką gi sakė Sabina? Kuri iš jos frazių dabar yra svarbiausia? Nuo to juk priklauso visa kita, visi jo veiksmai, jo pasirinkimas, kaip elgtis toliau, kaip grįžti į gyvenimą — normalų, be šūvių, be persekiojimų ir slapstymosi, be baimės, Kiekviena Sabinos ištarta frazė kaip įkaitinta geležimi liko įrėžta jo atmintyje, tačiau tos frazės nesudarė visumos, tad buvo neįmanoma suvokti jų prasmės. Kas tas Strazdas, Brunas, ar jau laikas skambinti Sabinos nurodytu telefonu? Mamertas nedrįso, dar per anksti. Atmintyje liko ir skaičiai, susiję su geležinkelio stotimi. Tačiau ką gali slėpti paskutiniai Sabinos žodžiai?

Taip, tai jie, tie skaitmenys, atvedė Mamertą į geležinkelio stotį, ir dabar jis stovi priešais rūmus, užvertęs galvą žiūri į laikrodį virš fasado. Vidurdienis, pats karštymetis, kas tik gyvas slepiasi ar bent mėgina pasislėpti pavėsyje, sulėtėję pardavėjų judesiai, kurie ir šiaip neskubrūs, nekruta joks sergančių medžių lapas, vien žvirbliai šokinėja nuo šakelės ant šakelės, purpteli visu būriu iš krūmo ant šaligatvio, kad tik nepražiopsotų numestos duonos žiauberės.

Mamertas stabtelėjo prie įėjimo į geležinkelio stoties požemius. Pro durų gerklę iš prietemos į lauką nenutrūkstamu srautu plūdo atvykusių traukinių keleiviai. Mamertas įkvėpė oro ir žengė jiems priešais, prasispraudė pro duris ir numindžiotais, nudilusiais laiptais ėmė leistis žemyn.

Aleksas Dranginis pamatė žmogų, kurio jis ieškojo, kurį matė videojuostoje pas Strazdą. Neryškių veido bruožų, kiek aptukęs, ties keliais išdubusiomis kelnėmis, tas žmogus stovėjo po apskurusiu medžiu, kažką giliai mąstė,

čia pat mostelėdavo ranka, lyg su kuo nors ginčytusi, ir vėl nuleisdavo ją. Jo pečius gaubė sportiško kirpimo švar- kas — po tokiais švarkais dažnai glūdi neįsivaizduojami raumenų kalnai, gerai ištreniruotas kūnas, pasiruošęs vi- sokiems netikėtumams. O svarbiausia — po tokiu švarku gali slypėti ginklas — pistoletas po pažastim, už diržo, net švarko kišenėje, gal peilis, o gal ir automatas trum- pu vamzdžiu. Dranginis šitai puikiai žinojo, tad neskubėjo su išvadomis. Apgaulinga išvaizda — atvėpusi apatinė lūpa, klaidžiojantis žvilgsnis — gali būti tik puiki mas- kuotė, šituo jis ne kartą yra įsitikinęs. Viską lemia toli gražu ne išvaizda, nors ji ir yra pirmasis raktas į žmogų.

Staiga vyriškis, stovėjęs po apdulkėjusia liepa, pakru- tėjo. Jis perėjo stoties aikštę ir atsidūrė prie įėjimo į po- žemius. Aleksas neskubėdamas sekė įkandin. Jis palūkė- jo, kol sekamasis pasuks į tunelį, — ar kas jo nepasi- tiks? — bet kaip tik plūstelėjo keleiviai iš traukinių. Si- tuacija tapo sudėtinga, nes kiekvienas iš priešais einan- čių galėjo būti to vyriškio lauktas žmogus, kaipgi kitaip paaiškinti keistą jo elgesį, tą ilgą stoviniavimą po me- džiu, lūkuriavimą apsietant niekur neskubančiu. O gal jis turi kitą tikslą — įsimaišyti minioje, suklaidinti per- sekiotoją, dingti jam iš akių? Tačiau iš kur jis galėtų žinoti esąs persekiojamas? Ne, tai neįmanoma. Lieka vie- nintelis paaiškinimas: jis turi kokį nors konkretų tikslą.

Aleksui Dranginiui nebuvo kada samprotauti ir spė- lioti, jis skubėjo paskui žmogų, kurį pažinojo tik iš vaiz- dajuostės. Ir lipant laiptais žemyn, stumdantis keleivių sraute, jam toptelėjo mintis, kad galbūt tas žmogus visai nesistengia nuo nieko pasprukti ar su kuo nors susitikti, o nori išsiaiškinti, ar kas nors jo neseka, — tada jo pa- sirinktoji taktika pasiteisina.

Sekamasis pasuko į požeminį koridorių, kuriame žmo- nių pastebimai sumažėjo, ir Aleksas Dranginis pasilenkęs pradėjo rišti batraištį. Tai, žinoma, primityvu, tačiau kitos išeities nebuvo, jam reikėjo laimėti nors truputėlį laiko. Jis stebėjo tą žmogų, sekė jo klaidžiojantį žvilgsnį, verti- nantį praeinančiuosius. Vyriškis pasuko į bagažo kamba- rius. Taip ir yra: jis nelaukia pasimatymo ir neketina dingti minioje — jis paprasčiausiai nori pasiimti бага-

žą ir išvažiuoti. Šito negalima leisti, nes kas gi tada sužinos tiesą apie Sabinos dingimą, kas galės paaiškinti, iš kur tos kraujo dėmės telefono būdelėje. Dranginis pasuko jam įkandin.

Pravėręs duris, Mamertas Bundza atsidūrė багаžo saugojimo patalpoje. Tai buvo ilgas kambarys, kuriame trimis eilėmis stovėjo metalinės saugojimo kameros, užrakinamos spynomis su automatinio kodu. Kambarį apšvietė trys eilės dienos šviesos lempų, nes patalpa buvo be langų. Grindys buvo apspjaudytos, priskretusios purvo, o ant tų nešvarių grindų sėdėjo net du elgetos. Vienas buvo įsitaisęs prie durų ir, atkišęs žaizdotą ranką, linkčiojo galva. Kepurė prie jo kojų jau buvo priberta variokų. Kitas ištisęs kojas sėdėjo atverstomis pėdomis, ir greta gulintys ramentai liudijo, kad jam sunku vaikščioti. Matyt, žaizdotasis darė praeiviams didesnę įspūdį, nes sunkiai vaikščiojančiojo kepurė buvo gerokai tuštesnė, bet jis dėl to labai nesikrimto, o kad būtų linksmiau, pūtė lūpinę armonikėlę, išgaudamas garsus, kuriems toli gražu iki muzikinių, — matyt, su klausu jam buvo ne ką geriau nei su kojomis. Praėjime tarp stelažų trejetas vyrų, pasistatę kopėčias, keitė lempas ar kažką remontavo, nes prie kojų voliojosi laidai ir pailgos kartoninės dėžės. Buvo čia ir vienas kitas keleivis, besidairantis, kur priglaudus savo bagažą.

Mamertas žvelgė į kamerų salę nuo slenksčio ir nesi ryžo žengti pirmyn. Jis atidžiai tyrinėjo žmones salėje ir negalėjo suprasti, kodėl jo taip netraukia vidun. Niekas juk nekėlė įtarimo, visi žmonės atrodė niekuo dėti, neturį jokių kėslų jo atžvilgiu, ir vis dėlto keistas nerimas jam trukdė, kirbino sąmonę, neleido daryti to, ką buvo numatęs dar stoties aikštėje, stovėdamas po nuskurusia liepa. Mintyse kartojo Sabinos žodžius: „...antroje eilėje, ketvirta iš krašto, kartoju, vienas du keturi aštuoni, kartoju, vienas du keturi aštuoni...“ Mamertas Bundza dabar keikė savo gerą atmintį, kuria didžiavosi dar mokykloje, tačiau kaip būtų paprasta, jeigu jis nieko dabar neprisimintų, nieko nežinotų — gal jau būtų pasibaigęs visas tas

košmaras, netikrumas ir baimė. Ne, reikia išsipainioti iš šitų pinklių, ir Mamertas Bundza žengė į priekį.

Jis nematė, kaip Aleksas Dranginis, ėjęs jam iš paskos, stabtelėjo, lygiai kaip ir Mamertas, prie durų, apžvelgė bagažo kamerų salę ir nejučia aiktelėjo pats sau: taip, kaip tik čia ir turėjo ateiti žmogus, ant kurio rankų galbūt mirė Sabina. Kaip jam, Aleksui, nešovė į galvą, būtų kitaip elgęsis, būtų kaip tik čia ir laukęs, o ne sėkęs iš paskos. Dabar jis pametė iš akių sekamąjį, kuris pradingo tarp metalinių stelažų su automatinėmis saugojimo kameromis. Aleksas Dranginis pasuko ne į tą praejimą, kuriuo nuėjo jo sekamas vyriškis, o į gretimą, ir slinko neskubėdamas, žvilgčiodamas į kamerų dureles, stengdamasis atrodyti esąs keleivis, ieškantis kameros bagažui pasidėti ar jį pasiimti. Jis elgėsi kaip ir jo sekamasis — pats tai suprato ir nusišypsojo.

Mamertas Bundza ėjo antrąja eile, skaičiuodamas kameras, kurios buvo perskirtos tarpais, ir sustojo prie ketvirtosios iš krašto, ji kaip tik buvo vidurinė. Bundza atsistojo priešais kamerą ir pradėjo atidžiai skaityti instrukciją, kaip ja naudotis. Jis niekada gyvenime nebuvo laikęs bagažo tokiose kamerose. Mamertas žiūrėjo į skaitmeninį kodą ir kartojo mintyse Sabinos pasakytus skaičius, paskui ėmė rinkti vieną numerį po kito. Užraktas tyliai trakstelėjo, ir Mamertas Bundza patraukė rankeną į save. Durelės lėtai atsivėrė.

Aleksas Dranginis pro tarpą stebėjo žmogaus, stovinčio prie saugojimo kameros, judesius ir drauge tyrinėjo savosios kameros užraktą. Jis matė, kaip sekamas vyriškis surinko numerį ir atidarė dureles. Po to jam regėjimo lauką užstojo nežinia iš kur išdygusi plati nugara, aptempta dryžuotais marškinėliais.

Ant laiptelių pasilypėjęs elektrikas staiga paleido iš rankų gyvsidabrio lempą ir toji, krisdama ant cementinių grindų, pokštelėjo nelyginant šūvis. Aplink kopėčias stovėję darbininkai pakėlė galvas, o elektrikas žiūrėjo įsmėgęs akis į praviras saugojimo kameros dureles.

Elgeta prie durų, stebėtinau mikliai nusivalęs žaizdotąją ranką, įsikišo kepurę su pinigais užantin.

Silpnakojis atstūmė ramentus į šoną ir pakilo, iš po sku-

duro išsitraukdamas automata juodinto plieno vamzdžiu.

Mamertas Bundza žiūrėjo į atvirą tamsią nišą. Jis abejojo, ar tą kamerą pasirinkęs, betgi užraktas pakluso šifru. Tačiau kodėl ji tuščia, ne jau Sabina jam paminėjo pirmus į galvą šovusius skaičius? Ir tada Mamertas Bundza pastebėjo kūpsant kamputyje tamsų daiktą. Ištiesė į jį ranką. Tai buvo nedidukė užrašų knygutė rudu viršeliu. Mamertas užtrenkė dureles, įsikišęs knygutę į kelnų kišenę. Apžiūrės dienos šviesoje kur nors skvere ant suolo.

Geriausiai visą šią sceną įsidėmėjo elektrikas. Iš viršaus jis matė kiekvieną Mamerto Bundzos žingsnį, kiekvieną žmogų, pasirodantį ar išnykstantį iš bagažo saugojimo patalpos.

Išgirdęs sprogusios lempos pokštelėjimą ir vis dar negalėdamas nieko įžvelgti pro dryžuotą nugarą, Aleksas Dranginis apibėgo stelažus ir išlindo iš už kampo, o Mamertas Bundza tuo metu krito ant grindų.

Storulis dryžuotais marškiniais stumtelėjo Mamertą, ir šis išsitiesė, nė nepastebėjęs pakištos kojos. Dryžuotmarškinis, vaizdavęs pasiklydusį keleivį, vikriai ištraukė koją, užgulė Mamertą ir ėmė kišti ranką į jo kišenę, kur šis laikė suspaudęs rudąją užrašų knygutę.

— Stok! Visiems nejudėt! — sukomandavo silpnakojis su automatu, nukreiptu į vidurį salės. Jis kontroliavo vieną pusę salės, o kitą pusę — antrasis elgeta su stambaus kalibro pistoletu.

— Ant grindų! — sušuko storasis dryžuotmarškinis, užgulęs Mamertą.

Aleksas Dranginis, bėgdamas iš už kamerų, pastūmė kopėčias, ir elektrikas nubrazdėjo žemėn, tik pažiūro lempų stiklai. Šukės nemaloniai traškėjo Dranginiui po kojomis, kai jis bėgo cementinėmis grindimis.

— Stok! — pakilęs storulis išskėtė rankas, bet Dranginis trenkėsi į jį visu svoriu, ir tas vėl parvirto ant žemės.

Niekuo dėti keleiviai glaudėsi prie sienų, kiti pakriko į šalis. Pasigirdo šūviai — šaudė iš pistoleto buvęs žaizdotasis elgeta, o antrasis, silpnakojis, mosuodamas automatu varė žioplus ir atsitiktinius praeivius į tunelį.

Mamertas Bundza gulėdamas ant grindų juto vienas po kito ant jo krentančius žmones, juto rankas, lendančias jam į kišenes, kojas, spardančias jam visus šonus. Jį suėmė įsiūtis, nenumaldomas noras ištrūkti, ir jis pradėjo riedėti grindimis, atsirėmė nugara į saugojimo kamerų stovus ir atsispyręs bandė atsistoti. Jis spaudė rankoje užrašų knygutę, kurios nepaleido net per didžiausią sumaištį. Jam ant sprando sėdintis vaikinys staiga susileido, ir Mamertas pajuto šlampant savo kaklą — tekėjo svetimas šiltas kraujas. Šūviai nutilo.

Aleksas nusviedė į šoną dryžuotmarškinį ir apsisuko dairdamasis, kur dingo jo sekamas žmogus. Pamatė jį kylant nuo grindų. Iš už nuvirtusių kopėtėlių iššoko silpnakojis elgeta, pasuko automata, ir iš vamzdžio pliūptelėjo ugnis. Aleksas skubiai išsitraukė pistoletą ir nesi- taikydamas šovė. Automatas išslydo elgetai iš rankų, ir tas nugriuvo uždengdamas ginklą kūnu.

— Greičiau! Bėgam iš čia! — šūktelėjo Aleksas dairdamasis į šalis.

Dryžuotmarškinis kėlėsi nuo grindų ir šniokštė putodamas krauju. Čia pat vienas iš darbininkų, kurie sukinėjosi aplink elektriką, išsitraukė iš kišenės peilį ir šoko ant Alekso. Mamertas Bundza automatiškai pakišo jam koją, ir tas su peiliu išsitiesė ant grindų.

— Ačiū, — linktelėjo Mamertui Aleksas, o tuo momentu kyštelėjo iš už kamerų antrasis elgeta su pistoletu — dvi kulkos prazvimbė jiems virš galvų. Dabar jau Mamertas su Aleksu nejučia stojo greta vienas kito, netoliese kėlėsi nuo grindų peilininkas ir dryžuoti marškiniai.

Elgeta iššovė, ir kulka sulindo dryžuotmarškiniui ten, kur marškiniai sukišti po diržu, — žmogus susirietė į riestainį.

Aleksas nelaukė, kol kita kulka nuskins jį patį ar Mamertą. Jis kyštelėjo pistoleto vamzdį tiesiai į panosę elgetai, šio galva šoktelėjo aukštin, akys išvirto su kraujo purslais iš orbitų, o pistoletas iš jo rankų dunkstelėjo ant grindų.

Aleksas pasilenkė, stvėrė besiraitantį dryžuotmarškinį, pakėlė jo galvą taip, kad jis nesidaužytų veidu į cementą.

— Kas tave čia atsiuntė? — šnopusdamas paklausė Aleksas.

— Brunas, — su kraujo putom išstenėjo sužeistasis.

— Bėgam! — suriko Mamertas. Jis tik dabar ištraukė iš kišenės ranką ir pajuto, kad joje spaudžia pistoleto rankeną. Atrodė, ginklas pats susirado jo saują, įsispraudė jon, ir pirštai ėmė grabaliotis apie gaiduką.

Peilininkas šliaužė pasieniu ir nutaikęs momentą šoko Aleksui ant nugaros. Tuo metu pranyko šviesa, salė paskendo niūrioje tamsoje, šviesos ruoželis skverbėsi tik pro durų apačią iš koridoriaus. Aleksas ne pamatė, bet pajuto šokantį ant jo vyrą, pasilenkė ir permetė jį per petį, tas žnegtelėjo į cementines grindis, o peilis barkštelėjo greta. Aleksas stvėrė Mamertą už rankos ir nutempė jį atokiau, prie sienos.

— Nešaudykit, — sušnibždėjo Mamertui tiesiai į ausį, — nes šūviai išduos, kur jūs. Jei norite likti gyvas, bėgam.

Mamertui svarstyti nebuvo kada. Jis negalėjo žinoti, kas tasai per tipas, bet mintis, kad reikia bėgti, jam patiko, ir jis pasileido sykiu su Aleksu.

Aleksas bėgdamas atsigrėžė. Sunku buvo ką nors įžiūrėti, sužeistieji raitėsi ant grindų, girdėjosi aimanos ir keiksmų, vėl pasigirdo šūviai, neaišku buvo, kas šaudo, kulkos atsimušinėjo į sienas, grindis, zvimbė pro ausis. Pamėkliškoje prieblandoje visa salė atrodė kaip lavoninė su atgijusiais lavonais, o jos galuose, apšviestuose koridoriuose, spietėsi išsigandę keleiviai, netyčia tapę žiūrovais, besispraudžiantys į salę ir vėl atšokantys.

Aleksas su Mamertu įsimaišė į minią ir pasileido tuneliu į peroną.

11.

Neris buvo gerokai nusekusi, vasaros karščiai ir šiaip nedidelę srovę visai susilpnino, žolė žėlė jau prie pat betoninių krantinės parapetų, iš vandens kyšojo sekulumos, susidariusios Vilniai atplukdžius smėlį, ir tose sekulumose vanduo atrodė tamsesnis, veik juodas.

Kaip tik ten, to juodo nešvaraus vandens ir pagrindinės srovės sandūroje, ir buvo įsmeigtas žvejo žvilgsnis. Jis sėdėjo ant kranto ir stebėjo giją, jungiančią meškerę su masalu upės dugne. Žvejys buvo užsidėjęs šiaudinę skrybėlę ir tamsius akinius, ir tai nieko negalėjo stebinti, nes saulė skaudžiai žilpino akis. Stebino kita: kad žvejys apskritai čia sėdi, nes kas gi gali tikėtis laimikio per patį karštymetį, o tuo labiau vidury miesto, kur ir žūklė uždrausta. Kitas dalykas, kad maža kas tų draudimų paisė. Maža kas galėjo jam sutrukdyti, nes visi padorūs meškeriotojai seniai jau mirko užmiesčio vandenyse, o čia, žemiau Vilnios ir Neries santakos, galėjo likti tik tie, kuriems nebjauru mirkyti slieką prie kanalizacijos vamzdžio, plukdančio nešvarumus, o jais ir mito dvokiančios, bet vis vien sidabru blizgančios miesto žuvys.

— Ar kimba? — paklausė stovintis ant aukštesnio kranto stebėtojas.

Žvejys neatsakė.

— Kuo gaudote? — vėl kalbino tas.

Meškeriotojas tylėjo.

— Nepagausit, čia niekas nėra pagavęs,— metė atsakymo nesulaukęs žiūrovas.

Tik tada meškeriotojas pakėlė galvą ir atsisuko į smalsuolį:

— Prieikite arčiau, matote, kad nieko nėra, galit kalbėti apie reikalą.

Žvejys pakėlė skrybėlę, nusišluostė išprakaitavusią plikut plikutėlę galvą nosine ir sulankstęs vėl įsikišo ją į išsipūtusią kišenę.

Smalsuolis, pusamžis vyriškis išsipešusiais marškiniais, padėvėtomis šviesiomis kelnėmis, neskubėdamas priėjo, atsiraitojęs kišką pasikasė plaukuotą blauzdą, pastovėjo sustingęs ir pritūpė greta.

— Jokių žinių, visiškai nieko, pradingo kaip į vandenį.

— Ką pranešime Brunui?

— Tiesą, tik tiesą.

— Jis nepaglostys.

— O ką daugiau galime daryti?

Krantine vaikščiojo moterys su vaikais, kai kurios su vežimėliais buvo prisigavusios iki pat vandens ir ėjo ap-
lenkdamos meškerioją, besišnekučiuojantį su bičiuliu.
Įbedę į vandenį žvilgsnius, rodė, jie nieko nemato, tik
ploną giją, dingstančią vandenyje.

— Nusivariau nuo kojų, mėšlungis traukia,— išsipe-
šiojęs vyras vėl pasiraitė kelnių kišką, paglostė plaukuotą
koją ir užsirūkė. Jis nupurtė pelenus ant tako, palaukė,
kol praėjo pro šalį vaikiškių pulkelis, ir ištiesė kojas, at-
siremdamas ranka į akmenį.

— Velniava,— žvejys susikaupęs kažką mąstė, nega-
lėdamas apsispręsti.

— Reikia pranešti Brunui,— ištare priėjusysis.

— Pats nueisi? — paklausė žvejys.

— Tu juk vyresnis.

Žvejys neatsakė. Jis atrėmė meškerę į šakutę ir pasi-
lenkęs pradėjo raustis kuprinėje. Nusiėmė skrybėlę, vėl
nusišluostė viršugalvį, šį kartą plika ranka, ir pridengė
skrybėlę nedidelį aparatėlį, kurį išsitraukė iš kuprinės.
Plikis ėmė kalbėti į mikrofoną, žiūrėdamas pro tamsius
akinius į upę, neįmatydamas nieko kito, tik saulės atspin-
džius vandenyje.

— Čia Balys. Pas mane prisistatė Žilvinas; jis prane-
šė, kad veiksmas nukrypo nuo scenarijaus. Mamertas Bun-
dza pradingo, negalime jo surasti. Prašome naujų inst-
rukcijų.

Žilvinas dar patogiau ištiesė kojas, atrodė visiškai ne-
suinteresuotas tuo, kas kalbama. Jis įdėmiai stebėjo žmo-
nes kitame upės krante, dairėsi į pravažiuojančias maši-
nas, į baltą garlaivį, išlindusį iš už upės posūkio.

Balys laikė prie ausies priglaudęs lankelį su ausinė-
mis. Iš tolo, o ir iš arčiau, atrodė, kad jis įdėmiai klausosi
radijo tranzistorinio imtuvo.

— Klausau, tuojau pat atvykstame.— Balys nusiėmė,
supakavo ausines ir aparatą į juodą dėžutę, įsimetė ją į
kuprinę.

— Šefas kviečia? — pasiteiravo tingusis Žilvinas. Jam
taip nesinorėjo judėti, taip malonu buvo sėdėti šešėlyje,
kurį metė ant šlaito auganti persenusi, sulaukėjusi obelis.

— Ne tas žodis. Riaumoja!

Zilvinas nieko neatsakė, tik vėl pasiraitojo kelnų kišką ir pažvelgė į raudoną dėmę, kuri plito nesulaikomai.

— Įkando kas nors, ar ką? — suabejojo balsu.

— Dar ne taip įkąs,— atkirto Balys. Jis išsitraukė iš kuprinės lenktinį peiliuką, atlenkė geležtę ir šniukštelėjo įtemptą valą. Valas suzvimbė, susiraitęs nulėkė upėn ir nuplaukė pasroviui.

— Negaila?

— Valdiškas.

Vyrai pakilo. Balys ėjo pirmas. Gunktelėjęs, su šiaudine skrybėle ir tamsiais akiniais, jis panėšėjo į pensininką, išėjusį meškerioti, palikusį anūkus, namus ir šunis, besimėgaujantį savąja ramybe. Bet po šiaudine skrybėle slypinčioje gėlvoje sukiojosi ratukai, kurių galėtų pavydėti ne vienas profesorius, o gunktelėjusi figūra turėjo tiek jėgos, kad užtektų ne vienam pretendentui į sporto profesionalus.

Zilvinas šlubčiojo įkandin, jam vis labiau skaudėjo koją, ir negera nuojauta neleido susikaupti. Jis pirmą kartą neįvykdė užduoties ir žinojo, kad tai geruoju nesibaigs, bet ir nebuvo tikras, kaip pasibaigs pokalbis su šefu — iš jo visada galima laukti netikėtų sprendimų.

Jie nusileido žemais laipteliais, pasilenkdami, kad galva neatsitrenktų į lubas, pusrūsį ir paspaudė skambutį. Įėjimas buvo iš gatvės, čia pat, krantinėje. Durys atsidarė, vyrai peržengė slenkstį ir atsidūrė patalpoje be langų, pusrūsyje žemomis skliautuotomis lubomis.

Salė daugiau priminė laboratoriją, pripainiotą laidų, apstatytą aparatūra. Žaliai švietė oscilografų ekranai, personalinių kompiuterių tablo, ryškiai spindėjo lempos, apšviečiančios stalą, prie kurio sėdėjo neūžauga didelė galva, glotniai sušukuotais plaukais. Tai buvo Brunas, jų šefas, kurio jie prisibijojo, vengė susipykti, nors pažinojo jį ne taip seniai. Brunas laikė juos suėmęs į nagą, mokėjo jiems gerus pinigus ir reikalavo paklusniai ir besąlygiškai vykdyti nurodymus.

— Jūs apvylėte mane.— Brunas kalbėjo ramiai, bet jo ramumas buvo apsimestinis, ne be reikalo Balys sakė, kad jis girdys Bruno riaumojimą.

— Aš niekuo dėtas,— atsiliepė Balys. Jis iš tikro nieko negalėjo padaryti, kad Mamertas Bundza taip ir nepasirodė krantinėje.

— Mes nieko negalėjome padaryti,— antrino jam Žilvinas. Jis skubėjo pasiteisinti, kol niekas jo nepaklausė.

— Kaip galėjo atsitikti, kaip pametėte pėdsakus? Žilvinai, jūs dalyvavote stoties įvykiuose, papasakokite, kaip ten buvo.

Brunas pakilo nuo kėdės ir pradėjo vaikščioti po kambarį. Tik kai atsistojo, galima buvo įvertinti jo ūgį. Tai iš tikro buvo neūžauga, ir vaikščiojo jis keistai dėlįodamas kojas, didžiuliais žingsniais, tarsi tuo norėdamas prilygti aukštesnio ūgio žmonėms. Tačiau ši žingsniuojanti karikatūra toli gražu nekėlė juoko, greičiau priešingai. Žilvinas stovėjo prie sienos ir trynė rankas. Jam be galo knietėjo pasikasyti koją, bet nedrįso ir mėgino numaldyti tai rankų trynimu.

— Kaip ir buvo numatyta, stovėjau po kopėčiomis, laikiau dienos šviesos lempas, kurias keitė mūsų elektrikas. Mamertas veikė, kaip ir tikėjomės, nereikėjo jokios intervencijos. Staiga pasigirdo šūviai, bet tai atitiko scenarijų, todėl nekreipiau dėmesio ir dirbau savo darbą, kol pradėjo dėtis kiti dalykai, nenumatyti. Iš už kampo iššoko nepažįstamas žmogus, maniau, kad tai atsitiktinis praeivis, nuvertė kopėčias, ant kurių stovėjęs elektrikas nudribo man ant galvos, taigi atsідūriau žmonių krūvoje. Pasipylė šūviai, kažkas keikėsi, raičiojosi greta ant grindų, pajutau smūgį,— koja iki šiol paraudusi, gerokai sutrenkė ar įdūrė — užgeso šviesa, nežinia, gal kas išjungė elektrą, o kai atsipeikėjau ir išsiropščiau iš po suvirtusių žmonių, Mamerto ten jau nebuvo. Skubiai išlėkiau į koridorių, tačiau jo ir pėdsakai jau buvo ataušę. Grįžau į krantinę, kaip buvome sutarę, ir Balys patvirtino, kad nieko daugiau neįvyko. Atsiprašau, labai jau niežti, pasikąsysiu.— Žilvinas atsiraitė kišką ir pasikasė koją, kuri jau buvo išraudusi iki kelio — panašu į užkrėtimą.

— Tai dar ne pasiteisinimas. Be tavęs, juk ir kiti ten buvo, kaip galėjote paleisti iš akių! — pyko Brunas.

— Taigi kad kiti...— numykė Žilvinas.

— O pats? Ar galvoji, į ką tai gali išvirsti, kuo gali baigtis?

— Todėl ir skubu pranešti.

— Manau, kažkas įsipainiojo į mūsų darbą, trukdo vykdyti, kas numatyta,— įsiterpė Balys.

— Blogam šokėjui!...— sumurmėjo Brunas. Jis žiūrėjo į Žilviną bloga lemiančiu žvilgsniu.

Balys įsitempė, pakrutėjo ir vėl nurimo. Brunas pasisuko į jį.

— Baly, norėjai ką nors sakyti?

— Nieko.

— Manai, kas nors gali mums trukdyti?

— Nežinau, šefe.

Brunas paraudo, jo veidas atrodė kaip pripūstas balionas, tuoj sprogsiantis. Jis priėjo prie kėdės ir įsitaisė ant jos kraštelio. Nervingai timpčiodamas marškinių apykaklę, paspaudė ant stalo stovinčio aparato mygtuką. Atsivėrė durys dešinėje ir jose pasirodė Henrikas.

— Klausau, šefe?

— Atnešk paskutinę juostą.

Henrikas išėjo, o Žilvinas staiga pablyško ir pamažu ėmė smukti ant grindų. Balys prišokęs bandė jį sulaukyti, bet kūnas buvo sunkus, tad atsargiai paguldė jį ant grindų. Brunas susidomėjęs stebėjo viską nuo kėdės aukštumų.

— Kas jam?

— Vis koją kasėsi,— atsiliepė Balys. Jis atraitojo klešnę ir parodė ištinusią raudonai melsvą blauzdą.— Nebe gyvas,— pasilenkęs prie Žilvino ištare Balys. Žilvinas iš tiesų nebealsavo, o jo akys stulpu žvelgė į lubas.

— Klasikinis dūris į koją per muštynes. KGB stilius. Jei pamenate, Londone rašytojas Markovas buvo nužudytas skėčio dūriu į koją. Suprantama, skėčio galiukas buvo aštrus ir užnuodytas.

Įlėjęs Henrikas apžiūrėjo koją, palingavo galvą.

— Dar vienas nuostolis,— atsiduso Brunas.

— Toks jau mūsų darbas,— ištare Balys.

— Visa laimė, kad esame apdrausti, antraip subankrutuotume.— Brunas sėdėjo nejudėdamas.

Balys su Henriku susižvalgė, bet nieko nesakė — laukė šefo sprendimo.

— Išneškite,— nurodė Brunas, ir vyrai, paėmę už pažastų ir kojų, išnešė Žilviną pro šonines duris.

Brunas paėmė Henriko atneštą kasetę ir įstatė ją į videoplejerį. Netrukus ekranas nušvito, ir jame pasirodė Mamerto Bundzos figūra. Jis stovėjo tunelyje, prie įėjimo į automatinių kamerų salę. Kažko dairėsi, neramiai tryptčiojo vietoje. Pagaliau ryžosi. Scena vystėsi tokia seka, kokios ir buvo laukiama, tačiau lemiamu momentu, kai iš už kampo pasirodė nepažįstama figūra ir nuvertė kopėčias su elektriку, Brunas sustabdė juostą. Jis įdėmiai stebėjo nepažįstamą žmogų ekrane, grąžino juostą, vėl pasuko į priekį, sekė kiekvieną Alekso Dranginio judesį, atidžiai įsižiūrėdamas į veido bruožus.

— Tai profesionalas,— pasakė Brunas įėjusiam į kambarį Henriku.

— Panašu,— atsiliepė šis.

— Mes žinome visus Strazdo žmones. Čia naujas jo darbuotojas.

— Jeigu tai jo žmogus.

— O kieno gi kito?

— Jis pasirodė tik po to, kai pas Strazdą atsidūrė pirmoji mūsų kasetė. Mes norėjome nukreipti jo dėmesį, įtikinti, jog Sabina yra mūsų žmogus, kad jis paliktų ją ramybėje. Strazdui šito turėjo pakakti, jis neturi teisės kištis į mūsų reikalus.

Brunas vis dar stebėjo Alekso Dranginio veidą, tarsi stengdamasis įsiminti jį visiems laikams.

— Jis galėjo mūsų pranešimo nesuprasti. Juk nesame tikri, kad Sabina dirbo vien mums,— tarė Henrikas.

— Taip manai? — Brunas atsisuko į savo draugą, jo veide atsispindėjo abejonė.

— Mes pasitikime savo žmonėmis, tačiau niekada negali už juos garantuoti, o Sabina kaip tik nėra tas atvejis, kai gali galvą guldyti,— dėstė Henrikas.

— Aš ja taip pasitikėjau.— Bruną akivaizdžiai apstulbino Henriko žodžiai.

— Ši mintis man kilo po to, kai susidūrėme su Kunigu. Jis akiai vykdė Strazdo užduotis, ir mes nežinome, kokios jos yra, nežinome jo tikslų.

— Mažiausiai mes žinome, ką pasakė Sabina, kiek ji įsivėlusi į Strazdo reikalus. Bet tai neturi trukdyti mums dirbti savo darbą, dideli pinigai investuoti, negalime paleisti vėjais.

Brunas pagaliau atsitraukė nuo ekrano, atsilošė kėdėje ir susimąstęs pradėjo barbenti pieštuko galu į savo atsikišusius dantis. Henrikas stebėjo jį susirūpinęs.

— Gerai, Henrikai. Mūsų juosta paveikė Strazdą, bet ne taip, kaip tikėjomės. Dabar svarbiausia nepaleisti Mamerto Bundzos. Strazdo imsime irgi, ir šitai bus tavo pagrindinis užsiėmimas.

12.

Aleksas Dranginis ėjo pirmas, ir Mamertas Bundza vos spėjo paskui. Jis risnojo įkandin ir stebėjosi, kodėl eina paskui žmogų, kurį mato pirmą kartą, bet nė vieną akimirką, sukančią požeminio tunelio koridoriais, jam nekilo mintis pasilikti už kampo ir pasprukti nuo to žmogaus.

Pagaliau jie išlipo laiptais į platformą. Aleksas Dranginis atsisuko į sekantį jam įkandin Mamertą.

— Dabar, kai jau ištrūkom iš tų spąstų, vertėtų susipažinti. Leiskite prisistatyti, Aleksas Dranginis.

Jis atkišo platų delną, ir Mamertui neliko nieko kito, kaip pačiam paduoti ranką:

— Mamertas Bundza.

Jis pajuto stiprų spūstelėjimą, tačiau Aleksas toli gražu nesistengė rodyti jėgos — spūstelėjimas buvo stiprus, bet delikatus.

— Eikime iš lėto, dabar skubėti nėra ko. Dar daugiau — skubėdami išsiduosime persekiotojams, o kad tokių yra, neabejoju.

— Kas tai per žmonės? Aš visiškai sutrikęs, — prisipažino Mamertas. Jiedu ėjo peronu, kuriame stoviniavo keleiviai, laukiantys traukinio, virš galvų skraidė papurę balandžiai, vėjas nešiojo popiergalius, trenkė angliarūgšte.

— Šitai ir aš pats norėčiau išsiaiškinti. Tarp mūsų kalbant, kaip tik toks yra mano darbas,— atsakė Aleksas Dranginis. Jis žinojo, jog nusižengia visoms instrukcijoms ir darbo taisyklėms, tačiau Mamerto išvaizda buvo tokia apgailėtina, kad jis nerado reikalo meluoti, slėptis po kuria nors savo kauke.

— Negali būti,— Mamerto balsas skambėjo kaip nukriausto vaiko, ieškančio užuojautos ir paguodos.

— Kokio velnio jūs įsivėlėte į šią istoriją? — Aleksas žengė per pusę žingsnio priekyje, ir jiedu artėjo prie perono pabaigos. Žmonių buvo vis rečiau, ir jie puikiai galėjo matyti, ar kas neseka iš paskos.

— Aš niekur nesivėliau, viskas vyksta be mano valios,— visiškai nuoširdžiai prisipažino Mamertas.

Jie priėjo perono galą, ir Aleksas apsidairė. Buvo visiškai ramu ir nepanašu, kad netoliese ką tik buvo šaudoma, grūmojama mirtimi. Žmonės tingiai sukiojosi po peroną, žvilgčiojo į lėtai pravažiuojančius vagonus.

— Norite pasakyti, kad saugojimo kamerų salėje atsidūrėte atsitiktinai, iš bagažinės paėmėte tai, kas ten buvo padėta, tarp kitko, ne jūsų paties, taip pat atsitiktinai? — Dranginio balse jautėsi ironija, ir jo klausimas daugiau panėšėjo į tvirtinimą.

— O tai jau buvo ankstesniųjų įvykių padarinys.— Mamertas pasuko galvą ir apžvelgė peroną. Nieko įtartino nepastebėjęs, nusišėpė, ar bent manė taip padaręs, savo susirūpinimą ir nepasitikėjimą.

Jie pasiekė laiptus ir užlipo ant viaduko. Per geležinkelio bėgius šešeto metrų aukštyje permestas tiltelis jungė abu stoties kraštus, juoėjo žmonės iš vieno miesto rajono į kitą, atskirtą geležinkelio stoties bėgių voratinklio, manevruojančių ir pravažiuojančių šilumvežių.

Ir tada jiedu išgirdo „Greitosios pagalbos“ sirenas. O gal ir policijos? Sunku pasakyti, kai nematai nieko — nei aikštės, nei susibūrusių žmonių, nei atlekiančių mašinų su mėlynais švyturiukais ant stogų.

Jie pasijuto esą šio vyksmo priežastis, kaip tik jie galėjo nulemti jo tolesnę eigą. Mamertas Bundza ir Aleksas Dranginis pasijuto bendrininkai.

— Žiūrėkite,— mostelėjo tunelio link Aleksas. Jis aiškiai užėmė lyderio poziciją, jis iš prigimties buvo vadovas.

— Tai jie,— ištare Mamertas.

Iš tunelio iššoko darbininkas melsvu kombinezonu, nešinas įrankių dėže. Jam įkandin pasirodė kitas, laikantis ranką kišenėje.

— Svarbiausia neišsiduoti, vargu ar jie atpažins mus dienos šviesoje, esame gana aukštai, ir jei eisime nesukbėdami, pamažu, nesukelsime įtarimo. Šaudyti jie nešaudys prieš saulę, kuri žilpina akis,— balsu samprotavo Aleksas Dranginis.

— O kodėl jie turėtų į mus šaudyti? Kuo mes nusi-dėjom? Aš nesuprantu, kodėl mes turim slapstyti? Man jau gana, palikite mane ramybėje!

Mamertas Bundza palūžo. Jis norėjo verkti, norėjo rėkti, tačiau savo protestą ištare tyliai, vos girdimai, ir jo pašnekovas nieko neatsakė. Jie pamažu apsisuko ir nuėjo tilteliu į kitą geležinkelio pusę, tačiau ne pernelyg toli. Pasigirdo laiptų dundenimas. Jiems įkandin bėgo darbininkai, abu jau atkišę pistoletus. Visa atrodė teatrališka ir netikra, bet nagrinėti nebuvo kada, ir jiedu pasileido tilteliu, stumdydami stoviniuojančius ir priešpriešiais einančius žmones.

— Laikykitės vidurio, kad jiems trukdytų praeiviai,— spėjo riktelėti Aleksas.

— Taip ir darau,— šniokštė Mamertas. Jis bėgo stengdamasis neatsilikti nuo jaunesnio draugo.

Pasigirdo šūvis, kitas, kulkos nuzvimbė pro šalį. Žmonės šoko į šalis ir persigandę sustingo.

— Jie artėja, reikia ką nors daryti! — suriaumojo Mamertas.

Aleksas atsisuko: iš tiesų persekiotojai buvo jau visai netoliese, jie lėkė kaip ant sparnų, o Mamertas atsilikęs gaudė kvapą, išsprogusiomis akimis dirščiojo per petį, ir buvo matyti, kad visa tai tiesiog paralyžiuoja jį.

— Griūk ant žemės! — riktelėjo Aleksas, išsitraukė pistoletą ir priklaupė ant kelio, taikydamasis į artėjančius puolikus. Mamertas užsimerkė, krito ant pilvo ir ėmė šliaužti, skvernais šluodamas dulkes, brūžindamas delnus į šiurkštų cemento grindinį.

Pokštelėjo šūviai. Šaudė jau trys — du puolantys ir vienas besiginantis. Tačiau šūviai tuojau pat nutilo. Mamertas atsimerkė ir pažvelgė atgal per petį — puolikai tysojo ant žemės, o du vyrukai policijos uniformomis — iš kur jie ir atsirado? — laužė jiems rankas už nugaros.

— Bėgam, nesidairyk! — šūktelėjo Aleksas, ir Mamertas pašokęs nuskuodė dar didesniu greičiu nei iki šiol.

Pasiekę viaduko galą, bėgliai jau galėjo ir neskubėti, tad perėjo į risčią, po to — į greitą žingsnį, galop pradėjo pėstinti koja už kojos, o jos pynėsi iš susijaudinimo, nuovargio, baimės — bent jau Mamertui Bundzai. Jis neturėjo nei laiko, nei noro žvalgytis į savo bendrą. Prastai miegota naktis, įtampa ir nuolatinis slapstymasis galutinai jį priveikė, ir Mamertas nuoširdžiai apsidžiaugė, kai jo bendras pasiūlė:

— Sėdam į automobilį, pakaks pėsčiuoti. Visa laimė, kad kaip tik šioje geležinkelio pusėje palikęs buvau.

Aleksas priėjo ir, išsitraukęs iš kišenės raktelius, atidarė prie šaligatvio stovinčio automobilio dureles. Dranginis sėdo prie vairo, o Bundza įsitaisė šalia.

— Atrodo, viskas jau nurimo, bet dėl viso pikto geriau pavažiuokim tolėliau nuo šios vietos,— pasiūlė Aleksas, užvedė variklį, ir tamsiai vyšninės spalvos „šeštukas“ pajudėjo.

— Nesuprantu, ką visa tai reiškia, iš kur atsirado policija, ko tie mus vijosi? — Mamertas nusibraukė prakaitą nuo kaktos ir su dėkingumu pasižiūrėjo į vairuotoją. Jis vis labiau pasitikėjo savo pakeleiviu, nors kito pasirinkimo, beje, neturėjo.

— Policija visada patruliuoja Geležinkelio stoties rajone. Antra vertus, mums pasisekė, kad ji pasirodė. Nėra malonu, kai tau virš galvos kulkos zvimbia.

Automobilis laviravo tarp sunkvežimių Dzūkų gatve, išvažiavo į Liepkalnio, sankryžoje prie šviesoforo stabtelėjo.

— Nesuprantu, nieko nesuprantu, Aleksai. Atleiskite, vardu jau vadinu, bet kitaip neišeina, matote, kas darosi. Tai kažkoks košmaras, jaučiuosi kaip kino salėje, norėčiau išeiti iš jos, tik išėjimo nematyti, lemputė nedega virš durų.

— Kas konkrečiai nutiko? Atsiprašau, kad kišuosi ne į savo reikalus, bet negaliu padėti, kai nežinau, kas yra.

— Kad aš pats žinočiau!

— Papasakokite, Mamertai, visa, kas nutiko. Ko jūs atėjote į geležinkelio stotį, ką veikėte jos rūsiuose, gal tada kas nors paaiškės?

— Bet juk viskas prasidėjo daug anksčiau!

— Anksčiau?

— Laikas taip bėga, atrodo, visa savaitė praėjo, kai tame košmare murkdausi, o juk viskas prasidėjo tik vakar, panašiu laiku kaip dabar, jau darbui baigiantis.

— Šiandien šeštadienis.

— Teisingai,— palingavo galvą Mamertas.

Automobilis pajudėjo iš sankryžos ir nuriedėjo Dunojaus gatve žemyn, pro Rasų kapines, Sukilėlių gatve, po geležinkelio viaduku. Aleksas Dranginis, atidžiai klausydamasis Mamerto, drauge stebėjo, ar niekas jų neseka.

— Vakar grįžtant iš darbo mane užkalbino moteris. Pasisakė esanti Sabina. Pats nesuprantu, kodėl pasidaviau jos įtaigai. Gal kad tokia jauna, paglostė manąją savi-meilę? Ji įsikibo man į parankę, šnekino, paskui nejučiom įvedė į telefono būdelę prašydama, net reikalaudama, kad paskambinčiau žmonai. Tai buvo nelogiška, nesuprantama, bet aš jai paklusau. Man kalbant telefonu, ji pasakė kelias frazes, kurios mane nustebino, maniau, kad kalba su manim, bet paskui suabejojau, ar nebuvo jos skirtos žmonėms, kurie sekė ją, o paskui, įsibrovę į telefono būdelę, nušovė. Iš pradžių aš nieko nesusigaudžiau, maniau, nualpo moteris, taip sakė ir vyrai, kurie paprašė padėti, ir aš nunešiau ją į automobilį. Tie vyrai nuvežė mus į mišką, į vienišą sodybą. Kelionėje supratau, kad Sabina nebegyva. Sodyboje mes ją palaidojom, o mane uždarė nakčiai į rūšį, reikalaudami pasakyti paskutinius Sabinos žodžius. Kadangi nieko nežinojau, nieko ir pasakyti negalėjau. Pabėgti pavyko tik rytą, kilus gaisrui. Mane vežė Valdas, kuris žuvo per susišaudymą su policija. Nežinia iš kur išdygęs Kunigas su draugais paėmė mane į savo nągus ir paleido su sąlyga, kad pats nuvesiu juos ten, kur reikia — Sabinos nurodytu adresu. Jie mane se-

kė, neabejoju. Ir netikiu nė vienu žodžiu, kuriuos man kalbėjo saldžiabalsis Kunigas. Supratau, kad jie trokšta vieno — sužinoti, ką man pasakė Sabina, ir kol aš apie tai tylėsiu, būsiu saugus. Tačiau supratau ir kita — mane persekioja dvi skirtingos gaujos: viena — vadovaujama Kunigo, kita — Henriko. Jos abi tarpusavy nesutaria. Todėl nutariau jas abi apmauti. Pats nuėjau adresu, kurį nurodė Sabina, į geležinkelio stotį, į automatinio saugojimo kameras. Štai ten mes ir susitikome.

Automobilis išnėrė iš kalvų ir ėmė leistis toliau, į Vilnios slėnį. Dešinėje liko pramonės rajonas, kairėje driekėsi Senamiestis. Aukšti Misionierių bažnyčios bokštai smigo į dangų, miestą jau gaubė šešėliai, saulė leidosi už stogų.

Aleksas Dranginis klausėsi pasakojimo ir stengėsi susigaudyti, kiek jo bendras pasako tikrų faktų ir kiek jų sukuria. Buvo panašu, kad jis kalba tiesą ar bent tą jos dalį, kurią pats sugebėjo suvokti. Liudininkai dažniausiai mato tik tai, kas juos domina, o Mamertas, šiaip ar taip, buvo tik liudininkas. Tačiau kas ir kodėl užvirė šią košę?

— Nesuprantu, kodėl Sabina būtent tamstą išsirinko savo nuodėmklausiu, kas ją paskatino kreiptis kaip tik į jus?

— Nežinau. Gal tiesiog atsitiktinumas?

— Atsitiktinai paslaptys nėra išduodamos. Paslaptys, už kurias mokama krauju ir gyvybe.

Tai buvo tiesa, ir jiedu abu suprato, kad pajudino didelius ir pavojingus dalykus.

— Mes įsipainiojome į kažką, ko nesugebu suvokti,— pasakė Mamertas ir čia pat susigriebė kalbą nesąmones — ką gi jis žino apie savo bendrakeleivį?

— Tai tiesa,— patvirtino Aleksas.— Tačiau visi galai sueina į Sabiną. Tai ji yra visos tos istorijos raktas. Ką ji galėjo pasakyti? Kodėl ji nužudyta, jeigu jiems taip svarbu sužinoti, ką ji kalbėjo? Tai keistas nesusipratimas, niekas juk nežudo žmogaus, kuris slepia svarbias žinias. Niekas vertingų žinių nepasakoja atsitiktiniam praeiviui. Visa ši istorija iš pat pradžių atrodo neįtikėtina, iš piršto laužta.

— Bet tai vyko mano akyse ir be mano valios, kokia prasmė man būtų viską išgalvoti? — sušuko įsižeidęs Mamertas Bundza.

— Būtent,— atsiliepė po akimirkos Aleksas. Jis įtemp-tai galvojo. Automobilis čiuožė Olandų gatve, pasiekė žiedą prie Petro ir Povilo bažnyčios, pervažiavo tiltą ir pasuko Žirmūnų gatve. Saulė jau buvo netoli laidos, bet dar šviesu.

— Jūs manim netikit? — paklausė Mamertas.

— Kodėl? Tikiu.

— Važiuojam į tą sudegusią sodybą, parodysiu, kur palaidojom Sabiną,— netikėtai pasiūlė Mamertas.

— Ar rasite kelią?

— Jei pasiklysim, žmonių paklausim, gaisravietę kiekvienas žinos.

Pro Trinapolio bažnyčią jie įvažiavo į Zaliųjų ežerų rajoną, pro gyvenvietes įsuko į miškus, ir ten jau Mamertas maža ką galėjo prisiminti. Jie kurį laiką klaidžiojo, kol pasiekė kolektyvinius sodus, ten pasiteiravo vakar sudegusios sodybos.

— Ana, pravažiavę tvorą, sukite dešinėn, žvyrkeliu, kol į mišką įvažiuosite, o paskui ir pagal kvapą rasite, svilėsiais trenkia,— paaiškino sodininkas, atsirėmęs į kastuvą ir šluostydamasis veidą plačia languota nosine.

Ir iš tikro svilėsių kvapas dvelktelėjo pro atvirus langus greičiau, nei jie išvydo sudegusios sodybos likučius.

Vyrai išlipo iš automobilio, ir miško tylą apglėbė juos iš visų pusių.

Automobilį jie paliko už tvoros, ir Mamertas pirmasis žengė pro vartus, jų niekas nebuvo uždaręs išvažiavus gaisrinėms mašinoms, kurių gilios provėžos matėsi įspaus-tos kiemo žvyre.

Jie ėjo neskubėdami, apsidairydami. Sodybvietėje nebuvo nė gyvos dvasios — vien šuns kūnas perpjauta gerkle gulėjo apspistasusių.

— Štai ten,— parodė Mamertas.

— Matau,— tyliai atsakė Aleksas.

Tarp obelių bolavo išverstas smėlis. Čia pat gulėjo gumestas kastuvas, ir Mamertas negalėjo prisiminti, ar čia tas pats, kuriuo jis užvožė Robertui Markei. Mamertas

pradėjo kasti. Aleksas tylėdamas stovėjo greta. Po kiek laiko jie pasikeitė, nors kasti nebuvo sunku, smėlis dar nebuvo susigulėjęs.

Mamertas vėl paėmė kastuvą. Jis žinojo, kad artėja prie gylio, kur turi būti moters lavonas, kasė vis atsargiau, bijodamas užkabinti. Pirma pajuto, o paskui pamatė audeklo kraštą. Pasilenkęs ranka nubraukė smėlio sluoksnį.

— Radai? — palinko virš kapo duobės Aleksas.

Mamertas linktelėjo ir toliau žarstė smėlį ranka. Jis atkapstė visą audeklą ir atsargiai patraukė vieną jo kraštą, po to kitą ir skubinau pakėlė visą iš duobės dugno.

— Nėra,— sušnibždėjo Mamertas.— Kur ji?

— Gal neatkasėm, giliau reikėtų? — pratarė Aleksas. Jis irgi nusileido į kapo duobę — atsargiai, laikydamasis rankomis už kraštų — ir palinko tyrinėdamas dugną.

— Žemė toliau nejudinta, žiūrėkite,— Mamertas pakapstė ranka.

Aleksas kastuvu pamėgino — taip, toliau nejudinta.

Vyrai stovėjo duobėje ir žiūrėjo vienas į kitą. Sutemos leidosi spausdamos prie žemės svilėsių tvaiką, kuris ties tuščia kapo duobe, rodės, buvo dar aitresnis.

13.

— Nejudėt! Rankas — už galvos, kastuvą — į šalį! — sukomandavo balsas iš viršaus.

Aleksas pakėlė akis aukštyn — į jį žiūrėjo du žmonės, atkišę automatų vamzdžius.

Priešintis nebuvo jokios prasmės. Juos nušovus, nereikės net duobės kasti, ji paruošta.

— Matas, Maksas,— atpažino Mamertas ir neskubėdamas sunėrė geliančias rankas už galvos.

— O! Tamsta turite gerą atmintį! Be reikalo stengėtės vaizduoti užmiršęs, ką pasakė Sabina.— Kunigas stovėjo ant duobės krašto be ginklo. Jis šypsojosi, bet šypseną buvo galima nujauti tik iš balso. Tamsa vis tirštėjo.

— Aš sakiau tik tiesą! — pakilo Mamerto balsas iš kapo duobės.

— Bet ne visą,— atsakė Kunigas.

— Lipkit lauk, tik be fokusų,— perspėjo Matas.

— O kas ten dar per paukštelis? — susidomėjo Kunigas.— Negaliu gerai įžvelgti, bet, regis, naujas personažas? Na na, pažiūrėsim, ką jis čia veikia.

Pirmasis lipo iš duobės Aleksas. Jis atsisuko į Mamertą, gūžtelėjo įsikibęs rankomis duobės krašto ir kaip tik tuo metu, kai jo kojos tabalavo ore, o rankos buvo įsitempusios nuo kūno svorio, Maksas kaukštelėjo jam į viršugalvį automato buože. Aleksas prarado sąmonę nespėjęs suvokti, kas atsitiko, ir nusirito atgal į duobę.

— Maksai, valdykis! — šūktelėjo Kunigas.— Negražu, jo bičiuliui papildomo darbo uždavei, dabar jam reikės iškelti, nes mudu neturime jokio noro judinti tą dvėselieną.

Mamertui kūnas pagaugais nuėjo. Kad liepia kelti, dar nėra blogiausia, daug prasčiau būtų, jei užkasti lieptų.

Jis suėmė per pečius susmukusį Aleksą, pakėlė jo galvą iki duobės krašto. Kūnas buvo sunkus, bet gyvas, dar šiltas.

Maksas pastvėrė už pažastų ir ištraukė Aleksą ant duobės krašto.

— Fjuu-ut! — švilptelėjo Kunigas, pasilenkęs virš Alekso.— Šit kokį paukštelį būsime pagavę. Apieškok, Matai, neabejoju, kad ginklą turi. Paskui — surišti.

Matas ėmėsi nurodyto darbo, o Maksas pagelbėjo Mamertui išsiropšti iš duobės — toks buvo Kunigo nurodymas. Mamertas dabar stovėjo kol kas laisvomis rankomis ir laukė kratos.

— Ar galėtumėt paaiškinti, ko šioje duobėje knaisiojotės? Užkasti ją norėjęt ar priešingai? — pasigirdo lipšnus Kunigo balselis. Buhalteriškas jo švarkiukas buvo tvarkingai užsegiotas, ir tamsoje jis atrodė lieknas kaip jaunuolis.

— Sabinos ieškojom,— ištrūko Mamertui. Jis negalėjo nesakyti teisybės.

Alekso automobilis stovėjo prie vartų, ir Mamertas pastebėjo greta jo taip gerai pažįstamą „Opelį“.

— Keistą vietą pasirinkote,— nusijuokė Kunigas.— Paprastai nusikaltėliai grįžta į nusikaltimo vietą, o jūs kažkodėl pasirinkote palaidojimo vietą. Jei ne paslaptis, ką ji turėjo, kad nesugebėjote iš gyvos atimti ir dabar nutarėte atkasti?

— Nėra Sabinos, kažkas pavogė ją, išniekino kapą! — suriko Mamertas.

— Paskubėjo, aplenkė tamstas?

— Nesuprantu,— sušnibždėjo Mamertas.

Jam iš tiesų galvoj viskas susimaišė. Gal ir teisus Kunigas, gal Sabina nespėjo visko pasakyti, gal turėjo ką paslėpusi savo drabužiuose, ir todėl kažkas ją iškasė anksčiau, nei jie su Aleksu čia atsidūrė? Henrikas? Robertas Markė? Tai kodėl jie to anksčiau nepadarė, kodėl neiškratė Sabinos prieš ją užkasdami? Kas jiems vadovauja ir kas galėjo duoti tokią užduotį? Nejaugi jie tokie kvaili, kad patys būtų ėmęsi šito darbo — atkasinėti? O mes patys, pagalvojo Mamertas, su neviltim žiūrėdamas į surištą Aleksą Dranginį, ar mes nepasirodėme kaip tik tokie esą?

— Nereikia stengtis suprasti. Įvykius reikia suvokti tokius, kokie jie yra. Tamsta įsipainiojai į istoriją, kuri pranoksta tamstos galimybes suprasti. Ir nebandykite to daryti — palikite kitiems. Svarbiausia — faktai, ir aš tai jums minėjau, o jūs manęs nepaklausėte. Susidėjote su nežinia kuo, leidotės į avantiūrą. Prašom dabar į automobilį, važiuosime kartu, ir šį naują paukštį paimsim, pasikalbėsime neskubėdami. Maksas pasirūpins, kad kalba nuoširdi būtų, tai jis sugeba ir mėgsta.

Jie priėjo prie automobilių. Maksas įvertė surištą Aleksą, vis dar be sąmonės, į „Opelio“ bagažinę, Kunigas sėdo prie vairo.

Mamertą spaudė greta sėdinčio Makso pečiai, jis juto automato vamzdį, besiremiantį į šoną. Nuo Makso sklido prakaito, jėgos ir ką tik sukramtyto maisto kvapas, dvokė šlapalu jo plačiai išskėstos kojos. Maksas kvėpavo tankiai, kalbėjo pasistriūbaudamas, lyg verktų, nors tai buvo juokas.

— Susiraitė kaip kūdikis, ha ha, o kišenėje „Makarovą“ beturįs, ha ha! — ir jis pamojavo pistoletu, kurį buvo ištraukęs iš Alekso kišenės.

— Manau, ir daugiau sužinosim, kai pasikalbėsime. O tarp kitko, kaip su juo susipažinote? Kas jis toks, gerbiamas Mamertai, į jus kreipiuosi.— Kunigo lūpos susičiaupė, o rankos kiekiau apgniauzė vairą.

Mamertas nieko neatsakė. Ir ką gi jis galėjo atsakyti? Žvilgtelėjęs į atgalinio vaizdo veidrodėlį, jis matė vyšninį Alekso Dranginio „šeštuką“ važiuojant įkandin, mašiną vairavo Matas.

— Aš taip pasitikėjau jumis, o jūs susidėjote su avantiūristu, leidotės į tokį žygį. Ko ieškojote duobėje? Sabinos? Nejuokinkit žmonių, gerbiamašai. Juk tai vaikiški žaidimai! Kalbėjote man apie tai, ką pasakė Sabina. Patikėjau jumis, bet ne iki galo. Sekėme kiekvieną jūsų žingsnį ir įsitikinome, kad bendradarbiaujate ne su mumis, o su konkuruojančia firma. Kas jus traukė į Henriko sodybą, neį vien smalsumas? Nemanau. Ką jūs sužinojote geležinkelio stoties bagažo saugojimo kameroje? Taip pat nenorite pasakoti? Ne bėda, manau, ateis laikas, ir džiaugsitės, kad turite ką pasakyti.

Kunigo balsas buvo monotoniškas, lyg pamokslininko.

— Jeigu taip viską žinote, ko vežate mane į miestą? Kam tos ceremonijos? — paklausė Mamertas.

— Viskam savas laikas,— atkirto Kunigas.— Yra tokia taisyklė, gamtos dėsni, kuris angliškai vadinamas *Pecking order*. Vištų būryje visada nustatoma hierarchija, kuri višta kuriai turi paklusti, ir stipresnioji visada kapoja snapu silpnesniąją, bet kiekviena turi iš vienos pusės silpnesnę, o iš kitos — stipresnę. Ir tik viena, paskutinioji, neb turi ko kapoti snapu.

— Mane turit galvoj?

— Nebūtina. Noriu pasakyti, kad ir aš nesu visagalis. Ne visada turiu daryti tai, kas malonu, nes tas malonumas gali pasirodyti per brangiai kainuojantis.

Vadinasi, ir Kunigui yra galimybių ribos? Tad kas gi tas, kuris kapoja snapu jį, Kunigą?

— Kas vadovauja visam šitam spektakliui, kuriame dalyvaujame, kas režisierius? Mane bandote įtikinti, kad

esu pats menkiausias, betgi, pasirodo, ir jūs tik vykdytojai?

— Atspėjote. Mes viso labo tik tarpininkai, patys darai nežinome, kieno įsakymus vykdome. Aš, beje, per daug atvirauju, ir tai nesiderina su mano padėtimi. Man visai nerūpi jūsų nuomonė vienu ar kitu klausimu, man svarbiausia faktai. Ką jūs veikėte geležinkelio stotyje? Ką jūs veikėte toje duobėje? Ką jums pasakė Sabina? Iki šiol išsisukinėjote, Dievas mato, bandžiau geruoju susitarti — nepavyko. Štai ir priėjau ribą, kur baigiasi mano galia, dabar jau kiti žmonės lems jūsų likimą.

— Negąsdinkite, man jau viskas vis vien, kad tik greičiau baigtųsi.

Mamertas jautė, kad jis iš tikro pasiekė ribą, už kurios gali virsti isteriškai raudančiu žmogeliu.

— O! Daug kas norėtų, kad greičiau baigtųsi, kad viskas išaiškėtų! Niekad šito nebus, ponas Mamertai, galiu tamstą užtikrinti. Gyvename pasaulyje, kuriame niekas galutinai nesibaigia, kuriame žemė po kojomis nėra stabili ir patikima atrama. Sabinos likimas turėjo tamstą tuo įtikinti. Argi galėjote įsivaizduoti, kad likimas pasiųs jums tokią gražią moterį, su kuria taip negailestingai pasielgėte? Jūs net nesapnavote šito, nes ir sapnai kyla iš vienokio ar kitokio gyvenimo patyrimo. Aš žinau, galite man nepasakoti, gyvenimo ritmas visų juk panašus. Kvailas viršininkas, darbo problemos, kiaušinio lukšto nevertos, bet esi priverstas jas nagrinėti, ieškoti išeičių iš situacijų be išeities. Viršininko bijoti privalu, nes nuo jo priklauso, ar turėsite darbo, o juk darbas yra vienintelis jūsų gyvenimo šaltinis; deja, per senas esate, savo biznio nesiimsite. O namie — viskuo nepatenkinta žmona, bambanti nuo ryto iki vakaro, kurią tik parnešti pinigai nuramina. Apkvaityusia galva vakare tik laikraščius paskaitai, televiziją pažiūri ir — į lovą. Taip diena iš dienos, pensijos belaukiant, o garantijos, kad tos pensijos sulauksi, taip pat nėra, taigi. Ir staiga — viskas apsiverčia aukštylų kojom, gražioji Sabina jus įvelia į nesuprantamą istoriją, sąmonė sukrečiama iki gelmių, ir jūs pasijuntate įtrauktas ten, kur negalėjot savęs įsivaizduoti, todėl taip norisi grįžti atgal, į savo ramią egzistenciją, bijoti tik

viršininko rūstaus žvilgsnio ir žmonos priekaištų, painioti tik darbo rebusus, kurie prilygsta vaikų žaidimams, bijoti tik rytdienos rutinos, kuri iš esmės tokia maloni, migdanti, liūliuojanti. Jūs jau trokštate, svajojate grįžti tenai, į savo pasiilgtą pelkę, kuri tokia sava, drungna, traukianti gelmėn, o jums trukdo tie keisti žmonės, tie įvykiai, kurie sukasi aplink jus ir kuriuose nori nenori turi dalyvauti. Jūs jau nebeapsikenčiate, jums trošku, jus visa tai baugina, o kreiptis pagalbos nebeturite kur, visas pasaulis priešišškai nusiteikęs, tačiau juk niekada nebūna tamsos be šviesos kibirkštėlės. Ir tuo tikite, tiesa?

Automobilyje stojo tylą. Mamertas galvojo, užliūliuotą Kunigo žodžių, o šis susikaupęs vairavo automobilį. Maksas sėdėjo taip pat tylėdamas greta, nors jo tylėjime slypėjo daugiau tramdomo žiovalio nei susidomėjimo. Tylėjo ir Aleksas Dranginis, suriestas į riestainį, dūstantis ankštoje bagažinėje.

— Gal tamsta iš pašaukimo kunigas, gal tamstai vardą tokį neatsitiktinai davė? — paklausė Mamertas.

— Ha ha ha! — sugriaudėjo Maksas, pasitrynė šonus, pasisukiojo ir vėl nurimo.

— Įtikinėjate neprastai ir bemaž pasiekėte tikslą,— atsidūsėjęs tęsė Mamertas.

— Kokį tikslą? — pakėlė antakius Kunigas, neatitraukdamas rankų nuo vairo.

— Juk norėjote mane įtikinti, kad pats laikas prašyti pagalbos, ir ne bet kieno, o jūsų! Ar ne? Visas tas košmaras turi baigtis — tereikia man paprašyti jūsų pagalbos. O gal tik sutikti bendradarbiauti? Juk šitaip jau yra buvę, ir ne vienam — tik paprašyk paramos, ir ji bus suteikta. Nebereikės nieko spręsti, pakaks tik pasižadėjimą pasirašyti, bendradarbiauti sutikti, ar ne?

— Prievertos nepripažįstu. Nesu pakėlęs rankos prieš žmogų, nematau jokio reikalo, o juo labiau — prasmės. Manau, kad galima susitarti geruoju, su tamsta taip pat tarėmės, papasakojote man savo nutikimus, bet ne visą tiesą išklojote, tad buvom priversti imtis kitokių būdų tiesą sužinoti. Antra vertus, suprantu tamstos nenorą pasižadėti, mes visi esame išauklėti nepasitikėjimo dvasia. Neprašau jokių pasižadėjimų, nereikalauju jokio bend-

radarbiavimo. Bet vienu klausimu mums tikrai reikėtų susitarti, antraip gyventi geruoju negalėsime. Jūs suprantate, apie ką šneku?

— Aš nieko nežinau apie Sabiną.

— Sutinku. Bet jūs žinote, ką radote багаžo saugojimo kameroje?

Kunigas nutilo.

Mamertas pajuto, kaip šaltos skruzdėlės pradėjo ropinėti nugara. Taip, jis turėjo kišenėje knygutę, kurion net nebuvo spėjęs žvilgtelėti. Taip, jis turėjo kišenėje užtaisytą pistoletą. Dabar jam reikėjo apsispręsti.

Aleksas Dranginis gulėjo susirietęs ir bandė brūžinti savo raiščius į domkrato, gulinčio čia pat, bagažinėje, aštrų kraštą. Automobilis, nors ir su gerais amortizatoriais, vis tiek kratėsi nelygiu keliu, ir šis darbas Aleksui sunkiai sekėsi. Jis girdėjo automobilyje kalbant, bet nesuprato žodžių. Jis meldė, kad kelionė truktų kaip galima ilgiau.

Matas raudonu „šeštuku“ važiavo įkandin baltojo „Opelio“. Jis stebėjo kelią ir prieky važiuojančios šefo mašinos bagažinę. Matas svajojo apie gaivinantį kokakolos gurkšnį. Plačiau atidaręs langą, iškišo galvą į lauką, gaudydamas šilto oro sroves, kurios nė kiek nevėsino įkaitusios galvos.

14.

Mamertas Bundza puikiai atsiminė šį įvažiavimą į kiemą. Jie vėl atsidūrė Kunigo viloje.

— Vakaras jau vėlus, gal nelabai nusižengsime vaisingumo taisyklėms, jei pasiūlysime nakvynę be vakarienės.— Kunigas atsisuko į Mamertą ir ištare šią frazę neskubėdamas, lyg gardžiuodamasis kiekvienu žodžiu.

— Tai nebūtina,— atsakė Mamertas. Jis nebesusigaudė, kaip elgtis, kalbėti ar tylėti, jį kamavo nežinia.

— Gaila, negaliu pakviesti jūsų į vilos kambarius, neturime sąlygų, ir jei neprieštarausite, apnakvindinsiu jus ir jūsų kolegą rūsyje.— Kunigas vis šypsojo.

— Marš! — sukomandavo Maksas, ir Mamertas pasuko nurodyta kryptimi.

— Viską, ką rasi apieškojęs, atnešk man,— pavymui nurodė jam Kunigas.

Rūsyje degė blyški lempelė. Asla buvo plūkto molio, visai kaip kaime, nors vila stovėjo veik miesto centre.

— Spėriau, spėriau,— pastūmėjo Maksas, ir Mamertas sukniubo ant slenksčio.

— Prašom nesistumdyti.— Tai buvo paskutiniai žodžiai, kuriuos jis ištare sveika burna.

Milžiniškas kumštis nusileido ant veido kaip tik tuo momentu, kai Mamertas ištare paskutinius skiemenis, ir Makso krumpliai įsirėžė į jo priekinius dantis.

— Uuuu,— sušnypstė Maksas, pasižiūrėjęs į sukrutintus savo pirštus ir vėl smogė, šį kartą taikydamas į žandą.

— Už ką! — susvirduliuavęs Mamertas traukėsi atatupstas, ieškodamas kampe kokio saugaus užnugario.

— Kandžiosies man? — Maksas artėjo grėsmingai didėdamas, ir Mamertas užsidengė rankomis veidą.— Še tau, še tau! — smogė į paširdžius, iš apačios pakėlęs vėl atitiesė savo auką ir talžė tol, kol Mamertas nugriuvo.— Klausi, už ką? Už tai, kad turiu čia su tavim terliotis, kiaurą naktį reikės saugoti, paskui — tyliai nudobti, užkasti štai čia po grindimis, kad nė lapė nesulotų. Šitai su malonumu tuoj pat padaryčiau, bet va Kunigas dar negali, jam reikia su užsakovu pasitarti.

Maksas, vis paspirdamas Mamertą koja, paversdamas nuo vieno šono ant kito, skrupulingai kratė kišenes.

— O! Šito nesitikėjau! — Jis ištraukė pistoletą iš kišenės ir pasižiūrėjo į spyną.— Užtaisytas. Būčiau žinojęs, kitaip būčiau šnekėjęs. Vis tas Kunigas, pamoksliukus sako...

Maksas įsikišo pistoletą į kišenę ir pasuko prie sienos, kur ant vagio kabėjo virvių riestainis.

— Kad ramiau miegotumei, surišim rankutes ir kojytes, tada, sako, kraujo apytaka nurimsta, miegas saldesnis,— nusijuokė jis ir, atmatavęs virvės galą, ėmė pančioti Mamertui rankas ir kojas.

Baigęs darbą, patenkintas apžvelgė savo auką, dar kartą spyrė į šoną ir išėjo švilpaudamas.

Mamertas liežuvio tikrino, ar visi dantys vietoj, išspjovė nuskeltą trupinėlį su kraujo putomis. Šonas pradėjo degte degti, galva užė, bet mintys pradėjo skaidrėti ir rikiuotis. Jis įkliuvo, ši kartą kaip reikiant įkliuvo. Visos Kunigo šnekos apie prievartą tebuvo akių dūmimas. Taip, jis pats šito nedaro, o patiki savo parankiniams, kurie išmano ir mėgsta tą darbą.

Pasigirdo žingsniai, durys vėl atsidarė, ir jose atsukęs nugara išdygo Maksas, o už jo lindo į vidų ir Matas. Tarp jų suriestas tampėsi Aleksas Dranginis, jį nešantys vyrai turėjo vargo, kol įgrūdo pro siauras rūšio duris. Numetę ant grindų, abu sutartinai nusikeikė.

— Velnias, būčiau žinojęs, kad spardysies, būčiau nutildęs kuriam laikui,— pasiskundė Matas.

— Šitai spėsi rytoj padaryti,— nusijuokė Maksas.

Jie spyrė katras paeiliui, po to kartu Aleksui į šonkaulius ir ištrepšėjo laipteliais aukštyn, užtrenkę duris ir užšovę skląstį. Tuoj pat užgeso šviesa.

Kurį laiką Mamertas gulėjo visiškai nejudėdamas. Jis bandė susivokti, apsiprasti su tamsa. Maudė visus sąnarius, skaudėjo sumuštą veidą.

Staiga tamsoje pasigirdo keistas garsas. Iš pradžių Mamertas pamanė, kad tai pelių šiurenimas asla, paskui jam pasigirdo lyg verksmas, ir tik pakėlęs galvą nuo grindų, ištiesęs kaklą į tą pusę suvokė, jog tai juokas.

Aleksas Dranginis kikenė. Jis atsisėdo ir numetė šalin raiščius, kuriais buvo surištas. Pasimasažavęs nutirpusius riešus, ėmė mazgyti virves nuo kojų.

— Kaip šitaip sugebėjote? — nusistebėjo Mamertas.

— Dar bagažinėje perpjoviau raiščius.

Pagaliau Dranginis išsilaisvino. Jis priėjo prie Bundzos ir pasilenkęs ėmė atrišinėti jo raiščius.

— Ilgai gulėti tokioje padėtyje nepatariama. Visų pirma sutrinka kraujotaka, paskui sunku ją atgaivinti, o mudviem dar prireiks staigių judesių. Ir, manyčiau, greitai. Juk nekirmysim čia kiaurą naktį ir nelauksim, kol Kunigas teiksis mūsų išpažintį išklaudyti ir pasiųsti į paskutinę kelionę.

— Taip manote?

— Paskutiniai pokalbiai su jo parankiniais turėjo įtikinti geriau nei mano žodžiai.

— Pats Kunigas nepanašus į tokį...

— O ir nereikia. Jis — šefas.

— Bet yra kažkas aukščiau už jį, kas užsako jam darbą.

— Taip manote ar žinote?

— Pats užsiminė.

Pagaliau ir Mamerto rankos išsilaisvino. Jis numetė virves ir pasitrynė užtirpusius riešus. Po to pasilenkęs ėmė mazgioti virves nuo kojų.

— Įkritom kaip musės į barščius,— sudejavo Mamertas, baigęs krapštytis. Jis pavaikščiojo, pamankštino nugarą ir atsistojo prie langelio. Ir vėl jis rūsyje.

— Jie mūsų laukė, paprasčiausiai stebėjo, kol baigsime darbą, ir tik po to užklupo.

— Taip manote? O ką jie būtų darę, jei būtume atkasę lavoną?

— Šito reikės jų pačių paklausti.

— Manote, jie lauks iki ryto?

— Kiek supratau, jie laukia ne kol mes atsipeikėsime, o savo šefo.

— Tiesioginio Kunigo viršininko?

— Taip. Arba jo instrukcijų.

Vyrai nutilę vaikštinėjo palei sienas, tikrino kiekvieną plyšį, kiekvieną įdubimą, bet kito išėjimo nebuvo. Langelis siauras, išlįsti pro jį nepajėgtų net menko sudėjimo vaikigalis.

— Siūlyčiau truputį pailsėti,— tarė Aleksas ir pats prisėdo ant grindų, atsirėmė nugara į sieną.

— Tik tiek gerai, kad nėra taip karšta kaip lauke.

Ir iš tiesų rūsyje dvelkė vėsa.

— Dabar svarbiausia apgalvoti, ką darysime, kai jie ateis rytą,— pratarė Mamertas, čiupinėdamasis pirštais veido sumušimus.

— Jei tai bus tik rytą...— suabejojo Aleksas.

Kurį laiką jie sėdėjo nejudėdami, įsiklausydami į garsus, bandydami susigaudyti, kas dedasi aplinkui. Tačiau nieko nebuvo girdėti, vien sode kažkoks paukštelis cypė-

lėjo kartą kitą ir nutilo. Namas atrodė kaip išmiręs, nesigirdėjo jokio girgžtelėjimo, durų virstelėjimo, žingsnių ar pokalbio garsų. Vis dėlto jie buvo įsitikinę, kad pakaktų pakrebždenti duris, ir namas atgytų, pasigirstų sargybinių žingsniai, balsai, įsižiebtų šviesa.

— O iš kur jūs atsiradote, vos tik aš uždariau saugojimo kameros dureles ir norėjau pasišalinti? — nutraukė tylą Mamertas, labiau norėdamas išgirsti nelaimės draugo balsą, nei iš tikro sužinoti tai, ko klausė.

— Aš jus sekiau,— atsakė Aleksas Dranginis. Jo balsas buvo pavargęs.

Mamertas nutilo.

Laikas slinko labai lėtai. Aleksas pasižiūrėjo į rankinio laikrodžio rodyklę, švytinčią tamsoje: buvo ką tik po vidurnakčio, o atrodė, kad jie ištisą amžinybę vargsta ant šitos aslos.

— Ilga tai istorija,— atsiduso jis. Žinojo, kad reikia palaikyti Mamerto tikėjimą, jo viltį išsipainioti iš bėdos, ir pradėjo kalbėti tai, ko nebuvo pasakojęs niekam niekam. Jis pats nelaukė šito iš savęs.— Kai paėmė į kariuomenę, buvau jaunas, devyniolikmetis. Pasiprašiau į desantininkus, mat visada žavėjo jų drąsa, sugebėjimas išgyventi tokiomis sąlygomis, kokių ne tik šiaip žmonės, bet ir kareiviai neatlaiko. Po apmokymo patekau į Afganistaną. Ten buvo visa, ko troškau: karas, kalnų žygiai, susišaudymai, grumtynės, drąsa ir beprotiškas šaunumas, o svarbiausia — draugystė. Taip, be draugų ten neišliksi. Mes tapome vienos mašinos dalimi — mes tapome žudikais. Iš pradžių tai buvo sunku suvokti, bet kitos išeities neturėjome. Tie, kurie pabėgo ar pasidavė į nelaisvę, rizikavo dvigubai, juos ėmė medžioti abi pusės. Kiti galėjome išlikti tik tapdami nusikaltėliais. Žudėme. Dušmanus, kaip juos vadinome, laisvės kariais juos pavadino vėliau, kai viskas baigėsi, nors šito vardo jie verti buvo iš pat pradžių. Ir kas baisiausia, žudėme ne tik kovotojus — kliūdavo ir niekuo dėtiems. Toks karas, toks desantininko amatas. Kai sugrįžau, reikėjo pasirinkti — eiti į armijos struktūras ar ieškoti kito kelio. Pasirinkau privačią armiją, tapau „Centuriono“ darbuotoju, gaunu didelę algą ir darau tai, ką troškau daryti grįžęs iš Azijos žudynių —

saugau privačius žmones, ginu juos nuo užpuolikų. Dabar mane nušamdė, kad surasčiau pradingusią Sabina. Parodė jus nufilmuotus telefono būdelėje. Paaiškino, kad tai jūs nužudėte Sabina, teisingiau pasakius — įtarė, jog jūs tai padarėte. Pirmoji mano užduotis — surasti jus. Šitai aš padariau, bet dar ne viskas. Mes neradome Sabinos. Ir aš dar nepristačiau jūsų žmonėms, kurie pavedė man tai padaryti.

Aleksas nutilo. Girdėjosi tik jo alsavimas. Mamertas sėdėjo atsirėmęs į priešingą sieną ir galvojo.

— Kas tie jūsų užsakovai, kas jums pavedė mane surasti ir kiek už tą darbą sumokėjo?

— Aš profesionalas. Negaliu nurodyti savo užsakovo, jei nesu gavęs jo paties sutikimo.

— O kaina?

— Man dar nieko nesumokėjo.

Aleksas sėdėjo atsirėmęs nugara į vėsią sieną ir laukė tolesnių klausimų.

Mamertas susimąstė. Atrodė, lyg viskas aišku, ir vis dėlto kažkas dar nebuvo iki galo išpainiota.

— Sakėte matęs filmą su Sabina telefono būdelėje. Nejaugi įžiūrėjote, kad tai aš ją nušoviau?

— Šito nebuvo matyti. Scena baigėsi, kai jūs užsidarėte būdelėje.

— Vadinasi, kažkas filmavo?

— Jūs buvote sekami.

— Ir tie, kurie nušovė, jau nebegalėjo filmuoti?

— Arba tas filmas man buvo parodytas ne visas.

— Galėjo ir taip būti. Mane stebina kas kita: vadinasi, tai, kas atrodė atsitiktina,— ši pažintis gatvėje, Sabinos elgesys, toks natūralus, visai nekeliantis abejonių,— tebuvo tik scena, suvaidinta pagal iš anksto paruoštą scenarijų? Kas tai per scenarijus, kas jo autoriai ir kokie jų tikslai? Laužau galvą ir niekaip negaliu šito suprasti.

Mamerto balse skambėjo tokia neviltis, kad jo klausytojas jau neabejojo jo nuoširdumu.

— Svarbiausia yra tai, ką jums pasakė Sabina. Jos žodžiai gali viską paaiškinti, niekas kitas mums nepadės.

— Visi tik ir nori sužinoti, ką pasakė Sabina. Suprantu, kad būsiu gyvas tol, kol niekas to nesužinos, ir jau

vien dėl to negaliu šito pasakoti. Tačiau patikėkite manim, Aleksai, tai, ką ji pasakė, yra kratinys, nieko nereiškiantys žodžiai, kažkokia nesąmonė.

— O vis dėlto?

— Kunigas, kurio rūsyje dabar tupime, jau vieną kartą mane kamantinėjo, gąsdino ir graudeno, ir aš jam papasakojau, ką kalbėjo Sabina. Štai kodėl mes atsidūrėme šitam rūsy!

— Kodėl?

— Nesu kvailas, kad iškločiau jam viską, tik užsiminiu, jog Sabina nurodė geležinkelio stotį. Dabar žinau, kad mane sekė, nors buvau įsitikinęs, kad pavyko sumėtyti pėdas.

— Jūs apgaudinėjate kitus ir save, nesakote, ką ji perdavė jums, įpareigojo ar prašė. Tegu! Žodžius galima suprasti įvairiai, galima juos ir užmiršti, supainioti, bet veiksmai kalba patys savaime. Aš savo akimis mačiau, kaip jūs paėmėte kažką iš automatinio saugojimo kameros. Nekalbėkite, kad kamera buvo tuščia, nesakykite, kad atsidūrėte ten atsitiktinai. Tai Sabina siuntė jus ten?

— Taip.

— Ką ji nurodė?

— Tik kameros numerį.

— Ką jūs ten turėjote rasti?

— Ji neminėjo.

— O ką radote?

— Iš pradžių maniau, kad ji tuščia, bet pagrabaliojęs užčiuopiau užrašų knygutę.

— Dabar ją turite?

— Keista, mane iškratė, bet jos nepaėmė.

— Jie tikėjosi rasti ką kita.

— Pistoletą paėmė.

— Iš kur jį buvote gavęs?

— Vakar sodyboje, kurioje kilo gaisras, pavyko iš Valdo išplėsti.

— Parodykit užrašų knygutę.

Mamertas ištraukė ją iš kišenės ir atkišo Aleksui. Prisispaudęs prie lango, Aleksas pervertė lapus. Viduryje, kur matosi susiuvimas, buvo įrašyti skaitmenys ir lotyniško alfabeto raidės.

— Manau, kaip tik šito šifro ir ieško Strazdas,— ištarė susimąstęs Aleksas Dranginis.

Rūsyje stojo tylą. Mamertas susigūžė. Aleksas vis dar stovėjo prie langelio.

— Jūs pasakėte — Strazdas? — pralemeno Mamertas.

— Išsitariau? — pasitikslino atsisukęs Aleksas.— Taip, toks mano darbdavio vardas. Tai jis man pavedė sekti jus ir surasti Sabiną. Iš kur žinote Strazdą?

— Sabina man jį minėjo. Prašė surasti Strazdą ir perspėti jį, kad nesiduotų suviliojamas pažadais, kad pražus sutikęs su sandėriu, kuris jam siūlomas.

— Kodėl man nepasakėte to iškart?

Aleksas prisiartinio prie Mamerto, šis pakilo nuo žemės, ir jie stovėjo vienas priešais kitą, klausydamiesi artėjančių iš viršaus žingsnių, durų klebenimo, atšaunamos velkės girgždesio.

15.

Rytas vos vos aušo, ir Gedimino prospektas atrodė nykus ir tuščias — toks jis atrodo grįžtant namo po išger-tuvių nakties. Namas prie Sveikatos ministerijos dar snaudė. Snaudė ir Gedimino prospektas, tas senas pirklių traktas, snaudė ir Jakšto gatvė, vienu galu įsiremianti į upę.

Ir vis dėlto tik atrodė, jog gatvė tuščia. Akyliau įsi-žiūrėjus, buvo galima pastebėti už medžio šmėžuojant si-luetą. Nuskurusi liepa buvo pakankamai stora, kad už jos galėtų pasislėpti žmogus, ypač jei jis nėra labai stambus ir jei jo galva pridengta šiaudine skrybėle ne itin plačiais kraštais. Jei tas žmogus būtų nusiėmęs skrybėlę, tekančios saulės spindulys būtų blykstelėjęs ir atsimušęs į pli-ką jo galvą. Taip, tai buvo Balys — šiaip apsirengęs va-sariškai, bet su švarku. Jam darbo diena jau prasidėjo.

Lygiai taip pat darbo diena buvo prasidėjusi ir Hen-rikui. Jis stoviniavo po medžiu kitoje gatvės pusėje ir stebėjo langus viršutiniame aukšte — paskutiniame, pri-statytame pakylėjus aukštyn stogą. Langai buvo tamsūs, ir aušros spinduliai dar nepasiekė jo stiklų, saulė dar slė-

pėsi ilgo prospekto gale. Tačiau ne saulės atšvaito dairėsi Henrikas. Jis laukė, kada įsižiebs šviesa lange.

Šviesos lange laukė ir Robertas Markė. Jis jau buvo nusitvarstęs galvą ir žaizdą užsiklijavęs pleistru, tik kartkartėmis pasičiupinėdavo žymę, kurią jam paliko Mamertas Bundza.

Strazdo automobilis stovėjo prie durų, bet ne pačiam priekyje, o kiek nuošaliau — taip, kad jo neblokuotų kiti automobiliai ir, iškilus reikalui, būtų galima staigiai įšokti ir važiuoti. Strazdas žinojo, ką daro, tačiau jis nežinojo, kad pakilęs liftu į viršų, neras nei Kunigo, nei Mamerto Bundzos, nei tuo labiau Alekso Dranginio, kuris ir iškviėtė jį telefonu. Alekso praneštos naujienos Strazdui buvo be galo laukiamos. Vieno nežinojo Strazdas — kad Aleksas Dranginis tik kartojo žodžius, kuriuos sakyti jį priverstė kitas. Dar daugiau, Strazdas ir įsivaizduoti negalėjo, kad žodžiai, kuriuos Aleksas jam kalbėjo, buvo tariami žvelgiant tiesiai į automato vamzdį.

Liftas Strazdą jau nešė aukštyn, o gretimų liftų, kiek atsilikę, kilo į viršų Robertas Markė ir Henrikas. Jie šypsojosi: gal dėl to, kad taip smagiai kyla į viršų, o gal dėl to, kad jų planas taip puikiai vyksta.

Liftas, keliantis Strazdą, sustojo, atsidarė durys, ir šis išėjo į koridorių. Tačiau paskutinę akimirką jis stabtelėjo ir įtariai pasuko galvą. Jo liftas stovėjo, durys dar buvo praviros, bet greta girdėjosi kito lifto ūžimas. Strazdas nusišypsojo — tai turėjo būti Aleksas. Jis bus neapsirikęs samdydamas šį vyrą iš „Centuriono“. Jei viskas vyko taip, kaip jis pranešė telefonu, belieka pasidžiaugti sėkme. Strazdas priėjo prie kito lifto ir ėmė laukti.

Įsižiebė šviesa, atsivėrė durys, ir Strazdas suprato klydęs — atkišę automatų vamzdžius, į jį žengė visai kiti žmonės. Strazdas šoko prie savojo lifto, bet Henrikas buvo greitesnis, užstojo duris ir atkišo Kalašnikovo vamzdį Strazdui į pilvą.

— Prašom nekvailioti, rankas ant sprando!

— Kas per manieras? Apiplėšimas vidury dienos!

— Ne visai, iš ryto,— nusijuokė Robertas Markė ir apieškojo Strazdą. Iš kišenės ištraukė jo pistoletą ir parodė Henrikui.

— Puiku,— Henrikas kryptelėjo galva kabineto durų link.— Dabar prašom priimti svečius. Nuleiskite rankas, atrakinkite duris, tikiuosi, turite kavos pavaišinti, šį rytą tiesiog nespėjome užsiplikyti — reikalai, reikalai...

— Ha ha ha! — nusijuokė Robertas Markė ir pirštais persibraukė pleistrą.

— Pasiduodu prievartai,— pabrėžė Strazdas. Liudininkų nebuvo.

Jis išsitraukė raktus, atrakino dvi spynas ir pirmas įžengė į kabinetą. Pasisukęs už slenksčio, jis ištiesė ranką, bet Henrikas ir vėl buvo greitesnis.

— Prašom elgtis atsargiau, be staigių judesių,— jis numušė šeimininko ranką ir pats įžiebė šviesą. Kambarys nušvito.

— Prie lango! Rankas už nugaros! Sujudėsite — šauku be perspėjimo! — Henrikas atsuko automato vamzdį į kabineto šeimininką, ir šis pakluso.

— Robertai, patikrink visus užkampius,— paliepė Henrikas.

Robertas Markė neskubėdamas apėjo kambarį, patikrino spintas, stalus, ištraukė stalčius ir vėl juos užtrenkė, paskui atsisuko į savo vadą:

— Nieko įtartino.

— Vis dėlto paaiškinkite, dėl ko esu užpultas?

— Kas jus užpuolė, atleiskite? — nusišypsojo Henrikas.— Būkime tikslūs, jūsų darbo diena dar neprasidėjo. Veikiau mes turėtume paklausti, ką tokiu ankstyvu metu ruošėtės veikti? Tai juk neįprasta net tokiam biznieriui kaip tamsta.

— Darbas toks,— atsiduso Strazdas.— Na, jūsų viršus. Užklupote nepasiruošusį, prisipažįstu, netikėtai. Kloju ant stalo viską, ką turiu, ir išsiskiriam geruoju. Policijai neskambinu, jūsų nepažįstu, keršyti nesiruošiu. Pralaimėti irgi reikia mokėti.

Strazdas susitvardė, jo akys nustojo bėginėjusios, judesiai pasidarė ryžtingesni. Jis priėjo prie sieninio seifo ir pabarškino pirštais, po to surinko kodą ir atidarė dureles.

Robertas Markė prišoko pirmas, nustvėrė Strazdą už rankos ir pastūmė į šoną.

— Leiskite, gerbiamasis, aš jums padėsiu. Negali žinoti, kokią siurprizą išvysite jūsų rankose, kai atsisuksite. Strazdas nutaisė piktą miną ir gūžtelėjo pečiais.

— Prašom.

— Oho! — Robertas Markė sukišo abi rankas iki alkūnių, ištraukė iš seifo celofaninį paketą ir atkišęs nunešė prie stalo. Seifas liko tuščias, tai matėsi net iš kito kambario galo.

— Per pusę? — Markė linktelėjo savo bendrui.

— Konfiskuojame liaudies vardą, kaip sakydavo seniau,— palingavo galvą Henrikas.— Atleiskite, gerbiamasis, mes jūsų toli gražu nei prašėme, nei prievartavome. Akivaizdu, kad tai jūsų geros valios gestas siekiant kompensuoti negerą įspūdį, kurį sukėlė jūsų veiksmai visuomenės akyse, ir tai mes neabejotinai teigiamai įvertinsime. O dabar, kai pademonstravote savo ketinimus, prašom ramiai stovėti prie lango ir nejudėti. Jei kojos pavargs bestovint, galite prisėsti ant kėdės, tik perspėju, nedarykite staigių judesių, mano draugas Robertas Markė paskutiniu metu skundžiasi nervų sistemos sutrikimais. Manau, tamsta taip pat suinteresuotas, kaip ir mes, kad neįvyktų nelaimingas atsitikimas.

Strazdas patempė lūpą, bet nieko neatsakė. Jis prisi-
traukė kėdę prie lango ir atsisėdo, ignoruodamas Robertą Markę, kuris praskleidė maišą, įkvėpė oro ir sulaukė kvėpavimo.

— Na kaip? — paklausė Henrikas.

— Kas sakė, kad pinigai nekvepia?! — garsiai išpūtė orą Robertas, jo akys blizgėjo, o rankos kiek drebėjo. Jis prasegė krepšį, kurį buvo atsinešęs, ir sukišo į jį maišą, leidęs Henrikui tik akies krašteliu žvilgtelėti.

— T-taip,— palingavo galvą Henrikas.— Jūsų biznesas, sprendžiant iš rezultatų, nėra nuostolingas.

— Bent iki šios dienos, ha ha,— nusijuokė Robertas, įsitaisydamas ant kėdės prie durų. Jis nenuleido akių nuo įkaito.

Strazdas sėdėjo visiškai abejingas, akmeniniu veidu. Henrikas taip pat tylėjo. Robertas užsimerkė ir vėl atsimerkė, kumščiu pasitrynė akis.

Laikas bėgo, o vyrai kambaryje sėdėjo ir laukė.

Pagaliau suskambo telefonas. Henrikas pakėlė ragelį ir atsakė:

— Taip, su mumis. Viskas vyko kaip numatyta. Laukiame jūsų,— ir padėjo ragelį.

— Kas skambino? — paklausė Strazdas.

— Brunas.

Strazdas linktelėjo:

— Tik su juo ir galima rimtai tartis. Niekada nemaniau, kad jo parankiniai tokie neišmanėliai. Šitas triukas jums geruoju nesibaigs.

Tai buvo daugiau pasidrąšinimas nei gąsdinimas. Šitai suprato ir pats Strazdas, ir jo grobikai.

Netrukus atsivėrė durys ir jose pasirodė Brunas — neūžauga susisukėlis.

— Labas rytas, ponas Strazdai.

Bruno balsas buvo kiek pakimęs, jis žengė tiesiai prie stalo, Henrikas užleido vietą.

— Ką reiškia šis antpuolis? — Strazdas plačiai nusišypsojo, stojosi tiesdamas ranką pasisveikinti, bet Robertas Markė jį sustabdė automato vamzdžiu. Strazdas vėl susmuko kėdėje kaip nuolankus lankytojas.

— Antpuolis? — Brunas kilstelėjo vieną antakį. Jis apsidairė, atrodytų, tik dabar pastebėjęs savo bendrus, ir nusistebėjo: — Tai jūs? Ką reiškia pono Strazdo nusi-skundimai? Nejau kaip nors varžėte jo veiksmus? Nema-nau, kad taip galėjo būti, ponas Strazdai, ir jei kuo nors tamsta esate nepatenkintas, prašom sakyti tiesiai, be užuo-minų.

Strazdas žvilgtelėjo į pravirą seifą, į automatą Roberto rankose ir papurtė galvą.

— Sakykime, tai tik draugiškas vizitas, nors kai svečiai nekviesti ateina, visada atrodo, kad jų elgesys nėra itin mandagus.

— Nekviesti? — kilstelėjo antrą antakį Brunas.

— Mane kvietė mano žmogus, mano sąmdytas Aleksas Dranginis.— Strazdas ryžosi kalbėti atvirai.

— Ir ką jums pasakė Aleksas Dranginis? Atvirai kalbant, man šitas vardas nėra girdėtas.

— Nejaugi?

— Mes jį užtikome Kunigo viloje,— paaiškino Brunui Henrikas.

— Ir jis maloniai sutiko paskambinti jums, ponas Strazdai, ir pakviesti į darbo kabinetą,— pridūrė Robertas plačiai nusižiovaudamas.

— Suprantu,— tyliai ištare Strazdas. Dabar jam iš tikro daug kas pasidarė aišku.

— Prašom pasakyti, kokių tikslų jūs nusamdėte Aleksą Dranginį? Kodėl jis sekė Mamertą Bundžą?

Brunas ištare tuos žodžius iš lėto, tyliai, bet jo balse skambėjo slaptas grasinimas, ir neatsakyti į tokiu tonu ištartą klausimą nebuvo galima. Tai suprato Strazdas, tai žinojo ir Henrikas su Robertu. Jie sulaukė kvapą laukė atsakymo. Strazdas tylėjo.

— Iš pat ryto tvanku. Atverkite langą plačiau, Robertai,— paprašė Brunas.

Robertas pravėrė langą, ir šviežio oro srovė plūstelėjo į kambarį.

— Aš noriu gyventi,— ištare Strazdas.

Niekas jam nežiūrėjo į akis. Niekas neatsakė. Brunas užsirūkė. Lauke, liepų viršūnėse, čirpsėjo miesto paukštis. Po liepomis nuobodžiavo Balys; nusišluostęs plikę po šiaudine skrybėle, jis pasislinko į šešėlį, kad saulės spinduliai nekristų į veidą.

— Aš nežinojau, kur dingo Sabina. Man reikėjo tai išsiaiškinti. Būčiau taip ir likęs nežinioje, bet gavau kasetę, kurioje pamačiau paskutinius kadrus, jai įeinant į telefono būdelę su man nepažįstamu žmogum. Mūsų susitarimai staiga pasirodė abejotini. Supratau, kad tai jūsų žmonės atsiuntė šį kadrą. Supratau, kad privalau veikti. Aleksą Dranginį man rekomendavo seni draugai iš „Centuriono“. Tai privati sekimo ir apsaugos firma. Visada pasitikėjau jais, pasitikėjau ir Aleksu Dranginiu. Dabar nebesuprantu, ar jūs jį papirkote, ar tai buvo jūsų žmogus iš pat pradžių.

Strazdas sėdėjo susmukęs kėdėje ir kalbėjo bedžiodamas vienos rankos pirštus į kitos. Tai jam sunkiai sekėsi.

— Kodėl jums turėjo rūpėti Sabinos dingimas? — Brunas užsirūkė ir nukratė pelenus į peleninę. Jo balse

skambėjo pašaipa, jis žinojo visus atsakymus į savo klausimus ir stebėjo prakaituojantį Strazdo veidą.

— Taip, Sabina buvo jūsų žmogus,— konstatavo Strazdas.— Bet puikiai žinote, kad kartu ji buvo mano ir jūsų tarpininkė. Sandėris sudarytas, sutartis pasirašyta, ir sąlygas jūs privalote vykdyti taip pat kaip ir aš. Iš manęs jūs gavote visa, ko norėjote. Tai, kas jums atrodė, o gal ir buvo neįveikiama kliūtis, aš sutvarkiau. Įveikti biurokratų paspėstas pinkles nebuvo paprasta, patikėkite. Ir tada, kai viskas mano padaryta, pasirodo, kad jūsų pusė nevykdo įsipareigojimų. Buvome sutarę, kad man bus perduoti visi reikalingi rekvizitai, Šveicarijos bankų sąskaitų numeriai, pareikalavimo kodai. Jūs man pranešėte, kad juos perduos Sabina, pasitikėjome ja mes visi. Sabina kažkur dingsta, iš jūsų jokių žinių, ir staiga gaunu kasetę su įrašu, kuris rodo, kaip Sabina užsidaro telefono būdelėje su nepažįstamu vyriškiu. Jokio skambučio nesulaukiau nei iš jos, nei iš jūsų. Aš negaliu leisti, kad su manim kas žaistų kaip katė su pele. Reikalauju man pažadėtų rekvizitų, reikalauju tiesos apie Sabinos likimą, ponas Brunai.

— Gerbiamasis, tamsta nutylite vieną faktą. Tai jūs paleidote Kunigą Mamerto Bundzos pėdomis. Tai jūsų nurodymu Mamertas Bundza buvo sulaikytas ir kalinamas Kunigo viloje. Atsiuntę videojuostą, mes ir norėjome pranešti, kad žinome apie jūsų veiklą. Ji neatitinka sutarties sąlygų. Jūs neturite teisės kištis į scenarijų, kištis į mūsų firmos reikalus. Jūs nepaklausėte, ir mes priversti imtis priemonių.

— Kunigas turėjo išsiaiškinti, kas nutiko Sabinai, kur dingo sąskaitų rekvizitai. Jei pakeliui pasitaikė ir Mamertas Bundza, Kunigas pasielgė logiškai, jį pagrobdamas. Tik tokiu būdu mes galėjome sužinoti, kur yra Sabina, ką ji spėjo pasakyti Mamertui Bundzai.

— Jūs žinojote, kad Sabina nužudyta. Tai patvirtina ir jūsų žodžiai, ponas Strazdai.

— Tai patvirtino Mamertas Bundza. Kaip tik jūsų žmonės nužudė Sabiną. Kodėl? — Strazdas atsistojo, pradėjo vaikščioti po kambarį, niekas jam netrukdydė.— Manau, kad tai padarėte sąmoningai. Manau, kad tokiu būdu nu-

tarėte atsikratyti ne tik jos, bet ir manęs. Ji pasirodė daugiau nereikalinga, ir rekvizitai, kuriuos ji turėjo perduoti, atiteko jums. Sutinku, maža bus naudos be kitos šifro dalies, kuri yra mūsų rankose, bet jūs vis dėlto ryžotės, galbūt tikitės susirasti ir kitą jo dalį. Jei bandėte išsiversti be Sabinos, be manęs jums išsiversti nepavyks.

— O kiek jūs įkainojote Sabinos gyvybę, ponas Strazdai? — paklausė Brunas.

— Ką jūs man bandote inkriminuoti? — atsisuko į jį Strazdas.

— Videojuostos kopija, kurią jums atsiuntėme, buvo ne visa. Siūlau pažiūrėti visą.

Henrikas atsistojo, išėmė iš krepšio juostą ir įstatė į videoplejerį. Televizoriaus ekranas nušvito, ir vyrai palinko prie jo įsižiūrėdami, kas vyko penktadienio vakarą aikštėje priešais „Vaikų pasaulį“.

16.

Įsižiebė šviesa, ir Mamertas su Aleksu užsimerkė, kol akys apsipras. Iš viršaus besileidžiantis Maksas pasirodė jiems kaip vienas iš Olimpo dievų. Tik nebuvo aišku, kam paruoštas jo rankose Kalašnikovo automatas — bausmei ar teisingumui.

— Išsilaisvinote, paukšteliai? Sveikinu, sveikinu, antra vertus, man mažiau darbo bus. Na, po vieną žengte marš į viršų, ir be jokių fokusų, šausiu neperspėjęs!

Lauke jie įkvėpė pilna krūtine. Maksas, o ir atokiau stovintis Matas laikė pirštus ant gaidukų, ir bandyti sprukti nebuvo jokios prasmės.

— Pirmyn, į kambarius,— kilstelėjo smakrą Maksas.

Kaliniai klupinėdami, sunėrę rankas ant sprando, suėjo į namą.

Atsivėrus kambario durims, Mamertas kreivai šyptelėjo: Kunigas sėdėjo toje pat vietoje kaip ir vakar.

— Matau, ponas Mamertai, kad ne visą teisybę man papasakojote. Suprantu, kad jums visa teisybė ir nebuvo žinoma, tačiau nesitikėjau, kad įtrauksite į savo veiklą ir privačius detektyvus.

— Aš nieko neįtraukiau į jokią veiklą,— sumurmėjo Mamertas Bundza.— Be to, galiu pakartoti, kad Sabina man nieko nepasakojo. Gal ir norėjo, bet, matyt, nespėjo.

— Nepaisant to, tamsta atsidūrėte geležinkelio stotyje prie saugojimo kamerų. Gal buvote ten pasilikęs bagažą po savaitgalio žūklės ir norėjote pasiimti? Gal slėpėte nuo žmonos meilės laiškų pundelį, kurį nusprendėte sunaikinti? Atsakykite, gerbiamas Mamertai.

— Ko jums iš manęs reikia? Aš jau pavargau nuo tų užuominų! Sakykite tiesiai šviesiai, ko jūs iš manęs norite!

Mamertas Bundza pats nustebo, kad taip pratrūko. Iki šiol buvęs tylus ir ramus, dabar jis neteko savitvardos ir pats išsigando.

Kunigas pakilo nuo stalo. Jis lėtai apėjo kėdę ir prisiartinęs ėmė apžiūrinėti Mamertą sakytum netikėtai prabilusią statulą.

Maksas tyliai šaipėsi čiaudodamas kramtomąją gumą. Matas stovėjo kampe tylus, kaip visada, bet su automatu jis atrodė pavojingas.

— Manau, kad jo klausimai visai teisėti ir logiški, pats laikas sudėti taškus, paaiškinti ir pasiaiškinti savąsias pozicijas,— prabilo Aleksas. To nesitikėjo nei Kunigas, nei jis pats.

Kunigas paliko Mamertą ramybėje ir susidomėjęs atsisuko į Aleksą.

— Pagaliau prašnekote? Iš kur tamsta atsiradote, ko pageidaujate ir apskritai — kas tamsta esate? Aleksas Dranginis, tai žinau, personalijų man nereikia, „Centurione“ dirbate. Mūsų, profesionalų, nėra tiek daug, žinome vieni kitus ne blogiau už savo priešininkus. Svarbiausia, kam dirbate ir kokia jūsų užduotis.

Aleksas apsidžiaugė, kad nors akimirką pavyko nukreipti Kunigo dėmesį nuo Mamerto Bundzos, kuris, atrodė, tuoj subliukš ir viską išpasakos, o pakovoti dar reikėjo.

— Dabar jūsų viršus, pripažįstu. Jei ne šitie gorilos su automatais,— Aleksas parodė akimis į Matą ir Maksą,— mūsų pokalbis galėtų būti visiškai kitoks, bet kol

kas galiu tik viena pasakyti: nepatariu per giliai įlti į šias problemas.

— Kodėl?

— Tai gali būti pavojinga.

— Jūs man grąsinate?

— Anaipol, tik nurodau galimą nemalonę.

— Kieno?

— Jūsų darbdavio. Nesuklysiu pasakęs, kad jūs viso labo tik užduotį vykdote, taip pat, beje, kaip ir aš.

— Na na? Kuo toliau, tuo įdomiau.

Kunigas apėjo ratu Aleksą, atidžiai nužvelgdamas jį nuo kojų iki galvos, kažką mintyse sverdamas.

— Tęskite, gerbiamas Aleksai, netgi labai įdomu man pasidarė. Tęskite, susimildamas, tik prašom be patoso, be gąsdinimų ir kvailų užuominų.

— Aš negąsdinu. Jūs pats žinote, koks nesusipratimas gali kilti, jeigu jūsų veiksmai ims trukdyti jūsų šefo ketinimams.

— Tai provokacija.

— Ne, tik siūlymas pagalvoti.

— O ką jūs turite galvoj?

— Strazdas žaidžia dvigubą žaidimą. Jumis jis pasitiki, bet nevisiškai. Manau, kad mane pasamdė vienu tikslu — kontroliuoti jūsų veiksmus. Man kėlė uždavinį labai paprastą — surasti Mamertą, o per jį ir Sabiną. Pirmąją užduoties dalį aš atlikau: kaip matote, su Mamertu Bundza esame jūsų namuose. Antroji dalis taip ir liko neįvykdyta, jūs patys buvote liudininkai. Žinodami, kad Sabinos lavono nėra, nebūtume kasę tokios duobės. Belieka paklausti, ar jūs taip pat žinojote, kad jos ten nėra. Tada galėčiau įvertinti jūsų cinizmą laukiant, kol iškasime duobę iki dugno. Matyt, jums teikė nemažą malonumą stebėti bergždžią triušą?

Kunigas suko ratus aplink Aleksą.

— Tarkime, jūs teisus. Tada visiškai nesuprantama, kodėl bėgote iš pasalos, kuri buvo jums surengta багаžo saugojimo salėje. Tai, ką mes matėme ir patyrėme savo kailiu, visiškai neatitinka jūsų sukurtos teorijos. Jeigu jūs esate pasamdytas kontroliuoti mano grupės veiksmus, tai nereikia, kad jums suteikta teisė trukdyti mūsų operaci-

jas. Strazdas būtų pasirūpinęs bent minimaliu veiksmų koordinavimu. Tuo tarpu viskas vyksta net, sakyčiau, priešingai. Kai tik jūs pasirodėte arenoje, viskas susijaukė. Nežinau, gal kartu teikiate paslaugas ir Henriko grupei, gal žaidžiate iškart du žaidimus? Štai kokios mintys ateina į galvą analizuojant ne tik jūsų žodžius, bet ir veiksmus.

— Kodėl taip manote? — paklausė Aleksas.

— Sekite mano mintį, ir viskas taps aišku. Mes dirbame Strazdo užsakymu, faktiškai esame jo žmonės. Puičiai žinojome, kad Sabina paliko jus dominantį dokumentą geležinkelio stotyje, tik nežinojome, kurioje kameroje. Galima buvo visas jas iš eilės patikrinti ir būtume radę, tik visa tai būtų atkreipę valdžios vyrų dėmesį. Taigi nusprendėme nerizikuoti, palaukti Mamerto Bundzos, kuriam, mūsų žiniomis, Sabina turėjo pasakyti kameros šifrą, ir ramiai palaukti, kol jis pats ateis pasiimti. Taip ir atsitiko. Tačiau, atrodo, Mamertas Bundza buvo sekamas ir Henriko žmonių, juos domino tas pats dokumentas. Keista, kad jie pasirinko tokį pat veiksmų planą — laukti pasirodant Mamerto Bundzos salėje. Taigi lemiamoje vietoje ir lemiamu momentu susidūrė ne tik mūsų interesai, bet ir mūsų pasiųsti žmonės. Jie buvo ne tik ginkluoti, bet ir mokėjo panaudoti šiuos ginklus. Ir kaip tik tada arenoje pasirodėte jūs, nejučia tapote epizodo, kuris buvo suplanuotas pakankamai kruopščiai, vienu iš pagrindinių veikėjų. Šito scenarijuje nebuvo, ir tai gerokai sumaišė mūsų, o drauge ir Henriko, kortas. Mes supratome, kur jūs galite pasukti, į sodybą atvažiavome pirmieji ir laukėme jūsų. Cinizmu kaltinate mus be reikalo. Mes taip pat nustebome, pamatę jus darbuojantis su kastuvais, ir laukėme rezultatų. Nusivylėme ne mažiau už jus. Kur dingo Sabina? Tai retorinis klausimas, tačiau turiu ir nereitorinį — kur dingo dokumentas, kurį Mamertas Bundza paėmė iš kameros? Prašom jį grąžinti, ir išsiskiriam taikiai.

— Stop! Iš Mamerto Bundzos jis pateko man, ir tik aš atiduosiu jį Strazdui į rankas.

— Suprantu, norite pakelti savo kainą. Tačiau ši mintis nėra svetima ir man. O kam jūs tarnaujate daugiau —

Strazdui ar Brunui, paaiškės vėliau. Maksai, iškrėsk šį tipą!

Pagaliau baigėsi intelektualūs išvedžiojimai, pagaliau galima veikti. Plati šypsena nušvietė Makso veidą, jis išspjovė kramtomosios gumos gumulėlį ir, pakilęs nuo kėdės, ėmė artintis prie Alekso. Tylusis Matas taip pat atsistojo ir atkišo automato vamzdį, blokuodamas kelią, jei Aleksas sumanytų bėgti.

Kunigas stovėjo išsiskėtęs, lingavo nuo kulnų ant pirštų ir prisimerkęs stebėjo vyrus.

Mamertas Bundza pagaliau atsitokėjo: iš tiesų užrašų knygutę, kurią jis buvo paėmęs iš kameros, dabar turėjo Aleksas.

— Stokite! — sušuko jis. — Jūs kažką painiojate, tai juk aš atidariau kamerą, tai aš viską geriau žinau. Jokių dokumentų ten nebuvo, tai nesusipratimas. Sabina visus jus apmulkinio! Kamera buvo tuščia!

Mamertas pašoko iš vietos, bet Mato ranka nubloškė jį atgal į kėdę.

— Vieton, nudėsiu kaip šunį, — pro dantis iškošė Matas.

— Štai kaip? — nusistebėjo Kunigas ir įdėmiai nužvelgė Mamertą. — Mums tai į galvą neatėjo.

Ir negalima buvo suprasti, ar jis kalba rimtai, ar tik pats savęs klausia — juoktis iš tokių pareiškimų ar imti juos nagrinėti.

— Ant grindų! — suriko Aleksas ir pirmasis krito užsidengdamas rankomis galvą.

Mamertas padarė tą patį, vien Kunigas liko bestovys ir susidomėjęs žvelgė, kaip pažiūri stiklai, pasigirdo automato kalenimas, ir Matas su Maksu sukniubo ant grindų apsipildami kraujais.

— Atrodo, svečių sulaukėme? — lėtai ištare Kunigas keldamas rankas į viršų.

Langų rėmai sutraškėjo nuo smūgių, ir į vidų įvirto pora vyrų. Jie prišoko prie sukniubusių Mato ir Makso, pirmiausia nuspyrė į šoną jų ginklus ir atvertė abu sargybinius veidais į viršų.

— Tie patys, — ištare atsisukdamas į kambarį vienas įsiveržėlis, ir Mamertas atpažino Robertą Marķę.

— Tvarka,— atsitiesė ir Henrikas. Jie abu atsisuko į kylančius nuo grindų Mamertą ir Aleksą.

— Pagaliau vėl susitikome? — nusijuokė Robertas Markė.

— Aš niekur nesislapsčiau,— nusiminęs atsakė Mamertas.

— Naują kadrą įsitaisėte, Kunige? — paklausė Henrikas rodydamas į Aleksą.

— Šito Strazdą klauskite,— atsakė kreivai šyptelėjęs Kunigas.

— O! — susidomėjo Henrikas.— Ir ką taip diskutavote? Amžiną atilsį Makso rankose, mačiau, automatas vis nerimo, vis taikėsi kulką paleisti.

— Viskas labai paprasta,— atsakė Kunigas.— Aleksas Dranginis pasisavino mūsų grobį, tikiuosi, kad dabar jūs pasiimsite tai, ko Mamertas Bundza ginasi akyse nematęs.

— Atrodo, mes visi medžiojame tą patį grobį,— nusišypsojo Henrikas.— Sabina buvo pakankamai gudri, apmovė mus visus, bet drauge ir nepakankamai nuovoki, kad patikėjo šią paslaptį Mamertui Bundzai.

— Kaip čia pasakius...— Robertas pasitrynė kaktą.

— Prašom grąžinti, kas jums nepriklauso,— Henrikas atkišo ginklą į Aleksą.

— Jei šitai jus domina, prašom,— gūžtelėjęs pečiais, Aleksas ištraukė iš kišenės užrašų knygutę.

— Būtent tai, ko reikia,— pavartęs knygutę tarė Henrikas.

Kunigas užvertė akis į viršų. Robertas stovėjo kaip įkastas. Mamertas žiūrėjo nusteбęs: kodėl taip lengvai Aleksas atsisveikino su savuoju laimikiu? Ir suprato, kad kitaip pasielgti jis negalėjo. Henrikas buvo padėties viešpats.

— Tai, ko jūs nesugebėjote, Kunige, mielai atliksime mes,— paaikšino Henrikas.— Dabar beliko išsiaiškinti, kur dingo Sabina. Kai mes terliojomės su ponu Mamertu, jos lavonas iš sodybos kiemo paprasčiausiai dingo. Esame tikri, kad tai jūsų darbas, tik nesuprantame, koku tikslu jūs tai padarėte ir kur ją paslėpėte. Kalbėkite, laiko liko nedaug.

Kunigas stovėjo kaip kirviu į kaktą trenktas, jo akys suapvalėjo, apatinė lūpa atvėpo, apnuogindama retus priekinius dantis.

Lygiai taip pat apstulbo ir Aleksas su Mamertu.

— Jūs šnekate ne visai protingai, aš negaliu suvokti,— pagaliau atsitokėjo Kunigas.— Iki šiol mes buvome įsitikinę, kad Sabina nužudėte ir palaidojote jūs, patys matėme, kaip šie piliečiai atkasė jos kapą ir rado jį tuščią. Dabar jūs reikalaujate pasakyti tai, ko mes patys nežinome.

Stojo tylą. Negyvėliai ant grindų gulėjo tokiomis pozomis, kaip juos paliko apvertę įsibrovėliai, o gyvieji elgėsi kaip nebyliojo kino artistai. Už lango jau rausvėjo dangus.

— Man atrodo, laikas ir juos nurašyti,— pasiūlė Robertas Markė, kryptelėdamas galva Alekso ir Mamerto pusėn.

— Anksti,— papurtė galvą Henrikas.— Jie dar nesu vaidino savo vaidmens.

17.

Vaizdas televizoriaus ekrane atgijo: Sabina su Mamertu įeina į telefono būdelę, užsidaro, ir Mamertas nukelia ragelį.

— Atkreipkite dėmesį,— prabilo Brunas,— ne Sabina, o Mamertas kalba telefonu. Jei Sabina būtų norėjusi ką nors pranešti, ji pati būtų jums paskambinusi.

— Taip, bet įsižiūrėkite, ji stovi ne šiaip sau, ji ir pati kalba, lūpos kruta kaip garsiai kalbančio žmogaus, neabejoju, kad jos balsas gali būti girdimas ir žmogui kitoje būdelėje, ne vien tik ragelyje, kurį laiko rankose Mamertas,— atsakė Strazdas.

— Stop! — sukomandavo Brunas, ir Henrikas sustabdė vaizdą.— Dabar matyti, kaip atsidaro telefono būdelės durys. Štai iki šios vietos ir buvo jums atsiųsta kopija. Prašome ją grąžinti.

— Jūs žadėjote parodyti tęsinį.

— Bus ir tęsinys.

Strazdas atidarė sieninę spintą ir įteikė kasetę Robertui. Jis pasižiūrėjo, pavartė ją rankose ir įsimetė į švarko kišenę.

— Ar reikėjo dėl šios kasetės kelti triukšmą, veržtis su automatais, grasinti? Tarp kitko, jūs minėjote Aleksą Dranginį, mano nusamdytą privatų seklį. Ar jūs ir jį sekėte?

— Mes nelakstome paskui jūsų žmones,— atšovė Henrikas.

— Negaiškime laiko,— įsiterpė Brunas.— Greit prasi-dės judėjimas, į gatves pasipils žmonės, mums nėra kada laukti, laikas bėga greičiau, nei manome.

— Leidžiu juostą,— Henrikas nuspaudė mygtuką.

Televizoriaus ekrane atgijo vaizdas. Pro įeinančiųjų į būdelę pečius veik nesimato stovinčių joje Mamerto ir Sabinos. Filmuota kiek iš šono. Tačiau aiškiai matosi Roberto Markės ranka, laikanti pistoletą, atkištą į moterį.

— Ha,— nusistebėjo Robertas,— net sunku patikėti, kad taip galėjo nufilmuoti. Viskas vyko dieną, žmonių erzelynėje.

— Betgi ir tu savo užduotį atlikai vidury miesto, dieną, maža kas patikėtų, kad tai įmanoma,— patikslino Henrikas.

Ekrane vaizdas sustojo.

— Dabar atidžiai stebėkite tolesnius įvykius,— paprašė Brunas.— Pakartosiu kelis sykius, kiekvienas atidžiai įsižiūrėkite.

Robertas Markė atkiša pistoletą, pakyla dūmelis, ir Sabina pamažu ima smukti Mamertui ant rankų.

— Viskas lyg ir aišku,— papildė Brunas.— Įjungiamo antrą kamerą. Prašom.

Vaizdas iškyla daug platesnis, žmonės kiek sumažėję, matyti tik susikišusių būdelėje nugaros. Ir kaip tik tada, kai Robertas Markė atkiša ranką su pistoletu, pro jo nugarą prakišama kita ranka su pistoletu sugniaužtoje saujoje, ir ji trūkteli nuo šūvio atatrunkos akimirka anksčiau nei Roberto Markės ranka. Vėl grįžta šis kadras, ir pamažu išdidinamas žmogus, stovintis Robertui Markei už nugaros. Tai tylusis, nepastebimasis Matas — ištikimas

Kunigo ginklanešys, Makso draugas. Tai jo rankose vis dar karštas pistoletas, tai jis nepastebimai dingsta iš kadro, palikdamas susirūpinusius vyrus, nešančius Sabina iš telefono būdelės į automobilį.

— Štai kaip reikia dirbti: prasiskverbi kaip dūmas pro visus plyšius, be jokio triukšmo, suverti visą bėdą ir atsakomybę kitiems ant galvų. Ar ne tiesą sakau, pone Strazdai? Juk jūsų nurodymu buvo nužudyta Sabina? Juk jūsų žmogus, Kunigo samdinys, atliko juodą darbą, o pelną yra kam susišluoti į kišenę?

— Mėšlo krūva,— negalėjo atsistebėti Robertas Markė.

— Meistro darbas, nieko nepasakysi,— trumpai pakomentavo Henrikas.

— Pone Strazdai, jūs sulaužėte visus susitarimus, jūsų žmonės neturėjo teisės kištis į mūsų darbą. Šitai nebuvo numatyta scenarijuje, ir už visą tolesnę eigą, kuri neįtikėtinais sutriko, atsakyti reikia mums, ogi kaltininkai — jūsų darbuotojai. Jokia solidi firma šito pakęsti negali, manau, šitai suprantate ne blogiau už mane.— Brunas sėdėjo sustingęs kaip kinų dievukas, cigaretė jo rankoje nė nesuvirpėjo, tik pelenų ruoželis ant jos galo vis ilgėjo ilgėjo.

— Tai provokacija,— atsiliepė Strazdas. Jis pakilo, vėl ėmė vaikštinėti po kambarį, atgavo pasitikėjimą savim.— Šito negali būti, puikiai suprantate, nesu pienburnis, kuris galėtų užsiiminėti tokiomis kvailystėmis. Pagalvokit patys, kokia man nauda iš Sabinos mirties. Visų pirma prarandu galimybę sužinoti sąskaitų šifrus ir kodus. Galite sakyti, kad Sabina man juos seniai pranešė, bet ir ši teorija neišlaiko kritikos. Sabina visą laiką buvo su jumis. Pirmasis kartas, kai ją paleidote, ir buvo filmuojant epizodą priešais „Vaikų pasaulį“. Scenarijų žinau ne blogiau už jus ir sutikau bendradarbiauti tik įsitikinęs realumu tų pasiūlymų, su kuriais į mane kreipėtės. Niekada nesutinku imtis biznio, jei nesu tikras sėkme. Nesu azarto mėgėjas, nemėgstu per daug didelės rizikos. Jūs puikiai žinote, kad importo ir eksporto firma mums yra tik priedanga, o iš tiesų tvarkome finansinius reikalus, susijusius su partijos turto realizavimu atėjus naujai valdžiai. Są-

skaitos, kurios buvo prarastos ir kurių rekvizitus pavyko sužinoti, atveria mums neribotas galimybes.

— Tada paaiškinkite, kaip jūsų žmogus įsivėlė į šitokią istoriją.— Brunas vis taip pat kalbėjo vos krutindamas lūpas.

— Nežinau. Tai tik jūsiškiai galėtų paaiškinti. Visi matėme juostą, Henrikas su Robertu buvo veiksmo vietoje. Jie ne iš tokių žmonių, kurie galėtų nepastebėti, kad jų auką nušovė kas nors kitas.

Strazdas vėl pakilo į aukštybes, dabar jis tapo kaltintoju. Sutriko Robertas, sutriko ir Henrikas.

— Akivaizdu, kad padėtis keblī,— atsiliepė Henrikas.— Tačiau neužmirškime pagrindinio klausimo — kam tai naudinga. Mes dirbome savo darbą, užmokestis už jį garantuotas, ir veltis į tokią abejotiną aferą nebūtų jokios prasmės.

— Tikrai taip,— antrino Robertas. Jis dar šypsojo, bet kakta jau pradėjo rauktis.

— Nebent pasiūlytas pelnas gerokai pralenkė jūsų atlyginimus? Dar daugiau, jums galėjo apsukti galvas pažadais, kurių laikytis niekas ir nesapnavo. Ar ne šitaip buvo? — paklausė Brunas. Jis netikėtai stojo Strazdo pusėn, ir tai buvo nelaukta.

— Aš įsitikinęs, kad jie susimokė. Jei visa vyko taip, kaip rodo videojuosta, jie, be jokių abejonių, yra nupirkę,— pasigriebė mintį Strazdas, visas nušvitęs.

— Tačiau kas tai turėjo būti? — paklausė Brunas.

— Nesąmonė! — suriko Henrikas. Jis pajuto, kad negalima leisti Brunui susigiedoti su Strazdu. Tada jie taps neįveikiami, ir jo, Henriko, likimas bus abejotinas.

— Mes nematėme šio žmogaus. Tai tikriausiai montažas,— pasipiktino Robertas Markė. Jis nustojo žiaumoti kramtomąją gumą ir atsistojo išžergęs kojas, automatas jo rankose grėsmingai pakilo iki krūtinės.

— Nusiramink,— Strazdas mostelėjo ranka, bet tai maža padėjo.

— Videokamera niekada nemeluoja.— Brunas stebėjo kambary susirinkusius vyrus.

— Tokių nurodymų nesu davęs,— paaiškino Strazdas.— Tai negirdėta, tai menkina mūsų firmos garbę, įtarimai paprasčiausiai niekuo nepagrįsti.

— Faktai kalba ką kita,— atsiliepė Brunas.

— Kokie faktai? Ši juosta, kuri gali būti falsifikatas? O net jeigu ji ir teisinga, tai vis tiek nieko neįrodo. Tas faktas, kad Matas — jis, tarp kitko, ne mano, o Kunigo žmogus — nušovė Sabiną, dar nieko neįrodo. Jūs patys puikiai suprantate, kad jokio intereso tokį įsakymą duoti neturėjau. Priešingai — aš labiausiai buvau suinteresuotas jos saugumu. Galima būtų paieškoti suinteresuotų kitur, bet tai jau kita istorija. Pats faktas negali inkriminuoti man jokių veiksmų, kuriais mane kaltinate. Priešingai — tik parodo, kad esu niekuo dėtas.

— Tai tik žodžiai. Pateikite įrodymus, kurie būtų stipresni už šią juostą.

— Galiu.

— Prašom.

— Aš atiduodu jums į rankas Matą — kvoskite kaip išmanydami ir sužinosite tiesą.

— Atiduodate?

— Tai ir bus įrodymas. Niekada savo žmogaus nesu išdavęs, bet jeigu abejojate firmos garbe, imkite jį.

Strazdas nutilo. Tylėjo ir Brunas.

— Nepavyks,— prabilo Henrikas.

— Kodėl? — paklausė Brunas, pasisukęs veidu į savo pavaldinį.

— Mato jau nebėr gyvo. Robertas Markė gali tai patvirtinti.

— Tikra tiesa,— Roberto viedas vėl švietė kaip pilnatis.

— Tai jūs jį nužudėte? — Strazdas išbalė, rankas suėmė už nugaros, garsiai trakstelėjo sąnariai.

— Buvom priversti,— atšovė Robertas Markė. Jis buvo ne diplomatas, o karys, tad kalbėjo trumpai ir konkrečiai.

— O Kunigas? — tyliai paklausė Strazdas. — Kur jis?

— Nemanau, kad jis čia atsiras,— tarė Henrikas.

— O juo labiau čia neatsiras Aleksas Dranginis,— pridūrė Brunas.

Strazdas keitėsi akyse, jis išbalo kaip drobė, rankos ėmė drebėti, o apatinė lūpa visai nukaro. Strazdas atsėdo.

— Dar daugiau, galiu paliudyti, kad tai tikrai Aleksas Dranginis skambino jums į namus, — talkino savo šefui Henrikas.

— Štai šituo vamzdžiu jam kaktą kasiau,— nusijuokė Robertas Markė.

— Aš suprantu, ponas Strazdai,— guodžiamu balsu tarė Brunas,— jūs tempėte laiką, pasakojote visokias smulkmenas, tikėdamasis sulaukti savo samdyto seklio, kuris turėjo prisistatyti su jums rūpimomis žiniomis ir kartu išgelbėti iš nemalonios situacijos. Deja, deja. Turiu jus nuvilti, gerbiamasis, ir man nuoširdžiai gaila, kad kaip tik aš turiu jums šią nemalonią žinią pranešti. Aleksas Dranginis mūsų rankose, jį kartu su Mamertu Bundza mūsų vyrai, štai šitie, jums jau gerai pažįstami, sulaukė Kunigo viloje. Pripažįstu, jūs tikrai patyrėte nuostolį, ir nemažą. Operacijos metu teko paaukoti žmones, kurie aktyviai ruošėsi kautis, teko likviduoti ne tik tylųjį Matą, bet ir triukšmingąjį Maksą. Darbas yra darbas. Bet supraskite: labiausiai man gaila Sabinos. Ji viena atstojo ir Matą, ir Maksą. Tuščia jų...

— Dabar aš suprantu, kodėl Aleksas buvo toks įsitempęs, kodėl jis žadėjo papasakoti smulkmenas tik susitikęs akis į akį.— Strazdas kalbėjosi pats su savimi, jam neberūpėjo aplink sustoję žmonės.

Brunas taip pat pakilo nuo kėdės, dabar jie trise stovėjo apsupę kabineto šeimininką.

— Nesuprantu, kodėl tamstai reikėjo likviduoti mano geriausią darbuotoją Sabiną. Negalite man šito paaiškinti, o gal ir nenorite. Matau, kad buvote nenuoširdus, maestro, matau, kad nenorite su mumis kalbėtis. Tai labai liūdina mane ir mano bendradarbius, tačiau neturiu kitos išeities. Kontrakto sąlygų nesilaikymas liūdnai baigiasi, patys suprantate. Ilgus metus bendradarbiauome, laikas ir išsiskirti,— konstatavo Brunas.

— Ką jūs man siūlote? — paklausė Strazdas. Jo smakras atsirėmė į krūtinę.

— Siūlymų laikas praėjęs. Jūsų valdžia buvo, jūs ir siūlėte mums visokius sandėrius. Tvarka, taip ir turėjo būti. Kai perėjome į sutartinius santykius, irgi neblogai vertėmės, tačiau kiekvienas biznesis turi savas taisykles, o mūsų darbe viena iš svarbiausių yra solidumas. Negalima partnerių apgaudinėti, negalima vedžioti už nosies, tuo labiau žlugdyti jų numatomo ir vykdomo biznio.

— Aš nieko apie tai nežinojau,— ištarė Strazdas.

— Tuo blogiau,— pasilenkė prie jo Brunas.— Už savo pavaldinių veiksmus atsakyti privalo šefas.

— Aš noriu gyventi,— pralemeno Strazdas.

— Neabejoju.— Brunas išsitiesė. Atsitraukė atbulas, pažvelgė į savo bendrus. Robertas Markė pakėlė automatą.

— Ne! — Strazdas užsidengė veidą.— Brunai, ne mano įsakymu Matas nušovė jūsų moterį. Nieko apie tai nežinau, gali patikėti. Kas įsivėlė į šią istoriją, kokiais tikslais, nežinau, bet tai ne mano darbas. Man pačiam daug kas yra nesuprantama, ir kyla įtarimas, kad kažkas nori mus supjudyti. Ir savo tikslą, atrodo, pasiekė. Brunai, nereikia kraujo, ateis laikas, pats suprasi. Prašau tavęs, nereikia.

— Suprantu,— Brunas palingavo galvą. Jis stovėjo kaip voras, tiriantis savo priešininką, ieškantis savyje gailėsčio, užuojautos — ko nors, kas priverstų pasigailėti. Nerado.— Taip, tu teisus, Strazdai, nereikia kraujo.

Jis pasitraukė.

Robertas Markė ir Henrikas, prilaikydami Strazdą už parankių, nuvedė prie atviro lango.

Saulė jau buvo gerokai pakilusi, ir gatvėje pasirodė pirmieji praeiviai.

Po apskurusia liepa nuobodžiavo Balys. Jis laikė rankose videokamerą, ir kai pastogės lange sušmėžavo žmonės, jis pakėlė kamerą prie akių, nusitaikė. Vos tik Strazdas atitrūko nuo palangės, Balys pradėjo filmuoti, sekdamas ilgą žmogaus skrydį žemyn, iki pat šaligatvio. Po to jis pribėgo ir iš arti ėmė filmuoti Strazdo veidą. Šiaudinė Balio skrybėlė nusmuko ant akių ir jis ją nubloškė atgalia ranka, o saulė suspindo apvalioje jo plikėje neįginant veidrodyje.

— Ką siūlote? — paklausė Robertas Markė.

— Tai, kas buvo numatyta iš pradžių,— atsakė Henrikas.

Jis priėjo prie Alekso Dranginio ir įdėmiai pažvelgė jam į veidą.

— Jūs mums reikalingas, ir manau, kad neatsisakysite padėti. Pasitarnautumėt dar geriau nei Kunigas.

— Kaip? — paklausė Aleksas.

— Štai knygutė, kurią medžiojome. Ji mano rankose. Galėtume jus iškart paleisti ar nurašyti, kaip Robertas sako, bet tai jau smulkmenos. Kiek išsiaiškinome, jus nusamdė Strazdas, o jis mums dabar reikalingas. Turime jam keletą klausimų.

— Argi tai jau taip svarbu? — suabejojo Kunigas. Jis atsisėdo ant kėdės krašto, atsirėmė alkūnėmis į atlošą. Jo žvilgsnis klaidžiojo žmonių figūromis, stebėjo gyvuosius ir negyvuosius — atrodė, renkasi, kuriai kategorijai būtų geriau priklausyti.

— Tiesiog mes pasinaudosime jūsų paslaugomis. Taip, ponas Drangini?

— Žiūrint, kokiam reikalui.

— Jums tereikės paskambinti vienu telefonu.

— Kam? Strazdui?

— Juk tai jis nusamdė tamstą šiam darbui. Ir savo telefoną paliko. Kad galėtumėt pranešti apie sėkmę.

— Taip.

— Na ir praneškite. Ir pakvieskite jį į darbo kabinetą, Gedimino ir Jakšto gatvių kampe, buvote ten, žinote kur.

— Žinau.

— Praneškite, kad rekvizitus jau turite. Be to, pridurkite, kad ir Sabina laukia. Viskas.

Robertas Markė įrėmė automato vamzdį Aleksui Dranginiui į smilkinį.

— Na, greičiau,— paragino.

— Nepavydžiu tamstai,— nusišypsojo Kunigas.

— Skambinkite,— patarė Aleksui Henrikas.

Mamertas stovėjo kampe ir su nerimu klausėsi, kaip Aleksas Dranginis vilioja į spąstus žmogų. Tai buvo ne-

įtikėtina, bet realu. Automatais ginkluoti priešininkai ir lavonai ant grindų irgi buvo realybė.

— Jis važiuoja, tuojau pat,— padėjo ragelį Aleksas Dranginis ir atsisuko į Henriką.

Robertas Markė kilstelėjo automato vamzdį.

— Šefe? — paklausė.

— Stok,— paprašė Kunigas. Jis atsikėlė nuo kėdės, priėjo prie Roberto Markės ir nustūmė jo ginklą į šoną.— Ar neužtenka ir šitų vaikinų? Įsižiūrėk, Robertai, ar neužtenka tų lavonų. Dar daugiau nori patiesti? Neužmiršk, kuo daugiau jų patiesi, tuo daugiau šansų tau pačiam atsidurti tarp jų. Henrikai, esame profesionalai, pats supranti, kad tarpusavio kivirčiai prie gero neveda. Pripažįstu, dabar tu laimėjai. Iškvietęs Strazdą, turi veikti greitai ir ryžtingai. Laiko liko visai nedaug, ir tau privalu paskubėti. Siūlau abiem pusėm naudingą išeitį. Jūs jau turite paukštelį saujoje, turite kodus bei šifrus užrašų knygutėje. Išsiskiriam geruoju, mes nesuinteresuoti įduoti jus policijai, jūs skubate atlikti tai, kas jums svarbu. Galbūt ateityje kartu dirbti reikės, Lietuvoje profesionalų nėra daug.

Robertas Markė vėl pakėlė ginklą. Henrikas mostelėjo ranka jį ramindamas.

— Racionalumo tamstos kalboje pakanka, tačiau kokios garantijos, kad laikysitės susitarimo?

— Štai jie, mūsų garantai,— pirštu parodė Kunigas.

— Aš? — nustebo Mamertas.

— Jis, ko gero, teisus,— atsiliepė Aleksas Dranginis.— Užteks kraujo, visa, kas svarbu, jau praradome, ir mums būtina dingti, nes čia netrukus bus pilna policininkų.

Vyrai nejučia nukreipė žvilgsnius į grindis.

— Mes neturime daug laiko,— Henrikas žvilgtelėjo į rankinį laikrodį, Markė sunerimęs šniurkstelėjo nosimi.

— Neduok Dieve, Brunas anksčiau atvyks už mus į Strazdo buveinę,— išsitarė jis.

— Brunas? — paklausė Kunigas ir supratingai linktelėjo.

Mamertas stovėjo kaip įkastas, negalėdamas suvaldyti savo minčių, kurios skriejo ir maišėsi galvoje nesulaikomu spiečiumi.

— Linkiu visokeriopos sėkmės,— pasakė Henrikas, linktelėjo ir išėjo išsivesdamas Robertą Markę.

Vyrai stovėjo kambario viduryje, klausydamiesi išeinančiųjų žingsnių koridoriuje. Kai tie nutilo, pirmasis neišlaikė Mamertas Bundza:

— Ką visa tai reiškia? Jūs susitarėte su nusikaltėliais, kurie užmušė jūsų draugus? Išsiskirstome kaip po draugiško pokylio? Nejau mes visi esame nusikaltėliai?

Jis pradėjo kūkčioti.

— Kolega,— ėmė raminti jį Kunigas ir priėjęs paglostė drebančius Mamerto pečius.— Neimkit į galvą. Toks gyvenimas, tokios žaidimo taisyklės. Visada stengiamės išvengti beprasmiškų aukų, ir visa, kas vyksta, turi tam tikrus tikslus, kuriuos pasiekus, tolesnis pasipriešinimas tampa abejotinas. Tad laikas ir mums vynioti meškeres. Manau, kad šis mūsų susitikimas nėra paskutinis. Patekęs į šį pasaulį, mielas Mamertai, iš jo nebeištrūksite, o sužinojęs paslaptis, nebegalėsite jomis atsikratyti. Dar daugiau, manau, kad jums patiks jausti paslapties ir pavojaus skonį. Tai ir yra vyriškas gyvenimas. Mes kadaise abejojome, lygiai kaip ir jūs dabar, panikavome kaip tamsyta, ilgėjomės prarastos ramybės, bet ramybė turi vieną ypatybę — prarasta ji niekad os negrįžta.

Kunigas paliko Mamertą, nuėjęs ištraukė stalčių, paėmė pistoletus ir pastūmėjo juos ant stalo.

— Tai jūsų nuosavybė, vyrai. Šį kartą viskas apvirto kitaip, šį kartą grąžinu, manau, kad šito nepamiršite. Sėkmės!

Kunigas lėtu žingsniu nuėjo prie durų, atvėrė jas ir dingo.

— Mamertai,— kreipėsi Aleksas Dranginis,— Kunigas teisus, reikia greičiau iš čia nešti kudašių. Nereikia, kad policija pripirštų mums Henriko ir Roberto Markės darbus.

Mamertas ir Aleksas atsisuko nuo slenksčio, apžvelgė iškultus langus, ant grindų gulinčius lavonus ir išėjo.

Lauke jau buvo šviesu ir gaivu po nakties. Automobilis stovėjo kieme, prie įėjimo.

— Važiuojam,— pakvietė Aleksas. Jis sėdo prie vairo, Mamertas įsitaisė greta.

— Kur važiuojam? — paklausė Bundza.

— Kaip galima toliau nuo šios vilos.

Jie paliko Žvėryną, pradėjo sukiotis Centro gatvėmis — mašinų gausėjo, miestas pradėjo naują dieną.

— Sabina norėjo perspėti Strazdą, kad jis neitų į sandėrį, kuris jį prazudys. Ji buvo teisi, Strazdo, galima sakyti, nebėr, tačiau koks tai buvo sandėris ir su kuo? — Mamertas greičiau save patį klausė, o ne bendrakeleivį.

— Ką daugiau Sabina sakė? — paklausė Aleksas.

— Aš šito neišdaviau nei Kunigui, nei mane klausinėjusiems Robertui su Valdu,— ištarė Mamertas.— Tai mano kaltė, kad žuvo tiek žmonių, tai mano kaltė, kad dabar Strazdas atsidūrė jų rankose.

— Niekada negalima pasakyti, kuo baigsis tavo veiksmai. Tuo labiau negali būti tikras, kokios bus pasekmės tada, kai nieko neveiki. Dažnai jos pasirodo blogesnės nei ryžtingai veikiant.

— O aš juk nieko ir negalėjau veikti, visa vyko be mano valios.

— Ar iš tiesų be jokios valios? Šitaip juk nebūna.

— Galbūt...— nutęsė Mamertas.

Kurį laiką jie abu tylėjo.

— Nesuprantu, kodėl taip šaltakraujiškai sutikote, kad jie važiuotų pas Strazdą? Juk tai jis jūsų darbdavys, juk tai jam turite atsiskaityti. Kodėl nepaskambinote policijai? — beviltiškai paklausė Mamertas. Jis žinojo, kad visą gyvenimą kankins tai, kad neturi atsakymo į šį klausimą.

— Viskas labai paprasta,— gūžtelėjo Aleksas.— Aš atlikau darbą, kuriam buvau pasamdytas — suradau jus, sužinojau, kaip žuvo Sabina, ir šią informaciją pateikiau užsakovui. Kitas dalykas, kad jis nespės pasinaudoti gautomis žiniomis, tai jau jo bėda. Visa kita — policijos darbas: surinkti lavonus, apsivalyti. Vienokiu ar kitokiu būdu bus rastas koks nors visuomenę ir policiją tenkinantis paaiškinimas, ir viskas nurims. Tikrosios įvykių priežastys nėra svarbu — viską lemia tik tai, kas atrodo įtikinama. Paskelbs, kad tai gaujų sąskaitų suvedinėjimas, atsitiktinumas arba apskritai nieko nepaskelbs. Ar maža nelaimių lieka neišaiškintos.

— Ką man daryti? Ką man daryti?! Juk aš gyvas žmogus ir negaliu kaip niekur nieko pareiti namo, grįžti į šeimą, paaiškinti žmonai, kad antra diena lakstau su ginklu kišenėje, dalyvauju susišaudymuose, kad mane kan-kina, muša — ir nežinia už ką! Ką man daryti, Aleksai? — dejavo Mamertas. — Jūs išlaipinsite mane ir ramiai nuva-žiuosite samdytis kitam užsakovui, o aš negaliu grįžti na-mo ir pasakyti, kad užtrukau prie bokalo alaus ar meš-kerioti buvau išvykęs. Visą gyvenimą tvarkingai grįžda-vau namo, įpratau prie šitokio ritmo, ir visa mano esybė purtosi pagalvojus apie tai, kas įvyko. Nuo to nebegalėsiu niekur pasislėpti, niekur negalėsiu dingti. Kaip man gy-venti su šiais prisiminimais?

Aleksas Dranginis sustabdė automobilį po tiltu, šešė-lyje. Jie išlipo į krantinę, upė apačioje sruveno gerokai nusekusi, per posūkį net žolėmis užžėlusi. Priešais, kitoje pusėje, stūksojo Parlamento rūmai.

Jiedu sėdėjo ant sauso betono, atstatę veidus į saulę. Išėjusieji pasivaikščioti su šunimis, daugiausia pensinin-kai ir nedarbinės moterys, žiūrėjo į vyrus, sėdinčius to-kioje nuošalioje vietoje ir stebėjosi sau: nei butelio geria, nei pešasi, nei meškerioja — šiaip sėdi ir kalbasi, ar ne-bus bedarbiai inteligentai, bent iš pažiūros tokie.

— Turėsite priprasti, mielas Mamertai. Tik iš pradžių viskas baisu ir nesuprantama atrodo, o paskui pasimiršta, ir gyvenimas tampa netgi įdomesnis, kai jo ritmą pakeiti. Ko gero, tas dvi dienas labiau branginsit nei prabėgusius dvidešimt metų. Prisipažinkit, juk jie visiškai tušti, tie dvidešimt ar kiek ten metų, kaip upės vanduo nubėgo. Ar ne, Mamertai?

— Nežinau, man šios dienos kaip slogutis, kaip nar-kotikų sukeltas sapnas, nežinau, kaip reikės žmonėms į akis pažiūrėti, kaip namo parėjus elgtis.

— Galiu padėti.

— Kaip?

— Turiu gerų pažįstamų valdžios sferose. Paprašysiu, neatsakys man paslaugos. Į namus kreipsis valdžios at-stovai, kol kas nespėliokime, kokio rango, ir išaiškins žmo-nai, kad buvote pakviestas valstybinės svarbos užduotims,

kurios yra slaptos, negalima apie jas niekam pasakoti, o juo labiau klausinėti.

— Bet manęs ieško policija. Pats girdėjau kalbant radijo telefonu.

— Tai jau smulkmena, lyginant su žmona.

— O darbas?

— Pirmadienį kaip niekur nieko nueisite į darbą, ir ta diena niekuo nesiskirs nuo kitų. Laikas grįžti į normalų gyvenimą, Mamertai.

— Ačiū, Aleksai. Manau, galiu vardu vadinti.

— Žinoma.

Aleksas ištiesė ranką, ir Mamertas ją paspaudė. Taip, dabar Mamertas Bundza gali grįžti į kasdieninį gyvenimą, ir jis pasiryžęs tai padaryti. Tuoju pat, dabar.

Mamertas atsikėlė, nusivalė kelnes.

— Pavėžėsiu iki Centro,— pasisiūlė Aleksas.

— Dėkui,— atsiduso Mamertas.

— Vargu ar dar kada susitiksiu, norėčiau atminimui nors šį rašiklį padovanoti.— Aleksas atkišo baltą tušinuką.

— Gaila, neturiu kuo atsidėkoti,— susigriebęs paplekšnojė sau per kišenes Mamertas.

— Paskambinkit žmonai, ji namie laukia,— nusišypsojo Aleksas.

— Bet juk jūs turėjote ją paruošti, savo žmonėms paskambinti.

— Viskas padaryta. Iš anksto tai buvau apgalvojęs.

Mamertas Bundza išlipo priešais Šv. Kotrynos bažnyčią ir atsisveikindamas kilstelėjo ranką. Aleksas pamojavo, ir automobilis dingo už kampo, nuvažiavo Klaipėdos gatve.

Mamertas Bundza priėjo prie telefono automato būdelės be stiklų. Duryš gulėjo išlaužtos greta kabinos, bet ragelis, keista, nebuvo nutrauktas.

Mamertas įėjo į vidų, įžengė tiesiai per rėmus, gulinčius skersai įėjimo, įmetė monetą į plyšį ir surinko numerį. Jis dar puikiai prisiminė numerį, kurį ištare nubalusios Sabinos lūpos.

— Norėčiau kalbėti su ponu Brunu,— pasakė džiūstančia burna.

- Aš klausau,— atsiliepė vyriškas balsas.— Atleiskite, su kuo kalbu?
- Mamertas Bundza.
- Ta-aip?
- Šeši du trys keturi nulis penki?
- Jūs surinkote teisingą numerį.
- Man jį pasakė Sabina.
- Kur ji?
- Sabinos nebėr.
- Kaip?
- Aš jums viską papasakosiu, aš pasakysiu, ką man kalbėjo Sabina.
- Jau seniai laikiu jūsų.
- Tik su viena sąlyga...
- Klausau?
- Jūs turite būti vienas. Aš nepasitikiu nei Henriku, nei Robertu Marke.
- Galite neabejoti, jūsų sąlyga bus įvykdyta.
- Kaip jus rasti?
- Brunas aiškino, o Mamertas klausėsi ir linksėjo galva. Už kampo, remontuojamo namo kieme, raudoname „šeštuke“ sėdėjo Aleksas Dranginis ir taip pat linksėjo galva, klausydamasis Bruno balso, sklindančio iš įjungto radijo aparato. Kai pasigirdo pakabinamo ragelio klanktelėjimas, Aleksas išlipo iš automobilio ir priėjęs prie vartų stebėjo gatvę, kol ja lėtai nupėstino susimąstęs Mamertas Bundza. Saulė kepino, ir tik kuplios Moniuškos skvero liepos metė šiokį tokį šešėlį. Aleksas grįžo gatve ir, lygiai kaip prieš tai Mamertas, peržengė gulinčių durų rėmus ir nukėlė dar šiltą telefono ragelį. Jis surinko numerį.
- Sabina?
- Klausau.
- Čia Aleksas.
- Pažinau iš balso.
- Ką tik Mamertas skambino Brunui ir eina pas jį.
- Ir jis nebijo susitikti su Henriku? Su Robertu Marke?
- Brunas jam pažadėjo būti vienas.
- Gali būti nuostabi scena.
- Neabejoju.

Mamertas Bundza stovėjo gatvėje priešais duris ir jautė, kaip žliaugia prakaitas. Jis šluostėsi nosine, o kai toji permirko, nusibraukė kaktą ranka ir negalėjo sulaukti, kol nurims besidaužanti širdis. Jis buvo nustebintas savo drąsos ir beprotybės, kai pasiryžo, išsiskyręs su Aleksu, skambinti Sabinos nurodytu telefonu. Dabar jis keikė save už tokį įžūlumą, bet kelio atgal nebuvo.

Argi jam, o ne profesionalui Aleksui, imtis tokių reikalų? Tačiau giliai širdyje Mamertas jautė, kad vis dėlto yra teisus, juk kaip tik jam, o ne Aleksui, patikėjo savo paslaptį moteris, kuri mirė ant jo, Mamerto, rankų. Jis žinojo, kad negalės toliau ramiai gyventi, jei neišsiaiškins visko, kas įvyko, ir šito negalėjo padaryti kitaip, tik susitikdamas su Brunu.

Mamertas Bundza jautė, kaip sekundės ir minutės tarsi smėlio kruopelytės byra iš jam priklausančios laiko atkarpos. Burna perdžiūvo, jis negalėjo sugalvoti, kokiais žodžiais kreiptis į Bruną, ką jam pasakyti — visos frazės garuote išgaravo iš galvos, ir jis jautė, kaip skrandį gniaužia spazmai. Jis neturi teisės išsigąsti, jis negali trauktis dabar, kai tikslas taip arti, kai viskas turi išaiškėti ir jis vėl galės grįžti į normalų gyvenimą, užmiršti košmarą.

Mamertas Bundza dar kartą apsidairė. Saulė jau buvo įpusėjusi savo kelią įkaitusiu dangumi, gatvės apytuštės. Niekas jo nesekė, o jei ir sekė, Mamerto tai nebejaudino.

Dideliame kambaryje tvyrojo prieblanda, ir tik pastovėjus ant slenksčio, akys apsiprato, pradėjo skirti baldų kontūrus, laidų raizgalynę, aparatus, stovinčius ant stalų, stelažų, net ant grindų. Pačioje kambario gilumoje prie didelio, plataus stalo sėdėjo Brunas. Jis sekė kiekvieną svečio judesį.

— Kaip matote, jūsų prašymą įvykdžiau, mano žmonės paliko rūmus, ir gatvėje niekas jūsų nesekė,— sugergždė Brunas. Jis lėtai pakilo pasitikti Mamerto ir atkišo jam ranką.

Tik susidūręs akis į akį, Mamertas suprato, koks mažas, susisukęs šio kambario šeimininkas, ir jį nustebino jėga, su kuria paspaudė Brunas jo plaštaką.

— Sabina taip ir nespėjo pasakyti, ką jums perduoti,— ištarė Mamertas. Jis pajuto, kaip ryžtas ir pasitikėjimas savimi staiga kažkur išnyko, jis nebežinojo, ko apskritai čia atsidūręs.

— Žinau,— ištarė Brunas. Jo balsas buvo kimokas.— Bet šitai nėra taip svarbu. Apie Sabina žinau daugiau, nei jūs manote. Be to, ji jau atliko savo vaidmenį, tiesa, ne visą. Dirbant prireikė skubiai keisti, koreguoti scenarijų, ir, manau, mums pavyko nė kiek ne blogiau nei tada, jei Sabina būtų likusi pagrindiniame vaidmenyje. Dėkin gas tamstai ir noriu iš karto atsilyginti už darbą.

— Kokį? — apstulbo Mamertas. Matyt, košmaras ir toliau tęsis, tik kitokiomis formomis, pagalvojo sau.

Brunas apsisukęs nutipeno prie sieninės spintos ir išėmė lagaminėlį — „diplomatą“. Grįžęs paguldė lagaminėlį ant stalo ir atidarė jį, pakviesdamas Mamertą arčiau.

— Čia jūsų honoraras,— pasakė jis.

„Diplomatas“ buvo prikrautas dolerių paketėlių, perrištų kryžmai.

— Nesuprantu,— papurtė galvą Mamertas. Jis tai suprato kaip pasityčiojimą, kaip rafinuotą kankinimą.

— Prašom prisėsti,— pakvietė Brunas ir pats įsitaisė savo krėslė.

Mamertas atsisėdo kitoje stalo pusėje. Jis pajuto, kaip įtampa atslūgsta ir galva pradeda dirbti normaliai — jo niekas negali apgauti, jis niekam nesiduos mulkinamas.

— Viskas labai paprasta. Aš atstovauju Tarptautinei videofilmų korporacijai. Mūsų įplaukos pastaraisiais metais gerokai sumažėjo ir, nepaisant naujų rinkų užvaldymo, nepaisant to, kad pavyksta įveikti vis daugiau ir daugiau konkuruojančių firmų, vis dėlto pelnas pastebimai pradėjo mažėti. Marketingo ir analizės departamentas atliko mokslinius tyrimus ir nustatė, kad viena iš nuosmūkio priežasčių glūdi paties filmo prigimtyje,— žiūrovų pradėjo nebetenkinti vaidybiniai filmai. Suvokimas, kad veiksmai yra suvaidinti, lėmė paklausos mažėjimą, tad norom nenorom turėjome imtis naujų metodų. Vienas iš

jų — videofilmų kūrimas pasitelkiant aktorius neprofesionalus, jų veiksmus pakoreguojant mūsų parinktų profesionalų pagalba. Ši praktika pasiteisino, ir ne vienas toks filmas atnešė didžiulius pelnus. Auditorija įvertino autentiškumą, kuriuo tiesiog dvelkia mūsų juostos, ir rin-ka gerokai pagyvėjo, tai rodo firmos pelno suvestinė. Ta-čiau visa bėda, kad Vakaruose vis sunkiau darosi ver-buoti neprofesionalus, ir mūsų žvilgsniai nukrypo į jaunas Europos valstybes.

— Kodėl būtent Europos?

— Matote, mūsų auditorija labiau pratusi prie euro-pietiškų situacijų, aktorių, o tai garantuoja filmų pasi-sekimą.

— Ir jūs pasirinkote mane?! Kokie gi kriterijai lėmė?

— Įvedus į kompiuterinę programą tam tikro amžiaus vyrų duomenis ir visą sistemą kriterijų,— išsilavinimas, amžius, mokslo cenzas, šeimos sudėtis — kuriuos sėkmin-gai galima susirasti gyventojų registre už palyginti nedi-delį mokestį ir patarnavimus reikiamiems valdininkams, kompiuteris ėmėsi darbo. Jus parinkus, dar kurį laiką bu-vote stebimas, kol įsitikinta, kad pasirinkimas atitinka reikiamus standartus. Žinoma, žmogus visada turi kont-roliuoti kompiuterio darbą, o kai jau buvo surinkti reikiami aktoriai, rekvizitai, pradėjome akciją. Jūsų pasirody-mą vertiname pakankamai gerai. Honoraras išmokamas pagal nustatytus standartus, ir jūs turite teisę reikalauti papildomų pajamų, kai bus apmokėtos filmo kūrimo išlai-dos ir atlikta finansinė mūsų veiklos analizė. Firma soli-di, ir jums priklausanti pelno dalis garantuojama — pa-kanka vien žodinio jūsų pareiškimo.

— Ir jūs neatsiklausėte manęs? Rizikavote mano gy-vybe?

— Dar nebuvo nė vieno atvejo, kad kandidatas ar parinktas aktorius atsisakytų. Be to, visą mūsų veiklą kontroliuoja Amerikos ir Suvienytosios Europos Behavio-ristikos institutas pagal programą, suderintą su atitinka-mos šalies kompetentingomis tarnybomis. Gauta medžia-ga analizuojama vertinant žmogaus reakcijas į netipiškas situacijas, ir kaip tik šiuo požiūriu ypač vertinga yra si-tuacija posttotalitarinėse šalyse, kur žmonės dar nėra

susipažinę su tokio pobūdžio tyrimais ir jų reakcija yra spontaniška, natūrali.

Brunas nutilo. Tylėjo ir Mamertas. Kambarys skendėjo prieblandoje, o stalinė lempa iš apačios apšvietė vyrų veidus.

Mamertas sėdėjo suglumęs. Visa darėsi dar labiau absurdiška nei iki šiol. Tačiau jau antra diena sukdamasis toje absurdo karuselėje, jis žinojo, kad privalo laikytis žaidimo taisyklių, o jei ne — rizikuoja daugiau, nei būti išmestas iš to žaidimo. Jis pasijuto priprantęs prie to, kas anksčiau atrodė visiškai neįtikėtina ir nepriimtina.

— Ir visa tai, kas su manim ir greta manęs vyko, buvo filmo dalis? Kas rašė scenarijų, kas visa tai režisavo, kodėl negalima buvo nieko pastebėti, įtarti? Mano galva, filmas turėtų būti logiškesnis, turėtų turėti bent kiek prasmės.

— Visas šio metodo privalumas ir yra, kad pagrindinis veikėjas nė neįtaria esąs filmo personažas. Tai suteikia natūralumo jo poelgiams ir, atsižvelgiant į tai, koreguojamas scenarijus. Tik užbaigus darbą, pagrindinis veikėjas supažindinamas su kontrakto sąlygomis ir atlyginimo dydžiu.

— Suprasčiau, jei vien galvažudžiai su automatais vienas kitą naikintų, bet juk įsivėlė ir niekuo dėtų žmonių, kurie pateko į nelaimės — policininkai, keleiviai geležinkelio stotyje. Nejau ir jie vaidino, buvo nusamdyti?

— Iš dalies. Kai kurios scenos surežisuotos, kai kurias turėjome improvizuoti. Bet tai yra įkalkuliuota į filmo sąmatą. Visi veikėjai yra apdrausti solidžiomis sumomis, draudimo kompanijos atlygina visus nelaimingus atsitikimus.

— O aš? Irgi apdraustas?

— Be abejo. Negana to, kaip pagrindinis veikėjas, tamsta papildomai buvote apdraustas nuo savo paties veiksmų — kad nereikėtų teisiškai atsakyti. Pats suprantate, patekęs į nenumatytas situacijas, galėjote imtis veiksmų, nesuderinamų su kodeksu, o tai reikalauja papildomų draudimo garantijų. Iki šio vakaro tamsta esate nepakaltinamas, tai garantuoja draudimo kompanija.

Mamertas sėdėjo priblokštas. Skrandžio spazmai rietė jį į kamuolį, bet jis prisivertė sėdėti tiesiai, tik tvirčiau įsikibo į krėslo porankius.

Brunas čia tolo, čia artėjo Mamerto regos lauke ir priminė vorą, sėdintį savojo tinklo centre ir energingai tampantį kojomis siūliukus, kurie raizgo auką.

— Kodėl žuvo Sabina? Nejau tai irgi vyko pagal scenarijų?

— Ne.— Pirmą kartą Brunas kiek stabtelėjo, susimąstė.— Šitai ir buvo nukrypimas nuo scenarijaus, kuris privertė pereiti prie improvizacijos, prireikė keisti filmo eigą. Reikia pripažinti, kad tai buvo didelis smūgis mums. Pagal scenarijų Sabina, puiki aktorė, turėjo tik imituoti mirtį, galbūt sužeidimą — viskas priklausė nuo jūsų elgesio. Tačiau atsitiko nenumatytas dalykas, į filmavimą įsitraukė mums priešiškos jėgos — tikriausiai konkuruojanti firma. Scenoje pasirodė samdytas žudikas Matas, kuris paskui žuvo nuo Henriko rankos.

— Kas per konkuruojanti firma? Kalbate kaip apie greimo ledų kiosko pardavėją, o juk žmogus žuvo. Kas tas Strazdas, kodėl Sabina prašė, kad perspėčiau jį apie gresiantį pavojų?

— Sabina to prašė? — Bruno antakiai pakilo, kakta staiga susiaurėjo, susitraukė į siaurutį lopinėlį. — Šito scenarijuje nebuvo, galbūt ji pati bandė improvizuoti, tačiau šito jos nebepaklausė. Matau, kad jums reikia šį tą daugiau paaiškinti. Pažėkti į rinką nėra paprasta, o tuo labiau — gauti visas reikiamas Lietuvos garantijas. Nežinodami vietos sąlygų, turėjome kreiptis į tarpininką. Tai Strazdas, vadovavęs importo ir eksporto firmai, kuri tebuvo jo tikrosios veiklos priedanga. Kaip pavyko išsiaiškinti, jis užsiiminėjo partijos pinigų legalizavimu. Tačiau ir jis turėjo savų problemų, bet mums pavyko susitarti. Strazdas buvo praradęs dalį šifrų, kodų, kuriais naudojantis, galima prieiti prie partinių sąskaitų Šveicarijos bankuose. Mes jiems padėjome su sąlyga, kad jie garantuos kontraktus, naudodamiesi ryšiais su Lietuvos valdžios organizacijomis. Viskas vyko kuo puikiausiai, kol scenoje pasirodė Matas. Buvome įsitikinę, kad tai Strazdo

žmogus, tačiau paskutiniu momentu išryškėjo, kad jis gali būti pasiūstas konkuruojančios firmos, kuri siekė to paties kontrakto kaip ir mes, bet pralaimėjo.

— Kaipgi Lietuvos teritorijoje gali veikti tokie slapti konkurentai? Tai nesusipratimas!

— Tik nežinantiems situacijos taip atrodo. Kaip pavyko išsiaiškinti, jie panaudojo Centrinės žvalgybos valdybos rezidentą Osvaldą, kuris organizavo pačią akciją ir po to padėjo sunaikinti akcijos vykdytoją — tylųjį Matą.

— Bet juk Henrikas ir Robertas Markė buvo jūsų žmonės?

— Tuo ir pasireiškia aukšta rezidento klasė: Robertas ir Henrikas tapo įrankiais, patys to nežinodami. O gal...— Lyg užkluptas netikėtos minties, Brunas nutilo ir susimąstė. Jo burna lėtai prasižiojo ir vėl susičiaupė, jis panėšėjo į akvariumo gilumoje snaudžiantį didžiulį ūsorių.— O gal juos paprasčiausiai nupirko? Doleriai turi magišką galią,— užbaigė Brunas.

Mamertas nusišluostė prakaitą, jo akys aptemo, o kojos stojantis nuo kėdės virpėjo.

— Man šito per daug...— pasakė jis ir pasuko durų link.

— Nepamirškite honoraro,— pasivijo jį Brunas ir įspraudė į rankas dolerių lagaminėlį.

Mamertas nieko neatsakė. Išėjo į lauką, užtrenkė duris ir lėtai nurėpliojo karščiu alsuojančia gatve. Virš upės, kur šiek tiek judėjo oras, tyliai sklandė balti kirai, o čia, prie tvoros, kur stabtelėjo Mamertas, buvo visai tyku, nė lapelis nejudėjo alyvų krūmuose, visa buvo apmirę, net oras tvyrojo sustingęs. Mamertas atsirėmė tvoros, spausdamas rankoje odinę lagaminėlio rankeną.

Kuo greičiau namo, ir kas bus, tas bus. Ar Aleksas Dranginis įvykdė savo pažadą? Ar jo namuose nelaukia policija? Ką pasakys žmona — tai jau nebeturėjo reikšmės. Galva buvo sunki, kairioji krūtinės pusė kaito, mintys galvoje, atrodė, tyliai šliaužiojo monotoniškai zvimbamos, kaip musės virš sudužusio alaus butelio. Namo, namo!..

— Pagaliau sulaukiau. Jau spėjai užmiršti, kaip mane išgražinai? Pasižiūrėk! — išgirdo Mamertas pažįstamą balsą.

Jis pakėlė galvą ir pamatė Robertą Markę languotais, prakaitu atsiduodančiais marškiniais. Šis palenkęs galvą rodė neužgijusią žaizdą galvoje.

— Aš nenorėjau,— papurtė galvą Mamertas. Ir tai buvo tiesa. Tada, kai uždrožė Robertui kastuvu per maukulę, jis iš tikro nejautė jokio malonumo.

— Ak taip, nenorėjai, bet aš dabar noriu tau atsilyginti. Še tau! Še! — Robertas Markė užsimojęs kirto kumščiu į veidą — iš šono, iš apačios, dirbo kaip mėsaininkas maitodamas priešininko nosį, žandikaulius, dantis, kol pajuto, kad Mamertas ima smukti nesipriešindamas.— Atsilyginau, galų gale atsilyginau,— murmėjo Robertas Markė šluostydamasis sukruvintus krumplius. Jis apsidairė. Aplink nebuvo nė gyvos dvasios, tik toli, kitoje gatvės pusėje, iš už medžių pasirodė troleibusas, pustuštis, linguojantis krantine į Antakalnį. Markė pasilenkęs išplėšė iš Mamerto rankų odinį lagaminėlį.— O šitą pasiimsiu atminimui, tikiuosi, nebesusitiksim daugiau.

Mamertas gulėjo kniūbsčias, paskui susirietė ir pradėjo keltis, prisilaikydamas tvoros statinių. Robertas Markė tolo švilpaudamas, mosikuodamas lagaminėliu kairėje rankoje, dešinę susigrūdęs į kišenę.

Mamertas Bundza stovėjo įsikibęs tvoros lentų ir žiūrėjo į akis katinui, sustingusiam alyvų krūme. Pagaliau katinas neatlaikė žvilgsnio, apsisuko ir šmurkštelėjo į dilgėlėm apžėlusį patvorį.

Mamertas Bundza apsidairė. Troleibusas nuvažiavo, krantinė liko tuščia. Jis išsitraukė nosinę, nusivalė sukruvintą veidą ir susvirduliavo. Pastovėjęs bandė eiti, šį kartą sekėsi geriau, ir jis pamažu, lėtai dëliodamas kojas, patraukė atgal.

Prie durų neryžtingai ištiesė ranką ir palietė rankeną. Durys atsidarė, vos stumtelėtos. Taip niekas ir nebuvo jų užrakinęs. Perėjęs tamsų koridorių, Mamertas stabtelėjo, įsiklausė.

Kambaryje buvo girdėti balsai. Mamertas įkišo ranką į kišenę, išsitraukė pistoletą, įleido šovinį į vamzdį. Tik

po to jis atidarė duris ir nuleidęs ranką su ginklu įžengė vidun. Tvyrojo ta pati prieblanda, stalinė lempa iš apачios apšvietė Bruno veidą.

Brunas net nežvilgtelėjo, gal ir negirdėjo Mamerto įeinant, nes visą dėmesį buvo sutelkęs į televizoriaus ekraną. Iš ten ir sklido balsai.

Tik tada, kai Mamertas priartėjo prie stalo, Brunas atsisuko į jį.

Mamertas pakėlė ranką su pistoletu ir nuspaudė gaiduką, žiūrėdamas Brunui tiesiai į akis. Jis išgirdo šūvio garsą, matė, kaip Bruno galva atsilošė, o paskui pamažu nulinko ant stalo.

Mamertas pasisuko ir pažvelgė ten, kur žiūrėjo Brunas prieš akimirką. Televizoriaus ekrane jis išvydo Sabina. Jiėjo gatve linksmi šypsodama, ir vėjas plaikstė jos plaukus. Mamertas atkišo ranką su pistoletu ir pykštelėjo į ekraną, kuris sprogo, pažėrdamas po visą kambarį stikliukus, ir užgeso.

Mamertas Bundza išsitraukė iš kišenės nosinę ir nusibraukė prakaitą nuo veido. Apžvelgė kambarį, skendintį prieblandoje. Bruno galva dabar buvo apšviesta iš viršaus ir aiškiai buvo matyti praplikęs viršugalvis. Ant stalo sklido tamsi dėmė.

Mamertas nušluostė nosine pistoleto rankeną ir nometė ginklą ant grindų. Ta pačia nosine nušluostė durų rankenas iš abiejų pusių ir išėjo, palikęs duris praviras.

20.

Paskutinis pusvalandis prieš darbo pabaigą visada sunkiausias. Mamerto Bundzos pirštai mėgavosi pieštuko glotnumu, jo akys slinko teminio plano eilutėmis. Jis negalėjo atsidžiaugti atgauta ramybe, neįkyriu užesiu, girdimu pro pravertą langą. Jiedu šnekučiavosi su kolega, kaip paprastai, apie darbą, apie politiką — tokią, kokią matydavo televizorių ekranuose, skaitydavo laikraščiuose. Monotonija liejosi kaip balzamas į išvargusią sielą. Dabar niekas jam, Mamertui, negrasino, niekas nieko nereikalavo, viskas riedėjo įprastomis vėžėmis, viską buvo

galima numatyti, ir visi numatymai pildėsi neįtikėtinai tiksliai. Tai ir buvo pasaulis, kurio Mamertas Bundza troško, ilgėjosi ir į kurį pagaliau sugrįžo.

Darbo pabaigos dabar jis laukė kaip įrodymo, kad viskas liko kaip buvę, kaip apreiškimo, kuris turi įvykti, ir net mintis, kad kas nors gali pasikeisti, atrodė šventvaigiška. Ir kokia švelni banga užplūdo jį nuo galvos iki kojų, sušildė krūtinę, širdį, pasiekė slapčiausias jos kerteles, kai išgirdo tokią pažįstamą kolegų frazę:

— Dėmesio! Lygiai dešimt minučių iki pabaigos. Atsiverčiame teminius planus, tušinukus — į rankas, akinius — ant nosies galo. Artėja Didysis Patikrinimas!

Ir Mamertas Bundza uoliai palinko prie savo popierių. Ak, kokia palaima būti saugiam, savojo viršininko kontroliuojamam, juk kaip tik jis, viršininkas, ir simbolizuoja saugumą, be kurio jis taip kankinosi praėjusį savaitgalį. Kaipgi jis šito neįvertino anksčiau! Mamertas Bundza buvo pasirengęs ant kelių klūpoti prieš Osvaldą Kielą, kuris tuoj tuoj įriedės į kambarį, ir jo ežiuku kirpti plaukai šiaušis, lyg stebėdamiesi entuziazmu žmonių, kurie taip uoliai dirba patikėtą darbą.

— Gerbiamieji, atleiskite, kad trukdau. Tiesiog norėjau pasiteirauti, ar visus užsakovų pageidavimus įrašėte į teminį planą. Patikėkite, tai labai svarbu. Užsakovo norai šiais laikais — pagrindas, jiems turime paklusti, baigėsi mūsų monopolis, konkurencija prasideda, patys suprantate!

Atriedėjęs prie stalo, iš po apvalių stiklų su metaliniais rėmeliais jis žvelgė gudriomis akutėmis į Mamertą Bundzą — toks lauktas ir mielas.

— Taip, viršininke. Supratau ir manau, kad tai vienintelis būdas atlaikyti konkurencinę kovą.

Mamertas Bundza pakėlė galvą, pažvelgė viršininkui į akis ir suprato pataikęs, suprato pateisinęs jo lūkesčius ir nušvito. Dabar jie abu šypsojosi, žiūrėdami vienas kitam į akis.

— Toksai gyvenimas, gerbiamas Mamertai. Tai ne kinas ir ne romanas, tokia realybė. Atsiprašau, užsikalbėjau, o čia ir darbo laikas baigėsi, palinkėsiu jums gero poilsio, iki pasimatymo.

Osvaldas Kiela apsisuko ant kulno ir nuriedėjo durų link. Joms užsidarius, Mamerto kolega pašoko nuo kėdės:

— Pagaliau! Visai iškvailėjo mūsų viršininkas — su moralais lenda paskutinėmis minutėmis, lyg patys nežinotume, kas svarbu mūsų darbe!

Trinktelėjo durys, ir Mamertas Bundza liko vienas. Jis pakilo nuo kėdės ir pats pasuko durų link, bet jį sustabdė telefono skambutis. Mamertas pakėlė ragelį ir priglaudė prie ausies.

— Tai tu, Mamertai? — išgirdo žmonos balsą.

— Aš,— atsiduso Mamertas.

— Grįši kaip paprastai? Šį kartą niekur neužtruksi?

— Ne.

— Aš suprantu, negali visko pasakoti, kaip man vakar paaiškino, bet vis dėlto, Mamertai, jei vėl turėsi kokią užduotį, bent pranešk man, paskambink, kad žinočiau. Man visiškai nesvarbu, ką tu darysi, žinok, aš tavim tikiu, aš didžiuojuosi tavim. Ir vis dėlto paskambink, kad žinočiau, valgis ant stalo aušta...

Jos balse skambėjo pasididžiavimas, o Mamertas dar sykį atsiduso ir sumurmėjo:

— Gerai.

Ragelį abu padėjo vienu metu, nė neatsisveikinę. Mamertas žinojo, kad namo grįš pačiu tiesiausiu keliu, tačiau kažkas jam kėlė nerimą, nė pats negalėjo pasakyti kas. Tik ne žmonos balsas — tuo jis buvo tikras. Viršininko žodžiai? Taip, Osvaldo Kielos žodžiai slėpė kažką, ko Mamertas negalėjo suprasti, o paklausti nedrįstų, net jei Kiela būtų greta.

Mamertas dar pastovėjo akimirką, kol nerimas atlėgė, ir pats sau nusišypsojo: nervai dar nespėjo pailsėti. Jis užrakino kambarį ir, palikęs raktą spintelėje prie būdinciojo galvos, pasuko pro lauko duris.

Pavakarės karštis užklupo netikėtai, nors jau buvo galima priprasti šią vasarą prie karščių. Mamertas stovėjo ant laiptų apžilpintas saulės spindulių. Gatvės srautas plaukė neskubriai, žmonės šmižinėjo po parduotuves, moterys nešė išsipūtusius krepšius, o vyrai plevėsavo per pečius persimestų švarkų skvernais.

Mamertas įsiliejo į gatvės srautą, petimi išsilenkdamas skubančių, pasuko į šoną nuo priešpriešiais plūstelėjusios minios iš kino teatro.

Gyvenimas tapo normalus, atrodė, kad visi praėjusių dienų nuotyčiai iš tikro tebuvo kino kadrai, videojuostos mirgesys.

Prisilietimo jis beveik nepajuto, tik po to, kai ranka tvirčiau suėmė alkūnę, jis staigiai atsisuko ir išvydo prie savo peties auksinio geltonumo plaukus, plevėsuojančius lengvame vėjelyje.

— Sabina,— iškvėpė Mamertas, o įkvėpti jam pritrūko jėgų. Toliau ėjo tylėdamas, mechaniškai dėliodamas linkstančias kojas.

— Taip,— atsiliepė moteris.— Prašom neišsigąsti, esu gyva ir beveik sveika. Pasikeitė užsakovas, ir filmas, kuriame mudu vaidinome, jau tapo kitų nuosavybe. Turiu jums daug ką paaiškinti ir nenorėčiau, kad būtumėt man atžagarus. Iš tiesų nepadariau nieko, kas galėtų jums pakenkti.

Moteris, įsikibusi Mamertui į ranką, kalbėjo, kalbėjo, ir jiedu lėtai ėjo gatve, iš šalies galėjo atrodyti, kad tai seni pažįstami, susitikę po ilgesnio nesimatymo. Jie perėjo gatvę ir stabtelėjo prie telefono būdelių. Priešais stūksojo „Vaikų pasaulis“.

— Tai buvo tik kinas, tik vaidinimas, ir kad jis susipynė su gyvenimu, dar nieko nereiškia, juk mes dažnai negalime atskirti, kas tikra, o kas suvaidinta. Taip buvo ir dabar.

— Suprantu,— tyliai ištarė Mamertas. Jis ėjo linkstančiomis kojomis, ir tai, kas buvo susipainioję jo galvoje, staiga pradėjo įgauti kontūrus. Mamertas pajuto, kad jį krečia šaltis.— Pasikeitė užsakovas... Taip, taip. Ir Brunas taip kalbėjo! Spėjo, kad Robertas Markė ir Henrikas gali būti naujojo užsakovo papirkti. Vardą jo Brunas taip pat minėjo — Osvaldas... Osvaldas?!

Mamertas pasisuko į Sabiną, pažvelgė jai tiesiai į akis.

— Jei Brunas sakė, vadinasi, taip ir yra,— ištarė Sabina ir pajutusi, kad Mamertas dreba, tvirčiau suėmė jo ranką.— Kas jums? Kas atsitiko? Galiu kuo nors padėti?

— Osvaldas...— Mamertui jo paties šnibždesys virto vientisu gaudesiu, vis stiprėjančiu riksmu, ir jis, ištrūkęs iš Sabinos rankų, leidosi į kojas.

— A-aa-aa-aal...— gatve tolo Mamerto klyksmas, jis bėgo mosikuodamas rankomis, skindamasis kelią pro nespėjusius prasiskirti žmones.

— Kas jam? — atsiplėšęs nuo medžio, po kuriuo stovėjo, paklausė Aleksas Dranginis. Jis suėmė Sabinos ranką į savo delną.

Moteris gūžtelėjo pečiais:

— Nežinau. Aš tik norėjau jam papasakoti... Matau, kad susikrimtęs, visus įtarinėja, norėjau paaiškinti kai kuriuos dalykus, kurie jį persekios visą gyvenimą.

— Nejau atskleistum, kad esame Lietuvos kontražvalgybos darbuotojai, kad mūsų uždavinys buvo likviduoti Strazdo ir Bruno komandas? Vargu ar tai leistų tau mūsų šefai.

— Na ką tu! Juk jis manė, kad manęs gyvos nebėr, o štai susitikome mieste kaip niekur nieko... Aš tik ruošiausi jam...

— Ką tu jam ruošiesi pasakyti?

— Kad viskas vyko pagal scenarijų: Robertas į mane šovė iš tuščio pistoleto, o Matas, pasinaudojęs proga,— iš tikro, tačiau mane išgelbėjo neperšaukama liemenė; kad tai tu man padėjai pasprukti iš sodybos, kai jis galynėjosi su Robertu; manau, kad to pakaktų, ar ne?

— Galbūt.

— Jam nerūpi, kad Strazdas buvo tik tarpininkas, tik užduočių vykdytojas partinių bosų žaidime, kurį rėmė buvusios KGB tinklas Lietuvoje. Jam nerūpi, kad Bruno filmas tebuvo man priedanga, kad aš, kino žvaigždė, daugiau tyrinėju jo tolesnius ryšius ir šį bei tą jau buvau užčiuopusi.

— Jis vis tiek nebūtų supratęs, kodėl būtent per jį norėjai perduoti tas žinias Brunui ir Strazdui, tuos žodžius, kuriuos ištarei telefono būdelėje.

— Būčiau pasakiusi tiesiai: mačiau, kaip Matas artinasi prie manęs, kaip traukiasi ginklą, ir aš nusprendžiau prisidengti jo, Mamerto, kūnu, neturėjau kitos išeities ir kalbėjau tai, kas buvo panašu į tiesą.

— Tai jis turėjo tapti gyvu skydu?

— Buvau tikra, kad pavyks juo prisidengti, ir tai, ką sakiau jam į ausį, nebeturėjo reikšmės, tariausi kalbanti su gyvu lavonu. Tačiau man sutrukdė Robertas, o tuo sumaniai pasinaudojo Matas.

— Tikėjaisi nuraminti sąžinę, bent dalį tiesos dabar pasakydama tam žmogeliui, kuris per stebuklą išliko gyvas?

— Taip.

Jieėjo Gedimino prospektu link Katedros, ir minia netik neretėjo, bet darėsi vis tirštesnė, jiems jau sunku buvo žingsniuoti greta. Prie Centrinio pašto jie perėjo į kitą gatvės pusę. Troleibusai lėtai krypavo juodo bazalto plytelėmis išklotu grindiniu. Lengvieji automobiliai prie Banko pastato buvo užstoję šaligatvius. Nišoje prie Dramos teatro stovėjo nedidelis žmogeliukas vėjo taršomais žilais plaukais ir, prispaudęs trimitą prie lūpų, skardeno prospektą sidabrinės melodijos garsais, o vėjelis šiureno į skrybėlę sumestus banknotus.

— Kai Bruno jau nebėr gyvo, kai iširo jo grupė, tu vis dar įsitikinusi, kad filmavimo korporacija, televizijos ir videofilmų kompanija tebuvo jam priedanga? Ar vis dėlto tai buvo grynai bizniu besiverčiantys žmonės?

— Panašu, kad žiauri konkurencinė kova privertė juos užsiimti ir tokiomis veiklos formomis, kurios panašios į narkotikų prekeivių veiklą. Šito jau nespėjau išnagrinėti, tačiau Brunas buvo teisus — yra galinga grupuotė, kuri konkuruoja su jo firma, ir kaip tik šie konkurentai sugėbėjo pajungti savo interesams CŽV rezidentą, o tai Brunui gerokai apsunkino darbą. Jis pats apie jį prasitarė Mamertui, paminėjo Osvaldą, ir kaip tik tada, kai išgirdo šį vardą iš mano lūpų, Mamertą apėmė panika. Pats matė, kaip jis bėgo...

— Nejaugi jie būtų pažįstami?

— Tikiuosi šitai netrukus sužinoti. Osvaldas Kiela surinko Bruno ir Strazdo gaujų likučius, sulipdė iš jų savo komandą. Mes lipame jiems ant kulnų, ir mūsų pranašumas tas, kad jie nieko apie mus nežino. Manau, spėsime užgniaužti jų mafijos veiklą pačioje pradžioje.

— Apie tai mes ir kalbėsime su šefu. Tam jis mus ir iškviatė.

— Mūsų laukia naujas etapas, naujos užduotys.

— O gal tik tų pačių užduočių tąsa?

— Galbūt.

Jie priėjo Katedros aikštę. Tūristai klaidžiojo po jos betoninę plynę, vertė galvas į dangų, stebėdami varpinės bokšto skrydį į baltus debesis, apkūnus žmogelis su videokamera filmavo balandžius ant grindinio, autobusų stovėjimo aikštelėje dū savo vokiškas dyzelis, skvere, alyvų krūmų pavėsyje, sėdintys jaunuoliai gūrkšnojo gavinamuosius gėrimus. Kitoje gatvės pusėje, aikštelėje, stovėjo raudonas Alekso Dranginio „šeštukas“.

— Gal vis dėlto be reikalo išgąsdinai Mamertą Bundą? Akyse tebestovi, kaip jis bėga skeryčiodamas ir klykia — galima ir ligą taip įvartyti.

— Priešingai, aš manau, kad jam tai tik į sveikatą. Jis buvo toks sutrikęs, nieko nesugebėjo numatyti, o šioks toks aiškumas tik palengvins tolesnį gyvenimą.

— Kur ten jam, mėgėjui, jei ir mes, profesionalai, ne dažnai ką nors numatome toliau į priekį, mums patiems daug kas lieka migloje.

— Šiaip ar taip, aš norėjau jam padėti.

Jie priėjo gatvę, ir Aleksas Dranginis, pasilenkęs prie automobilio, atrakino duris ir pravėrė. Automobilis krūptelėjo, plykstelėjo ugnies kamuolys akinamai ryškia rausva liepsna, nugriaudėjo sprogimas, ir du žmonės pakilo aukštyn. Tūristų ir žioplių minia pabiro į šalį, o paskui kaip atoslūgio banga grįžo atgal, prie duobės, kurią išmušė sprogimas, prie rūkstančių automobilio griaučių.

Balys pribėgo vienas iš pirmųjų ir, baigęs dirbti su videokamera, nusiėmė šiaudinę skrybėlę, nusišluostė rasotą viršugalvį. Tai buvo ženklas Robertui Markei, jie abu ėmė trauktis iš minios — užsakovo reikalautas dokumentacijos etapas baigtas, saugoti operatorių taip pat nebereikėjo.

Atokiau baltame „Opelyje“ sėdintis Kunigas atkišo ranką Henrikui:

— Meistriškai atlikta. Sakiau, kad mes, profesionalai, turim laikytis krūvoj. Dar daug nuveiksime sutelkę jėgas.

- Viskas buvo suplanuota šefo.
- Taip, Osvaldas pats stebi mūsų darbą.
- Amerikietiška mokykla!

Skverelyje prie staliuko sėdintis vyriškis ežiuku kirpta galva nusiėmė tamsius akinius ir pakeitė juos kitais, su metaliniais rėmeliais. Daugiau jam čia nebuvo kas veikti, jo visiškai nebedomino sumaištis, gaisrinių ir policijos mašinų veriančios sirenos, minios šurmuliavimas. Osvaldas Kiela pastatė ant staliuko tuščią stiklinę, pakilo ir nuėjo neatsigręždamas.

Daškus A.

Da 371 Išvirkščioji kasdienybės pusė: Vilniaus mafija: Detektyvinis romanas.—V.: Vyturys, 1993.— 134 [2] p.

ISBN 5-7900-0725-2

Detektyvinis romanas, vaizduojantis kelių mafijos gaujų susidūrimą. Veiksmas vyksta Vilniuje.

UDK 888.2-1

DASKUS Arnoldas. IŠVIRKŠCIOJI KASDIENYBĖS PUSĖ (VILNIAUS MAFIJA). Detektyvinis romanas

Redaktorė J. Barcienė. Viršelio dailininkas I. Bereznickas. Meninė redaktorė L. Tulytė. Techninė redaktorė D. Balčiūnaitė. Korektorės L. Vasiliauskaitė, N. Žukauskienė

SL 258. 1993 03 09. 7,34 leidyb. apsk. l. Užsakymas 330. Išleido „Vyturio“ leidykla, Algirdo 31, 2600 Vilnius. Spausdino „Spindulio“ spaustuvė, Gedimino 10, 3000 Kaunas. Kaina sutartinė